

An Dréachtphlean Comhtháite Forfheidhmithe 2019- 2024

An tÚdarás Náisiúnta Iompair,
Dún Scéine,
Lána Fhearchair,
Baile Átha Cliath 2,
D02 WT20.

1 Réamhrá	1
1.1 Réamhrá	1
1.2 Riachtanas maidir le Plean Comhtháite Forfheidhmithe	2
1.3 Ábhar an Phlean Forfheidhmithe	2
1.4 Próiseas an Phlean	2
2 Cúlra an Phlean Forfheidhmithe	4
2.1 Brú Tráchta	4
2.2 An Comhshaol	4
2.3 Pleanáil Spásúil	6
3 Raon an Phlean Forfheidhmithe	8
3.1 Cur Chuige	8
4 Clár Foriomlán Infheistíochta Bonneagair	9
4.1 Réamhrá	9
4.2 An Cistiú atá ar Fáil	9
4.3 Réimsí Tosaíochta Infheistíochta	10
4.4 Cur Chuige Foriomlán an Chláir	12
4.5 Cúrsaí comhshaoil	13
5 Infheistíocht i mBusanna	18
5.1 Cúlra	18
5.2 Cuspóir agus Gnéithe	18
5.3 Réimsí Infheistíochta atá Molta	19
5.4 Conairí Bus Lárnacha – BusConnects Bhaile Átha Cliath	20
5.5 Flít na mBusanna	23
5.6 Stadanna agus Foscadáin Bus	25
6 Infheistíocht in Iarnród Éadrom	27
6.1 Cúlra	27
6.2 Cuspóirí	27
6.4 MetroLink	28
6.6 Forbairt Gréasáin	30
7 Infheistíocht san Iarnród Trom	31
7.1 Cúlra	31
7.2 Cuspóirí	31
7.3 Réimsí Infheistíochta atá Molta	32
7.4 Limistéir Infheistíochta	32
8 Bearta Comhtháthaithe agus Infheistíocht in Iompar Inbhuanaithe	38
8.1 Cúlra	38
8.2 Cuspóirí	38
8.3 Réimsí Infheistíochta atá Molta	39
8.4 Rothaíocht / Siúl	39
8.5 Bainistíocht Tráchta	41

8.6	Sábháilteacht	43
8.7	Bearta Comhtháithithe	43
8.8	Bearta inrochtana	43
9	Plean Seirbhíse Comhtháite	44
9.1	Réamhrá	44
9.2	BusConnects – Athbhreithnithe ar an nGréasán Uirbeach	45
9.3	Seirbhísí Iarnróid	49
9.4	Córais do Chustaiméirí Iarnróid	51
9.5	Tacsaithe agus Hacnaithe	51
10	Comhtháthú agus Inrochtaineacht	53
10.1	An Cárta Leap	53
10.2	Ticéadú den Chéad Ghlúin eile	53
10.3	Pleanáil Turais	55
10.4	BusConnects – Athbhreithniú ar Tháillí	55
10.5	Branda Iompair Phoiblí	56
10.6	Inrochtaineacht	57
10.7	Sábháilteacht agus Slándáil Phearsanta	60
11	Rioscaí agus Srianata	61
11.1	Achoimre	61
11.2	Srianata	61
11.3	Rioscaí	61

1 Réamhrá

1.1 Réamhrá

Is comhlacht reachtúil é an tÚdarás Náisiúnta Iompair ("an tÚdarás") a bhunaigh an tAire Iompair ar an 1 Nollaig 2009.

Bunaíodh an tÚdarás faoin Acht um Údarás Iompair Bhaile Átha Cliath, 2008. Leagtar amach a ról agus freagrachtaí san Acht sin, an tAcht um Rialáil Iompair Phoiblí 2009, an tAcht um Rialáil Tacsaithe 2013, an tAcht um Theanntáil Feithiclí 2015 agus an tAcht um Iompar Poiblí 2016.

Ag an leibhéal náisiúnta, tá an tÚdarás freagrach as seirbhísí iompair phoiblí do phaisinéirí ar an talamh a fháil. Áirítear leis seo seirbhísí fóirdheonaithe bus agus iarnróid a sholáthar trí chonarthaí le Bus Éireann, Bus Átha Cliath, Go Ahead agus Iarnród Éireann, chomh maith le hoibreoirí príobháideacha bus; agus seirbhísí iarnróid éadroim a sholáthar iad féin go díreach nó tríd an tasc a thabhairt do Bhonneagar Iompair Éireann (BIÉ).

Tá an tÚdarás freagrach as clár iompair tuaithe an Stáit a bhainistiú agus ceadúnaíonn sé chomh maith seirbhísí poiblí bus do phaisinéirí arna soláthar ag oibreoirí príobháideacha. Tá rialáil beagfheithiclí seirbhíse poiblí (tacsaithe, hacnaithe agus limisíní) faoi shainchúram an Údaráis freisin, chomh maith le rialáil gníomhaíochtaí clampála feithiclí. I measc na bhfreagrachtaí eile náisiúnta atá ag an Údarás, bainistíonn sé córais chomhtháite faisnéise do chustaiméirí iompair phoiblí agus an Scéim um Thicéadú Comhtháite d'Éirinn (an córas Cárta Leap). I dtaca leis na feidhmeanna náisiúnta seo, is é an tÚdarás an comhlacht forfheidhmithe do chearta paisinéirí maidir le hiarnród, busanna agus cóistí, agus báid farantóireachta.

¹Ag an leibhéal náisiúnta chomh maith, tá an fheidhm ag an Údarás bonneagar iompair phoiblí agus bonneagar rothaíochta a sholáthar ar fud an Stáit, lena n-áirítear stadanna bus, foscadáin bus, stáisiúin bhus agus flíteanna bus, chomh maith le háiseanna agus scéimeanna rothaíochta d'fhonn rothaíocht a chur chun cinn.

Tá freagrachtaí breise ag an Údarás laistigh de mhórchéantar Bhaile Átha Cliath (MCBÁC), lena n-áirítear:

- pleanáil straitéiseach iompair;
- líonra iompair comhtháite, inrochtana poiblí a fhorbairt;
- siúl agus rothaíocht a chur chun cinn;
- bonneagar iompair phoiblí a sholáthar go ginearálta, iarnród éadrom, an meitreo agus iarnród trom san áireamh; agus
- bainistíocht éifeachtach maidir le héilimh thráchta agus iompair.

¹ Taobh amuigh de Mhórchéantar Bhaile Átha Cliath, is féidir dul ar aghaidh le tionscadail a cuireadh san áireamh i bPleananna iompair/úsáid talún leibhéil íochtair a glacadh cheana féin agus a ndearnadh leibhéil chúí MST agus MC lena mbaineann ina leith.

Ní rachfar ar aghaidh le tionscadail nár cuireadh san áireamh i bPleananna iompair/úsáid talún leibhéil íochtair a glacadh cheana féin, agus nach ndearnadh leibhéil chúí MST agus MC lena mbaineann ina leith, go dtí go gcuirfear san áireamh iad sa Phleananna leibhéil íochtair a glacadh agus go ndéanfar na leibhéil chúí MST agus MC lena mbaineann ina leith.

Cuireann an Plean seo comhthéacs maidir le pleanáil leibhéil íochtair, lena n-áirítear spriocanna/tomhais maidir le maolú a shonrú (féach Mír 4 agus na Tuarascálacha MST agus MC atá i gcuideachta).

Clúdaíonn MCBÁC na húdaráis áitiúla Cathair Bhaile Átha Cliath, Fine Gall, Dún Laoghaire-Ráth an Dúin, Baile Átha Cliath Theas, Cill Dara, An Mhí agus Cill Mhantáin.

Thar ceann na Roinne Iompair, Turasóireachta agus Spóirt, bainistíonn an tÚdarás na cláir seo a leanas chomh maith:

- Clár Iompair Phoiblí na gCathracha Réigiúnacha;
- Clár Inrochtana;
- Clár na gCampas Taistil Níos Cliste agus Clár na nIonad Oibre Taistil Níos Cliste;
- An clár taistil Scoileanna Glasa. agus
- An Clár um Iompar Tuaithe.

1.2 Riachtanas maidir le Plean Comhtháite Forfheidhmithe

Ceanglaíonn Alt 13(1) den Acht um Údarás Iompair Bhaile Átha Cliath 2008 ar an Údarás, tar éis don Aire Iompair, Turasóireachta agus Spóirt straitéis iompair a fhorfheas don réigiún, plean comhtháite forfheidhmithe a ullmhú a chlúdóidh thréimhse sé bliana. Fhorfheasadh an Straitéis Iompair do Mhórchearntar Bhaile Átha Cliath 2016-2035 i mí Feabhra 2016. Ailíníodh ullmhúchán an Phlean Comhtháite Forfheidhmithe le hathbhreithniú an Rialtais ar chaiteachas caipitil, a tosaíodh sa bhliain 2016 agus a cuireadh i gcrích nuair a foilsíodh an Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027 i mí Feabhra 2018.

1.3 Ábhar an Phlean Forfheidhmithe

Leagtar amach in Alt 13 den Acht Údarás Iompair Bhaile Átha Cliath 2008 ("an tAcht") an t-ábhar is gá a chur i bplean comhtháite forfheidhmithe ("Plean"). Ní mór na nithe seo a leanas a bheith sa Phlean:

- clár infheistíochta bonneagair ina sainithnítear na príomhchuspóirí agus na príomhthorthaí a ndíreoidh an tÚdarás orthu le linn thréimhse an Phlean;
- na bearta a dhéanfaidh an tÚdarás chun a chinntiú go gcomhtháthófar bonneagar iompair phoiblí go héifeachtach le linn thréimhse an Phlean;
- plean seirbhíse comhtháite ina sainithnítear na príomhchuspóirí agus na príomhthorthaí a ndíreoidh an tÚdarás orthu maidir le seirbhísí iompair phoiblí do phaisinéirí a sholáthar le linn thréimhse an Phlean;
- na bearta a dhéanfaidh an tÚdarás maidir le beagfheithiclí seirbhíse poiblí,
- na bearta a dhéanfaidh an tÚdarás chun a chinntiú go gcomhtháthófar seirbhísí iompair phoiblí do phaisinéirí go héifeachtach le linn thréimhse an Phlean; agus
- cibé nithe eile a mheasfaidh an tÚdarás is cuí nó a fhorordóidh an tAire Iompair, Turasóireachta agus Spóirt ("an tAire").

1.4 Próiseas an Phlean

Leagtar amach an próiseas seo a leanas san Acht maidir le Plean a ullmhú:

- Agus treoracha a ghlacadh ón Aire, ba cheart go dtabharfar aird sa Phlean ar aon mholtaí a gheofar ó údaráis agus oibreacha iompair phoiblí agus an gá atá ann a áirithiú go mbaintear an úsáid is tairbhiúla, is éifeachtaí agus is éifeachtúla as acmhainní an Státchiste;

- Ceanglaítear ar an Údarás aird a thabhairt do threoir i scríbhinn ón Aire maidir le cistiú ilbhliantúil;
- Le linn an plean comhtháite forfheidhmithe a chur le chéile, ceanglaítear ar an Údarás dul i gcomhairle le páirtithe leasmhara agus cuimhneamh ar a dtuairimí, chomh maith le haighneachtaí ón phobal a lorg; agus
- Ceanglaítear ar an Údarás Dréachtphean a chur faoi bhráid an Aire lena cheadú. Féadfaidh an tAire dréachtphean a cheadú, é a cheadú le modhnuithe, a ordú go gcuirfear faoina bhráid arís é i bhfoirm mhodhnaithe lena cheadú, nó féadfaidh sé diúltú é a cheadú

2 Cúlra an Phlean Forfheidhmithe

2.1 Brú Tráchtá

Leanann Éire ar aghaidh ag teacht as an gcúlú eacnamaíochta trom le blianta beaga anuas agus as na leibhéil arda dífhostaíochta a bhí ann i rith an ama sin. Tá an geilleagar ag dul ó neart go neart; tá i bhfad níos mó daoine ag obair; agus tá leibhéal buaice bainte amach ag líon na gcuaiteoirí chun na tíre. Chomh maith leis an téarnamh, áfach, tá dúshlán ag dul i méid, agus trácht agus iompar i measc na bhfadhbanna lárnacha atá os comhair réigiún Bhaile Átha Cliath.

I rith an chúlú eacnamaíochta tháinig laghdú suntasach ar an éileamh ar iompar mar gheall ar fhachtóirí cosúil leis an laghdú ar ghníomhaíocht ghnó, níos lú airgid á chaitheamh ag daoine, eisimirce agus dífhostaíocht. Laghdaigh taisteal isteach go lár chathair Bhaile Átha Cliath agus amach uaidh gach maidin (7r.n. go 10r.n.) ó 207,379 duine i 2006 go 181,042 i 2010, laghdú 13%. Tháinig laghdú 16% ar an líon foriomlán a bhí ag úsáid an bhus agus laghdaigh paisinéirí iarnróid faoi 30%. Chomh maith le laghdú ar úsáid iompair phoiblí, tháinig laghdú ar líon na gcarranna agus na bhfeithiclí gnó ar ár mbóithre. Tháinig laghdú ar an mbrú tráchtá le linn na tréimhse sin agus d'éirigh amanna taistil níos giorra mar go raibh níos lú feithiclí ar na bóithre.

Anois i 2018 tá athrú suntasach tagtha ar chúrsaí. Tá leibhéal tráchtá méadaithe go seasta ó thosaigh an téarnamh eacnamaíochta, agus taifeadadh gur thaisteal 211,000 isteach go lár chathair Bhaile Átha Cliath ag an mbuaicúair maidine sa bhliain 2017. Tháinig méadú 3% ar thrácht ar fud an líonra náisiúnta bóithre sa bhliain 2017, agus bhí an ráta fáis is airde (3.9%) san Iarthar Láir agus an Teorainn. Ar an M50, ba ionann an sruth tráchtá laethúil is airde a taifeadadh agus 170,711 idir an N2 agus an N3. Mhéadaigh an Meántrácht Laethúil in aghaidh na Bliana (AADT) don chuid seo den bhóthar ó 125,653 sa bhliain 2014 go dtí 144,624 sa bhliain 2017, arb ionann é sin agus méadú 15%.

Tá brú tráchtá ar cheann de na dúshláin is mó atá roimh an Stát anois. Agus pleananna á ndéanamh againn i leith fás suntasach daonra, agus an ghníomhaíocht fóillíochta, chultúir, eacnamaíochta agus shóisialta a mbaineann leis, ní mór dúinn córas iompair a sholáthar a thabharfaidh aghaidh ar an dúshlán seo agus a thacóidh le agus a chothóidh forbairt bhreise.

2.2 An Comhshaoil

Aithnítear go forleathan cé chomh tábhachtach is atá sé tabhairt faoi ghníomh chun úsáid breosla iontaise agus giniúint gás ceaptha teasa a laghdú. Beidh ról mór ag an iompar, mar mhórháirgeoir gás ceaptha teasa, maidir leis na cuspóirí sin a bhaint amach.

Ní mór don Údarás cloí leis an gCreat Náisiúnta um Ghníomhaíocht Oiriúnúcháin maidir leis an Athrú Aeráide, a d'fhoilsigh an tAire Cumarsáide, Gníomhaithe ar son na hAeráide agus Comhshaoil i 2018, agus leis an bPlean Earnála um Ghníomhaíocht Oiriúnúcháin de chuid na Roinne Iompair, Turasóireachta agus Spóirt a foilsíodh i 2017.

Bunaithe ar na pleananna seo um ghníomhaíocht oiriúnúcháin, agus raon teoranta an Dréachtphlean Comhtháite Forfheidhmithe mar a leagtar amach sa reachtaíocht á chur san áireamh, déanfaidh an tÚdarás iarracht a chinntiú go dtabharfar tús áite do roghanna iompair a chuirfidh laghduithe astaíochtaí ar fáil. Is é an bealach is éifeachtaí é seo a dhéanamh ná úsáid iompair phoiblí, siúl agus rothaíocht a chur chun cinn, agus trí iarracht ghníomhach a dhéanamh úsáid carranna a laghdú in imthosca ina bhfuil roghanna eile ar fáil. Anuas air sin, is den

bhuntábhacht é go n-úsáidtear feithiclí astaíochtaí níos ísle le haghaidh úsáid iompair d'fhonn astaíochtaí carbóin a bhaineann le hiompar a laghdú.

Go dtí seo, dhírigh an tÚdarás ar leibhéil shuntasacha infheistíochta a dhéanamh sna modhanna inbhuanaithe seo, lena n-áirítear tollán Pháirc an Fhionnuisce a athoscailt agus Luas Traschathrach a sholáthar. Leanfaidh sé seo ar aghaidh faoin Phlean seo.

Éileofar go gcuirfear an timpeallacht tógtha agus comhshaoil nádúrtha san áireamh go hiomlán maidir le dearadh, pleanáil, tógáil agus oibriú gach scéim iompair a shainaithnítear sa phlean seo. De ghnáth, déantar é seo trí Threoracha an AE amhail an Treoir MTC (2011/92/AE, arna leasú) agus an Treoir um Ghnáthóga (92/43/CEE) a chomhlíonadh, chomh maith le treoracha eile a bhaineann le priacal tuile. I roinnt mhaith cásanna, cuireann sé seo le castacht na dtionscadal agus i roinnt cásanna féadfar go gcuirfear siar nó go gcealófar tionscadail mar gheall air sin. Baineann sé seo le scéimeanna beaga rothaíochta agus coisithe fiú. Rachaidh an tÚdarás, de réir mar a rinne sé go dtí seo, i dteagmháil leis na húdaráis chomhshaoil go léir chomh luath agus is féidir chun a áirithiú go ndéanfar cinntí soiléire go tráthúil maidir le féidearthacht na scéimeanna agus a riachtanais dearaidh, agus go gcosnófar infheistíocht an státchiste.

I gcomhréir le Treoir Eorpach 2001/42/CE - maidir le héifeachtaí pleananna agus cláir áirithe a bhaineann leis an gcomhshaoil a mheasúnú - agus reachtaíocht náisiúnta, tá Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (MST) á déanamh mar chuid d'ullmhúchán an Phlean. Is meastóireacht chórasach fhoirmiúil den Phlean í seo. Déantar í a ullmhú i gcomhréir le Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Measúnacht Timpeallachta ar Phleananna Áirithe agus ar Chláir Áirithe) 2004 (I.R. Uimh. 435 de 2004), arna leasú ag Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Measúnacht Timpeallachta ar Phleananna Áirithe agus ar Chláir Áirithe) (Leasú) 2011 (I.R. Uimh. 200 de 2011). Is é aidhm na Treorach MST 'ardleibhéal cosanta a thabhairt don chomhshaoil agus cur le comhtháthú na gcúrsaí comhshaoil in ullmhúchán agus glacadh na bpleananna agus clár d'fhonn forbairt inbhuanaithe a chur chun cinn...' (Airteagal 1 Treoir MST). Ní mór MST a dhéanamh maidir leis an bplean iompair, mar cuireann sé leis an gcreat le haghaidh toiliú don fhorbairt sa todhchaí maidir leis na tionscadail atá liostáilte in Iarscríbhinní I agus II do Threoir 2011/92/AE, arna leasú ag 2014/52/CE.

- Áirítear leis na torthaí foriomlána den MST, mar a leagtar amach sa Tuarascáil Chomhshaoil MST a ghabhann leis an bPlean, na torthaí seo a leanas: Comhtháthaíodh na tograí go léir a eascraíonn as an bpróiseas MST sa Phlean;
- Éascaíonn an Plean aistriú modhanna ó charranna príobháideacha go hiompar poiblí, siúl agus rothaíocht, chomh maith leis na héifeachtaí dearfacha a mbaineann leo lena n-áirítear na héifeachtaí seo a leanas:
 - Cuidiú le hastaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú agus na spriocanna lena mbaineann atá ceangailteach ó thaobh an dlí a bhaint amach
 - Cuidiú le hastaíochtaí go haer a laghdú agus spriocanna maidir le cáilíocht an aeir lena mbaineann a bhaint amach, agus mar sin cuidiú le cáilíocht an aeir a fheabhsú agus sláinte an duine a chosaint
 - Cuidiú le hídiú foinsí fuinnimh neamh-inathnuaite a laghdú agus na spriocanna fuinnimh inathnuaite atá ceangailteach ó thaobh an dlí a bhaint amach
 - Slándáil fuinnimh

- An réimse poiblí a fheabhsú
- Is dócha go mbeidh éifeachtaí suntasacha dearfacha ar bhainistíocht agus cosaint chomhshaoil mar thoradh ar fhorálacha áirithe an Phlean; agus
- D'fhéadfaí go mbeadh tionchair shuntasacha dhiúltacha ar an gcomhshaoil mar gheall ar fhorálacha áirithe an Phlean. Cinntíodh go maolófar na tionchair seo trí bhearta mionsonraithe maolaithe a chur san áireamh sa Phlean.

Sainithnítear sa MST go gcuirfear le hiarrachtaí chun roinnt de na 17 Sprioc Forbartha Inbhuanaithe² de Chlár Oibre 2030 don Fhorbairt Inbhuanaithe a bhaint amach, mar gheall ar chur i bhfeidhm an Phlean seo. Ghlac ceannairí domhanda na Spriocanna sa bhliain 2015 ag Cruinniú Mullaigh na Náisiún Aontaithe agus tháinig siad i bhfeidhm sa bhliain 2016.

Riachtanas den Treoir Eorpach um Ghnáthóga 92/43/CEE – maidir le gnáthóga nádúrtha agus fauna agus flora fiáine a chaomhnú – arna trasú i ndlí na hÉireann ag Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Éin agus Gnáthóga Nádúrtha), 2011, arna leasú, is ea Measúnacht Chuí (MC). Is é cuspóir na Measúnachta Cuí measúnacht tionchair atá mionsonraithe agus dírithe maidir le himpleachtaí an Phlean a chur ar fáil, as féin agus in éineacht le bearta agus tionscadail straitéiseacha eile, maidir le sláine na Láithreán Eorpach i ndáil lena spriocanna caomhantais. Is í conclúid na Measúnachta Cuí nach mbeidh tionchar suntasach díobhálach ag an bPlean ar shláine an líonra láithreán Natura 2000³.

Leagtar amach na sonraí maidir leis an gcur chuige i leith na Measúnachta Cuí, chomh maith leis na torthaí, sa Tuarascáil Tionchair Natura MC a ghabhann leis an bPlean. Mar an gcéanna leis an Tuarascáil Chomhshaoil MST, ba cheart an doiciméad ar leithligh seo a léamh agus a mheas in éineacht leis an bPlean.

2.3 Pleanáil Spásúil

Ba dhúshlán mór é do chúrsaí iompair an chaoi ar fhás gníomhaíocht eacnamaíoch ó thaobh spáis de le scór éigin bliain anuas. Scaipeadh ionaid oibre chuig ceantair fhorimeallacha seachas a bheith

² Áirítear leis seo:

- Sprioc 3. Saolta sláintiúla a chinntiú agus folláine a chur chun cinn ag gach aois
- Sprioc 8. Fás geilleagrach marthanach, ionchuimsitheach agus inmharthana a chur chun cinn, chomh maith le fostaíocht thorthúil agus obair mhaith do gach duine
- Sprioc 9. Bonneagar láidir a thógáil, tionsclú inmharthana agus ionchuimsitheach a chur chun cinn agus nuálaíocht a chothú
- Sprioc 11. Áiteanna sábháilte, láidre agus inmharthana a dhéanamh de chathracha agus lonnaitheachtaí daonna
- Sprioc 12. Patrúin inmharthana táirgthe agus ídithe a chinntiú
- Sprioc 13. Beart práinneach a ghlacadh le dul i ngleic leis an athrú aeráide agus a thionchair
- Sprioc 14. Na haigéin, farraigí agus acmhainní mara a chaomhnú agus a úsáid go hinmharthana le haghaidh forbairt inmharthana
- Sprioc 15. Úsáid inmharthana d'éiceachórais dhomhanda a chosaint, a thabhairt ar ais agus a chur chun cinn, foraoisí a bhainistiú go hinmharthana, aghaidh a thabhairt ar ghaineamhlú, chomh maith le díghrádú talún a stopadh agus a chur ina cheart arís agus cailliúint bithéagsúlachta a stopadh

³ Ach amháin mar a fhoráiltear le hAlt 6(4) den Treoir um Ghnáthóga. Is é sin, nach mór:

- a) nach bhfuil réiteach eile ar fáil;
- b) go bhfuil cúiseanna dianriachtanacha leasa phoiblí sháraithe ann go rachaidh an plean/clár/straitéis/tionscadal srl. ar aghaidh; agus
- c) go bhfuil bearta leordhóthanacha cúitimh i bhfeidhm

i gceantair agus áiteanna lárnacha a bhfreastalaíonn iompar poiblí orthu, agus dá bharr sin táthar ag brath barraíocht ar charranna príobháideacha le dul chun na hoibre.

Cé go bhfuil láithreáin úrnua ag teastáil i leith gníomhaíochtaí áirithe eacnamaíocha, mar gheall ar a saintréithe fisiceacha, is é an áit is iomchuí oifigí, miondíola agus raidhse tionscal seirbhíse a lonnú ná i lárionaid atá ann cheana féin, áiteanna ar féidir leo leas a bhaint as an réimse roghanna iompair atá ar fáil.

Le déanaí, bhog na gníomhaíochtaí seo go ceantair fho-uirbeacha chomh maith, go dtí páirceanna oifigí agus áiteanna neamhlárnacha. Is suntasach an costas eacnamaíoch ar ghnólaigh, agus ar an stát, a bhaineann le brú tráchta, rochtain ar an lucht saothair agus na riachtanais i leith bonneagar nua, a eascraíonn as patrúin den chineál sin.

Is é an M50 an sampla is suntasaí den phatrún seo. In ainneoin an uasghrádaithe mhóir a cuireadh i gcrích sa bhliain 2010, tá an acmhainneacht bhreise a cruthaíodh ag an nuashonrú ionann is ídithe ag leibhéal úsáide an mhótarbhealaigh le linn buaicuaireanta, leibhéal atá nasctha go mór le patrúin stairiúla forbartha.

D'fhonn ordlathas comhtháite pleanála spásúla a fhorbairt, agus mar mhodh chun dul i ngleic leis an neamhchothroime atá ann idir treochothaí pleanála spásúla agus an soláthar seirbhíse as ar eascair na fadhbanna thuasluaite, d'fhoilsigh an Rialtas an Creat Náisiúnta Pleanála (CNP) mar chuid de Thionscadal Éire 2040 i mí Feabhra 2018. Leagann sé béim láidir ar ról na gcúig chathair maidir le freastal ar fhás an daonra agus ar an méadú ar na gníomhaíochtaí go léir lena mbaineann laistigh de agus in aice lena gceantair foirgnithe atá ann, d'fhonn iompar inbhuanaithe a éascú. I ngach cathair, breathnaítear ar bhonneagar agus seirbhísí iompair mar chumasóirí tábhachtacha maidir le fás amach anseo, agus leagtar béim ach go háirithe ar bhusanna a fheabhsú, MetroLink, an DART agus an Líonra Rothaíochta i mBaile Átha Cliath a leathnú, chomh maith le líonraí iompair phoiblí ar fud na cathrach sna cathracha eile a fheabhsú go mór. Rinneadh Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (MST) iomlán agus Measúnacht Chuí (MC) Céim 2 i leith an CNP. Cuirtear tuilleadh eolais maidir leis an CNP ar fáil i mír 4.3.2.

Léireofar an CNP ar bhonn réigiúnach tríd an Straitéis Réigiúnach Spásúil agus Eacnamaíocha (SRSE) agus Plean Straitéiseach na Limistéar Cathrach (PSLC) lena mbaineann. Tá an dá straitéis á bhforbairt ag Tionóil Réigiúnach Oirthir agus Lár-Tíre i gcomhar leis an NTA, i gcomhréir leis an reachtaíocht. Laistigh de Mhórchéantar Bhaile Átha Cliath, leanfaidh gach údarás áitiúil ar aghaidh lena chinntiú go bhfuil a bPleananna Forbartha Cathrach agus Contae, agus a bpleananna áitiúla féin, ag teacht le Straitéis Iompair de chuid an NTA i gcomhréir leis an reachtaíocht. Rinneadh MST agus MC i leith na Straitéise Iompair agus baineann nósanna imeachta den chineál sin le Pleananna Forbartha Cathrach agus Contae agus Pleananna Ceantair Áitiúil. Táthar ag súil go leathnófar feidhmeanna pleanála iompair an NTA, chomh maith lena rannpháirtíocht i bpleanáil úsáide talún, chuig Limistéir eile Chathrach le linn shaolré an phlean seo, ar aon dul leis an CNP. Mar sin, rollfar amach agus leathnófar go náisiúnta na meicníochtaí le haghaidh comhtháthú níos láidre maidir le pleanáil úsáide talún, agus pleanáil agus infheistíocht iompair. Dá bharr sin, beidh suíomh na dtithe, fostaíocht, forbairt tráchtála agus mhiondíola, agus seirbhísí iompair níos comhsheasmhaí. Beidh gá MST agus MC a dhéanamh i leith aon Straitéis Iompair do na Limistéir Chathrach seo amach anseo.

3 Raon an Phlean Forfheidhmithe

3.1 Cur Chuige

Leagtar amach sna chéad mhíreanna den doiciméad seo cúltra agus comhthéacs an Phlean seo, chomh maith leis na dúshláin atá ag teacht chun cinn. Leagtar amach sna míreanna atá fágtha príomhghnéithe an Phlean seo a bhaineann le bonneagar, seirbhísí agus comhtháthú/inrochtaineacht.

3.1.1 Clár Infheistíochta Bonneagair

Leagtar amach i gcaibidil 4 an Clár lárnach Infheistíochta Bonneagair. Cuirtear ar fáil anseo an soláthar foriomlán cistithe thar thréimhse sé bliana an Phlean. Sainithnítear agus déantar cur síos anseo ar na príomhréimsí infheistíochta. Is iad sin:

1. Infheistíocht i mBusanna;
2. Infheistíocht in Iarnród Éadrom;
3. infheistíocht in Iarnród Trom; agus
4. Bearta Comhtháthaithe agus Infheistíocht in Iompar Inbhuanaithe.

Déantar cur síos sna caibidlí ina dhiaidh sin, caibidlí 5-8, ar na tograí infheistíochtaí faoi na réimsí faoi seach seo, príomhchuspóirí agus torthaí a aithint san áireamh, chomh maith le bearta áirithe chun bonneagar iompair phoiblí a chomhtháthú go héifeachtach.

3.1.2 plean seirbhíse comhtháite

Déantar cur síos i gcaibidil 9 ar fhorálacha an Phlean Seirbhíse Comhtháite, lena n-áirítear na príomhchuspóirí agus torthaí a ndíreoidh an tÚdarás orthu maidir le seirbhísí iompair phoiblí do phaisinéirí a sholáthar le linn thréimhse an Phlean. Pléitear seirbhísí busanna agus iarnróid, chomh maith le beagfheithiclí seirbhíse poiblí. Déanann an chaibidil seo cur síos chomh maith ar na seirbhísí comhtháite do na seirbhísí neamhuirbeacha agus tuaithe a oibríonn laistigh de limistéar Cathrach Bhaile Átha Cliath. Baineann príomhghné an Phlean Seirbhíse Comhtháite le hathbhreithnithe ar líonraí Bus Cathrach sna cathracha a dhéanfar faoin gclár BusConnects.

3.1.3 Comhtháthú agus Inrochtaineacht

Sainithnítear i gcaibidil 10 roinnt bearta atá molta maidir le comhtháthú na seirbhísí iompair phoiblí do phaisinéirí agus cé chomh héasca agus saoráideach is atá sé na seirbhísí sin a úsáid. Pléitear ticéadú comhtháite, eolas fíor-ama do phaisinéirí, pleanáil turais, táillí, brandáil agus barr feabhais a chur ar idirmhalartú. Anuas air sin, leagtar amach tograí maidir le hinrochtaineacht agus cearta paisinéirí.

3.1.4 Rioscaí agus Srianta

Déantar cur síos i gcaibidil 11 ar roinnt príomhrioscaí agus srianta ábhartha a bhaineann le seachadadh foriomlán an Phlean, lena n-áirítear cistiú, acmhainní, pleanáil agus an riosca go ndéanfar góid dhlíthiúil.

4 Clár Foriomlán Infheistíochta Bonneagair

4.1 Réamhrá

Tugtar treoir don chlár foriomlán bonneagair ag beartais éagsúla náisiúnta agus réigiúnacha, ach braitheann sé go bunúsach ar an leibhéal cistithe caipitil atá ar fáil don chlár.

Mar chuid de Bhuiséad 2018, cuireadh an leithdháileadh cistithe caipitil ar fáil don Údarás do na blianta 2018 go 2021, agus 2021 san áireamh. Ar aon dul le forálacha d'Alt 13(4) den Acht um Údarás Iompair Bhaile Átha Cliath 2008, chuir an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt treoir ar fáil maidir leis na méideanna cistithe is dócha a bheidh ar fáil don Údarás ar feadh na tréimhse a bheidh fágtha den Phlean seo.

4.2 An Cistiú atá ar Fáil

Ar an iomlán, tá an leibhéal cistithe caipitil a bhfuiltear ag súil leis go mbeidh sé ar fáil don Údarás thar an tréimhse sé bliana ó 2019 go 2024 thart ar €4.6 billiún chun infheistíocht a dhéanamh in iompar poiblí/inbhuanaithe sa MCBÁC. Leagtar amach an cistiú a bheidh ar fáil i dTábla 7 thíos.

Ba cheart a thabhairt faoi deara nach gcuirtear cláir a bhainistíonn an tÚdarás ar bhonn riaracháin thar ceann na Roinne Iompair, Turasóireachta agus Spóirt san áireamh sa phróifíl chistithe thíos. Anuas air sin, bainistítear cistiú le haghaidh bainistíocht bonneagair agus cothabháil an líonra náisiúnta iarnróid go díreach ag an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt. Dá réir sin, clúdaítear é faoi bhuiséad ar leith agus ní chlúdaítear é sna leithdháiltí atá leagtha amach i dTábla 7.

Tábla 7 – Cistiú Caipitil le haghaidh Iompar Poiblí / Inbhuanaithe 2019-2024

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Iomlán
Cistiú Caipitil le haghaidh Iompar Poiblí / Inbhuanaithe (€m)	245.1	453.5	781.5	751.7	1,144.8*	1,239.0*	4,615.6

De réir mar a leagadh amach thuas, tiocfaidh méadú suntasach ar an leibhéal cistithe a bheidh ar fáil thar an gcéad trí bliana de thréimhse an Phlean, agus beidh cistiú os cionn €1 billiún ar fáil i ngach ceann de na trí bliana deiridh den Phlean. Is méadú suntasach é seo ar na mórthionscadail iompair phoiblí i gcomparáid leis na chéad bhlianta den phlean.

Maidir leis an gcistiú reatha, dúirt an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt go socraítear *an cistiú reatha ag an Aire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe ar bhonn bliantúil mar chuid den phróiseas bliantúil Meastachán*, agus nach féidir na méideanna leithdháilte reatha a lua, a bhaineann ach go háirithe le híocaíochtaí Oibleagáide Seirbhíse Poiblí le hoibreoirí iompair a chistiú, do thréimhse an Phlean.

4.3 Réimsí Tosaíochta Infheistíochta

4.3.1 Straitéis Iompair

Cé go socraítear an plean infheistíochta bonneagair ag an gcistiú atá ar fáil faoin bplean náisiúnta caipitil, tugtar treoir dó ag roinnt beartas eile. Beartas ríthábhachtach a théann i bhfeidhm ar an bPlean is ea an Straitéis Iompair do Mhórchearntar Bhaile Átha Cliath 2016-2035, straitéis a bhunaigh creat foriomlán maidir le hinfheistíocht iompair don fiche bliain atá amach romhainn. Tá na tosaíochtaí sa phlean infheistíochta seo ag teacht leis na cuspóirí agus tosaíochtaí atá leagtha amach sa straitéis iompair sin, agus dírithe ar iompar poiblí agus inbhuanaithe a fheabhsú ar fud an réigiúin.

Go háirithe, aithnítear sa straitéis iompair gur cloch choirnéil an chórais iompair phoiblí i gceantar Bhaile Átha Cliath é an córas bus. Sainnítear sa straitéis an gá atá ann le Líonra Bus Lárnach a fhorbairt le gluaiseacht busanna i bhfad níos fearr a sheachadadh ar na conairí laistigh de MCBÁC, agus moltar go seachadfar an líonra sin go luath i dtréimhse na straitéise iompair.

Ar an mbealach céanna, sainnítear sa straitéis iompair an gá atá ann chun infheistíocht a dhéanamh in iarnród éadrom, go háirithe tríd an tionscadal MetroLink a fhorbairt, agus in iarnród trom (lena n-áirítear leictiríochán níos leithne ar línte iarnróid fo-uirbigh), chomh maith le réimsí eile amhail áiseanna rothaíochta, gluaiseacht coisithe, áiseanna idirmhalartaithe, soláthar eolais agus forbairtí páirceála & taistil. Measadh na cuspóirí agus tosaíochtaí seo go léir go cúramach agus an Plean seo á fhorbairt.

4.3.2 Creat Náisiúnta Pleanála agus an Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027

D'fhoilsigh an Rialtas Tionscadal Éire 2040 i mí Feabhra 2018, tionscadal a chlúdaigh an Creat Náisiúnta Pleanála agus an Plean Forbartha Náisiúnta 2018-2027. Leagtar amach sa Phlean Forbartha Náisiúnta tosaíochtaí an Rialtais trasna gach réimse infheistíochta caipitil suas go dtí 2027.

Leagtar amach sa Chreat Náisiúnta Pleanála deich dToradh Náisiúnta Straitéiseacha (TNSanna) a chuirtear in ord tosaíochta le haghaidh infheistíochta sa Phlean Forbartha Náisiúnta. Is iad na deich TNS:

- TNS 1: Fás Dlúth;
- TNS 2: Inrochtaineacht Fheabhsaithe Réigiúnach;
- TNS 3: Pobail agus Geilleagair Neartaithe Tuaithe;
- TNS 4: Soghluaisteacht Inbhuanaithe;

- TNS 5: Geilleagar Láidir lena dtacaíonn Fiontar, Nuálaíocht agus Scileanna;
- TNS 6: Nascacht Ardcháilíochta Idirnáisiúnta;
- TNS 7: Conláiste agus Oidhreacht Fheabhsaithe;
- TNS 8: An tAistriú go Sochaí Ísealcharbóin Aeráid-Sheasmhach;
- TNS 9: Bainistíocht Inmharthana Uisce agus Acmhainní Comhshaoil eile; agus
- TNS 10: Rochtain ar Chúram Leanaí, Oideachas agus Seirbhísí Sláinte d'Ardcháilíocht.

Díríonn cuid de na TNSanna, cosúil le TNS 2, TNS 3, TNS 4, TNS 6 agus TNS 8, ar an iompar go príomha, nó is cuid shuntasach díobh é an t-iompar. Tá gnéithe a bhaineann le hiompar ag TNSanna eile.

Cuirtear na leithdháiltí seo a leanas ar fáil i leith na TNSanna seo suas go dtí 2027 sa Phlean Forbartha Náisiúnta:

TNS 2: Inrochtaineacht Fheabhsaithe Réigiúnach	€7.3 billiún
TNS 3: Pobail agus Geilleagair Neartaithe Tuaithe	€4.5 billiún (Bóithre réigiúnacha/áitiúla)
TNS 4: Soghluaisteacht Inbhuanaithe	€8.6 billiún
TNS 6: Nascacht Ardcháilíochta Idirnáisiúnta	€4.8 billiún (Cistiú nach ón Stáitchiste é)
TNS 8: An tAistriú go Sochaí Ísealcharbóin Aeráid-Sheasmhach	€0.2 billiún (Le haghaidh feithiclí leictreacha)

4.3.3 Creat Infheistíochta Straitéiseach um Iompar ar Tír

Is doiciméad tábhachtach beartais eile é “*Infheistiú inár dToghchaí Iompair: Creat Infheistíochta Straitéiseach um Iompar ar Tír*” (*Strategic Framework for Investment in Land Transport*, nó “SFILT”) a d’fhoilsigh an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt i Lúnasa 2015. Leagtar amach i SFILT liosta tosaíochtaí a thabharfaidh treoir maidir le hinfheistiú an Stáit a leithdháileadh, d’fhonn líonra iompair ar tír na hÉireann a fhorbairt agus a bhainistiú ar an mbealach is fearr sna blianta atá amach romhainn.

Sainithnítear i gcaibidil 6 de SFILT sraith tosaíochtaí maidir le hinfheistiú in iompar ar tír in Éirinn amach anseo, chomh maith le sraith prionsabal a bheidh mar bhonn taca faoi, agus a rachaidh i bhfeidhm ar, infheistiú in iompar ar tír in Éirinn amach anseo.

Is mar seo a leanas na trí thosaíocht a luaitear i SFILT:

- Tosaíocht 1: Cothabháil foistine a bhaint amach (ciallaíonn sé seo go ndéantar an córas iompair atá ann a chothabháil agus a athnuachan ag leibhéal atá leordhóthanach chun an córas a choinneáil i mbail shásúil);
- Tosaíocht 2: Aghaidh a thabhairt ar bhrú tráchta uirbeach; agus
- Tosaíocht 3: Luach an líonra bóithre a uasmhéadú.

Agus an cuspóir maidir le cothabháil foistine atá leagtha amach i SFILT á sheachadadh, cuirtear an méid seo a leanas san áireamh sa Phlean:

- Clár beartaithe athsholáthair don fhlít busanna a oibrítear faoi chonarthaí Oibleagáide Seirbhíse Poiblí ("OSP");
- Athchóiriú tramanna agus athnuachan sócmhainní i gcás iarnród éadrom; agus
- Tacaíocht a thabhairt maidir le hoibriú an líonra iarnróid atá ann laistigh de MCBÁC, a mhéid atá faoi shainchúram an Údaráis.

Féachtar leis freisin úsáid na sócmhainní atá ann a mhéadú: tabharfar tramanna níos faide breise isteach ar Líne Ghlas an Luas, osclófar stáisiúin bhreise ar an líonra iarnróid agus cuirfear i bhfeidhm raon bearta maidir le ticéadú, táillí, eolas agus áiseanna cois bóthair chun tarraingteacht agus áisiúlacht iompair phoiblí a fheabhsú.

I dtaca leis an dara tosaíocht SFILT – aghaidh a thabhairt ar bhrú tráchta uirbeach – áirítear leis an bPlean bearta chun feabhas mór a chur ar iompar poiblí agus chun cur le háiseanna rothaíochta agus siúil. Go háirithe, aithnítear go bhfuil sé fíorthábhachtach feabhas a chur ar an gcóras busanna go ginearálta chun na dúshláin a bhaineann le brú tráchta a réiteach sa ghearrthearma agus sa mheántearma. Léiríonn sé seo nádúr ísealdlúis mhórchéantar Bhaile Átha Cliath, rud a chiallaíonn nach mbeadh réitigh iarnróid eacnamúil ar go leor conairí.

Is sraith tionscadal nasctha é an clár BusConnects Bhaile Átha Cliath a bhfuil sé mar aidhm aige an córas busanna i mBaile Átha Cliath a athrú ó bhonn ionas go mbeidh turais busanna tapa, iontaofa, áisiúil agus inacmhainne.

Ní hé an córas bus amháin, áfach, a athrófar ó bhonn faoi BusConnects Bhaile Átha Cliath. Is iad na conairí céanna atá tábhachtach do bhusanna arb iad na príomhbhealaí rothaíochta i lár na cathrach. Le BusConnects Bhaile Átha Cliath cuirfear áiseanna rothaíochta sábháilte ar fáil ar gach conair, agus iad scartha chomh fada agus is féidir go praiticiúil, ó thrácht eile. Beidh an bonneagar rothaíochta a chuirfear ar fáil faoin gclár seo ag lár líonra rothaíochta an réigiúin agus bainfidh sé amach mórathrú radacach ar áiseanna rothaíochta i mBaile Átha Cliath.

Cé gur príomhfhócas an Phlean seo é feabhas a chur ar an gcóras foriomlán busanna, tá sé riachtanach go bhforbrófar an líonra iarnróid éadroim agus an líonra iarnróid throm a thuilleadh le réitigh níos fadtéarmaí a sholáthar a thabharfaidh deis do MCBÁC fás agus forbairt. Déantar socruithe sa Phlean maidir leis an tionscadal MetroLink a fhorbairt, tionscadal a chuirfear tús leis sa bhliain 2021, agus maidir le gnéithe Chlár Méadaithe an DART, clár ina ndíreofar ar an líonra DART a leathnú agus leibhéal na seirbhísí DART a mhéadú.

Leagtar amach sonraí maidir leis na tograí thuasluaite sna caibidlí deireanacha den Phlean seo.

4.4 Cur Chuige Foriomlán an Chláir

Is cuid lárnach agus tábhachtach den Phlean é an Clár Infheistíochta Bonneagair. Le linn thréimhse sé bliana an Phlean, infheisteofar beagnach €4.6 billiún tríd an Údarás i mbonneagar iompair phoiblí agus bonneagar rothaíochta/siúil lena mbaineann, agus beidh sé seo ailínithe leis an straitéis iompar do MCBÁC agus na beartais ábhartha náisiúnta.

Tá Clár foriomlán Infheistíochta Bonneagair roinnte ina cheithre fho-chlár. Is iad sin ná:

1. Bus;
2. Iarnród Éadrom;
3. Iarnród Trom; agus

4. Bearta Comhtháthaithe agus lompar Inbhuanaithe.

Cuireann an tábla thíos an Clár foriomlán Infheistíochta Bonneagair in iúl agus é fo-roinnte ina fho-chláir chomhpháirte.

Tábla 9 – Cistiú don Phlean Comhtháite Forfheidhmithe de réir Fo-Chláir

Fó-Chlár	2019 (€m)	2020 (€m)	2021 (€m)	2022 (€m)	2023 (€m)	2024 (€m)
Bus	108.9	186.5	242.5	215.0	255.0	260.0
Iarnród Éadrom	16.2	72.0	262.0	275.7	569.0	579.0
Iarnród Trom	67.7	108.0	167.0	166.0	225.8	315.0
Bearta Comhtháthaithe & lompar Inbhuanaithe	52.3	87.0	110.0	95.0	95.0	85.0
Iomlán Bliantúil	245.1	453.5	781.5	751.7	1,144.8	1,239.0

Pléitear gach ceann de na fo-chláir seo, ar a uain, sna caibidlí seo a leanas, agus cuirtear sonraí ar fáil maidir le cuspóirí na bhfo-chlár agus tionscadal ar leith a bhfuil sé beartaithe go seachadfar iad faoin bhfo-chlár sin.

Féadfar go n-athrófar na méideanna i leith gach fo-chlár sa tábla thuas le linn thréimhse an Phlean ar aon dul le tosaíocht an tionscadail, dul chun cinn na dtionscadal agus srianta cistiúcháin Státchiste.

Anuas air sin, níl san ailíniú agus sna sonraí maidir leis na tionscadail iompair beartaithe atá leagtha amach sa chaibidil seo a leanas ach ailíniú agus sonraí tascacha, agus féadfar go bhforbrófar iad a thuilleadh de réir mar a théann na próisis dearaidh agus phleanála do thionscadail aonair ar aghaidh. Dá réir sin, féadfar go n-athrófar roinnt sonraí maidir le tograí aonair nuair a dhéanfar an obair forbartha dearaidh seo. Déanfar tionscadail aonair a dhearadh agus a phleanáil de réir na reachtaíochta reatha a bhaineann le measúnú comhshaoil agus comhairliúchán poiblí.

4.5 Cúrsaí comhshaoil

Pléadh cúrsaí comhshaoil le linn an Plean seo a fhorbairt tríd an bpróiseas Measúnachta Straitéisí Timpeallachta agus próiseas Measúnachta na Treorach um Ghnáthóga ach go háirithe. Chuaigh na próisis seo i bhfeidhm ar dhearadh an Phlean, go háirithe maidir leis na háiteanna sin a sainaitheann go mbeidh tionchar orthu mar gheall ar fhorbairt bheartaithe an bhonneagair iompair. Cuirtear sonraí maidir leis an anailís chomhshaoil agus na bearta maolaithe a shainaitheann in iúl sa Tuarascáil Chomhshaoil agus an Tuarascáil Tionchair Natura a ghabhann leis.

Sainaitheann roinnt scéimeanna a d'fhéadfadh tionchair dhiúltacha a bheith acu ar an gcomhshaoil sna measúnuithe sin. Baineann siad go príomha leis na líonraí bus agus rothaíochta agus leictiríochán an líonra iarnróid Thuaidh. Áiríodh leis na tionchair a d'fhéadfadh a bheith ann tógáil talún, cailliúint ghnáthóige agus cur isteach ar ghnáthóga. Is ceist thábhachtach é an príacal tuile a d'fhéadfadh bheith ann mar gheall ar an mbonneagar nua, agus cuirfear staidéir leanúnacha

maidir leis seo san áireamh de réir mar a chuirfear an Plean i bhfeidhm. Déanfar scrúdú ar bhearta maolaithe cosúil leis an ailíniú a bhfuil an tionchar is lú aige a roghnú, tógáil talún a íoslaghdú, modhanna agus uainiú deachleachtais tógála a úsáid, gnáthóga caillte a athsholáthar srl, de réir mar a théann tionscadail ar aghaidh. Pléitear an líonra iarnróid Thuaidh i gCaibidil 7, chomh maith leis an Tuarascáil Tionchair Natura ina leith.

D'ainneoin an mhéid thuas, ní mór cuimhneamh chomh maith gur dócha go mbeidh tionchair shuntasacha dhearfacha ag an bPlean ar an gcomhshaoil mar gheall ar an aistriú modhanna a bhfuiltear ag súil leis ó charranna príobháideacha go hiompar poiblí, siúl agus rothaíocht. Áirítear leis na tionchair dhearfacha a shainaithnítear astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú, cáilíocht agus sláinte an aeir a fheabhsú, agus an réimse poiblí a fheabhsú. Mar sin, ní mór na tionchair dhearfacha agus diúltacha araon a bhaineann leis na scéimeanna atá molta a chur san áireamh ar bhealach cothrom.

Go ginearálta, leanfaidh an próiseas measúnachta comhshaoil le linn na céime forbartha tionscadail do scéimeanna aonair atá ar cuid den Phlean iad. Agus an Plean á sheachadadh aige, déanfaidh an tÚdarás, i gcomhar leis na gníomhaireachtaí ábhartha, aghaidh a thabhairt ar bhonn gníomhach, más féidir, ar fhorbairt agus cosaint an chomhshaoil nádúrtha agus na timpeallachta tógtha agus stairiúla a bhaineann leis na scéimeanna seo. Tacófar le tionscadail a théann ar aghaidh go dtí an chéim toilithe don fhorbairt trí mheasúnú comhshaoil, Measúnacht na Treorach um Ghnáthóga agus Measúnacht Tionchair Timpeallachta de réir mar is cuí. Tógfar gach tionscadal iompair i gcomhréir leis na caighdeáin infheidhme dearaidh agus rialacháin chomhshaoil, agus déanfar bearta maolaithe atá ar aon dul le deachleachtas a chur san áireamh sa dearadh agus tógáil na scéimeanna seo.

4.5.1 Creat rialála maidir le cosaint agus bainistíocht comhshaoil

Tríd an bPlean seo a chur i bhfeidhm, cuirfidh an tÚdarás - in éineacht le húsáideoirí agus comhlachtaí eile - go carnach le baint amach na spriocanna den chreat rialála maidir le cosaint agus bainistíocht comhshaoil, lena n-áirítear géilliúlacht le Treoracha AE - lena n-áirítear an Treoir um Ghnáthóga (92/43/CEE, arna leasú), an Treoir um Éin (2009/147/CE), an Treoir um Measúnacht Tionchair Timpeallachta (2011/92/AE, arna leasú ag 2014/52/CE) agus an Treoir um Measúnú Straitéiseach Comhshaoil (2001/42/CE) - agus na Rialacháin ábhartha trasuímh.

4.5.2 Déanamh Cinntí ag Leibhéil Níos Ísle

Ba cheart go gcuirfear na ceisteanna íogaire a shainaithnítear i Mír 4 den Tuarascáil Chomhshaoil MST san áireamh nuair a dhéantar cinntí agus measúnú comhshaoil ag leibhéil níos ísle, lena n-áirítear na nithe seo a leanas:

- Limistéir Iarrthóra Chaomhantais Speisialta agus Chosanta Speisialta;
- Gnéithe den tírdhreach a chuireann naisc/nascacht le láithreacha ainmnithe ar fáil (m. sh. cúrsaí uisce, limistéir gnáthóige breacnádúrtha cosúil le coillearnacha líneacha srl);
- Uisce salmainide;
- Uisce sliogéisc;
- Abhantracha Diúilicíní Péarla Fionnuisce;
- Limistéar Oidhreacht Nádúrtha agus Limistéar Oidhreacht Nádúrtha atá molta;
- Limistéir inar dócha go bhfuil gnáthóg atá liostáilte in Iarscríbhinn 1 den Treoir um Ghnáthóga;

- Láithreacha nach bhfuil ainmnithe ach atá tábhachtach do speicis éan geimhrithe nó pórúcháin ar údar imní caomhantais iad;
- Iontrálacha ar Taifead na Séadchomharthaí agus na nÁiteanna agus Criosanna Acmhainneacht Seandálaíochta;
- Iontrálacha ar Taifead na Struchtúr Cosanta;
- Limistéir Caomhantais Ailtireachta; agus
- Ainmnithe ábhartha tírdhreacha.

4.5.3 Próiseas Roghnúcháin Conairí agus Bealaí i leith bonneagar ábhartha nua

Tabharfar faoin bPróiseas Roghnúcháin Conairí agus Bealaí seo a leanas i leith bonneagar ábhartha nua:

Céim 1 – Sainaitint, Meastóireacht agus Roghnú Conaire Bealaigh

- Tacóidh sriantachtaí (iad siúd a sainaitníodh i Mír 4 den Tuarascáil Chomhshaoil MST san áireamh) agus deiseanna comhshaoil (cosúil le bonneagar líneach atá ann) le roghanna féideartha conaire bealaigh a shainaitint;
- Sainaithneofar conairí a d'fhéadfadh a bheith indéanta ó thaobh spás don bhonneagar de, agus déanfar measúnú ar na conairí seo. Seachnófar an rogha conaire bealaigh sriantachtaí agus sásófar deiseanna a mhéid is féidir, de réir mar a thugann na saineolaithe ábhartha comhairle; agus
- Anuas ar na sriantachtaí a sainaitníodh thuas, féadfar go mbeidh gá le sonraí ón taobh amuigh atá sainiúil don láthair chun na conairí is iomchuí a shainaitint.

Céim 2 – Sainaitint, Meastóireacht agus Roghnú Bealaigh

- Sainaithneofar bealaí laistigh den rogha conaire a d'fhéadfadh a bheith indéanta agus déanfar measúnú orthu. Seachnófar na roghanna bealaí sriantachtaí agus sásófar deiseanna a mhéid is féidir, de réir mar a thugann na saineolaithe ábhartha comhairle, agus cuirfear san áireamh faisnéis ag leibhéal an tionscadail agus bearta féideartha maolaithe is féidir a bhaint amach go héasca;
- Anuas ar na sriantachtaí a sainaitníodh thuas, féadfar go mbeidh gá le sonraí ón allamuigh atá sainiúil don láthair chun na bealaí is iomchuí a shainaitint; agus
- Anuas ar na saincheisteanna comhshaoil, is dócha go dtabharfar eolas do shainaitint na gconairí bealaigh, chomh maith le beachtú na línte bealaigh, ag saincheisteanna eile.

4.5.4 Measúnacht Chuí

Déanfar scrúdú ar na tionscadail agus pleananna go léir a eascraíonn as an bPlean seo maidir leis an ngá le Measúnacht Chuí a dhéanamh faoi Airteagal 6 den Treoir um Ghnáthóga. Ní cheadófar plean ná tionscadal ach tar éis don údarás inniúil a fháil amach, bunaithe ar fhianaise eolaíochta, Scagadh le haghaidh Measúnacht Chuí, agus an Mheasúnacht Chuí ina dhiaidh sin, más gá:

1. Nach mbeidh aon tionchair dhiúltacha shuntasacha dhíreacha, indíreacha nó tánaisteacha ag an bplean nó tionscadal ar shláine aon láthair Eorpach (go haonarach nó in éineacht le pleananna nó tionscadail eile); nó
2. Go mbeidh tionchair dhiúltacha shuntasacha ag an bplean nó tionscadal ar shláine aon láthair Eorpach (nach ósta do chineál gnáthóige nádúrtha tosaíochta agus/nó do speiceas tosaíochta) ach níl aon réiteach eile ar fáil agus ní mór an plean nó tionscadal a dhéanamh

ar mhaithe le cúiseanna dianriachtanacha leasa phoiblí sháraithigh, lena n-áirítear cúiseanna sóisialta nó eacnamaíochta. Sa chás sin, beidh sé riachtanach na nósanna imeachta atá leagtha amach sa reachtaíocht a leanúint agus na bearta cúitimh go léir a chomhaontú agus a dhéanamh, bearta is gá lena chinntiú go ndéanfar comhtháthú foriomlán líonra Natura 2000 a chosaint; nó

3. Beidh tionchar diúltach suntasach ag an bplean nó tionscadal ar shláine aon láthair Eorpach (is ósta do chineál gnáthóige nádúrtha tosaíochta agus/nó do speiceas tosaíochta) ach níl aon réiteach eile ar fáil agus ní mór an plean nó tionscadal a dhéanamh ar mhaithe le cúiseanna dianriachtanacha leasa phoiblí sháraithigh, teoranta do chúiseanna a bhaineann le sláinte an duine nó sábháilteacht phoiblí, d'iarmhairtí tairbhiúla a bhfuil tábhacht phríomhúil leo don chomhshaol nó, tar éis tuairim a fháil ón gCoimisiún, do chúiseanna dianriachtanacha leasa phoiblí sháraithigh eile. Sa chás sin, beidh sé riachtanach na nósanna imeachta atá leagtha amach sa reachtaíocht a leanúint agus na bearta cúitimh go léir a chomhaontú agus a dhéanamh, bearta is gá lena chinntiú go ndéanfar comhtháthú foriomlán líonra Natura 2000 a chosaint.

4.5.5 Láithreacha Eorpacha a Chosaint

Ní cheadófar aon phlean ná tionscadal a bhfuil tionchair shuntasacha charnacha, dhíreacha, indíreacha nó tánaisteacha acu ar láithreacha Eorpacha mar gheall ar a méid nó scála, tógáil talún, cóngarach, riachtanais acmhainní, astaíochtaí (diúscairt do thalamh, uisce nó aer), riachtanais iompair, marthanacht tógála, oibriú, díchoimisiúnú nó ó aon éifeacht eile ar bhonn an Phlean seo (go haonarach nó in éineacht le pleananna nó tionscadail eile⁴).

4.5.6 An tAthru Aeráide, Astaíochtaí agus Fuinneamh

Mar a sainithníodh sa Tuarascáil Chomhshaoil MST a ghabhann leis an bPlean seo, éascaíonn an Plean gluaiseacht inbhuanaithe agus na tionchair dhearfacha lena mbaineann, lena n-áirítear iad siúd a bhaineann le:

- Astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú nó srian a chur lena méadú, agus na spriocanna gás ceaptha teasa lena mbaineann atá ceangailteach ó thaobh an dlí a bhaint amach;
- Astaíochtaí go haer a laghdú, nó srian a chur lena méadú, agus spriocanna maidir le cáilíocht an aeir lena mbaineann a bhaint amach, agus mar sin cuidiú le cáilíocht an aeir a fheabhsú agus sláinte an duine a chosaint;
- Ídiú foinsí fuinnimh neamh-inathnuaite a laghdú, nó srian a chur lena méadú, agus spriocanna fuinnimh inathnuaite atá ceangailteach ó thaobh an dlí a bhaint amach. agus
- Slándáil fuinnimh.

Agus an Plean á chur i bhfeidhm aige, tacóidh an tÚdarás leis na forálacha cuí atá sa Chreat Náisiúnta um Ghníomhaíocht Oiriúnúcháin maidir leis an Athru Aeráide (2018), an Plean Náisiúnta Maolaithe (2017) agus tuarascáil na Roinne Iompair, Turasóireachta agus Spóirt "Pleanáil Oiriúnaithe - Seasmhacht i gcoinne an Athraithe Aeráide in Earnáil Iompair na hÉireann" (2017).

⁴ Seachas de réir mar a fhoráiltear in Alt 6(4) den Treoir um Ghnáthóga. Is é sin go gcaithfear:

- a) nach bhfuil réiteach eile ar fáil;
- b) go bhfuil cúiseanna dianriachtanacha leasa phoiblí sháraithigh ann go rachaidh an plean/clár/straitéis/tionscadal srl. ar aghaidh; agus
- c) go bhfuil bearta leordhóthanacha cúitimh i bhfeidhm.

Cuimseoidh cur i bhfeidhm an Phlean spriocanna agus gníomhartha ábhartha ón bplean earnála um ghníomhaíocht oiriúnúcháin d'iompar a ullmhófar chun riachtanais an Achta um Ghníomhú Aeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin 2015 a chomhlíonadh.

Tuigeann an tÚdarás an gá atá ann le hastaíochtaí a laghdú, agus mar sin féachfaidh sé lena chinntiú go dtabharfar tús áite do roghanna iompair a chuirfidh laghduithe astaíochtaí ar fáil. Is é an bealach is éifeachtaí é seo a dhéanamh ná úsáid iompair phoiblí, siúl agus rothaíocht a chur chun cinn, agus trí iarracht ghníomhach a dhéanamh úsáid carranna a laghdú in imthosca ina bhfuil roghanna eile ar fáil.

Le linn beartais agus pleananna a bhaineann le hathrú aeráide, astaíochtaí carbóin agus úsáid fuinnimh a ullmhú agus/nó a athbhreithniú, féachfaidh an tÚdarás le cuspóirí an Phlean a chomhtháthú, de réir mar is cuí.

4.5.7 Tograí Eile ón MST

Agus an Plean á chur i bhfeidhm, féachfaidh an tÚdarás lena chinntiú go gcomhlíonfar na bearta maolaithe i dTábla 9.2 den Tuarascáil Chomhshaoil MST.

5 Infheistíocht i mBusanna

5.1 Cúlra

Iompraíodh thart ar 136 milliún paisinéir ar sheirbhísí bus de chuid Bhus Átha Cliath, a oibríonn faoi chonradh leis an Údarás, sa bhliain 2017. Nuair a chuirtear le chéile an figiúr sin leis an bhfigiúr do sheirbhísí comaitéara Bhus Éireann i réigiún Bhaile Átha Cliath, iompraíodh 143 milliún paisinéir ar sheirbhísí bus á n-oibriú ag an Stát i gceantar Bhaile Átha Cliath, i gcomparáid le 38 milliún ar an Luas agus 33 milliún paisinéir ar an DART agus ar sheirbhísí comaitéara iarnróid.

Ó thaobh céatadán, is ionann an córas bus agus os cionn 67% de thurais phaisinéara ar bhus poiblí i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath. Ciallaíonn sé sin cé go n-iompraíonn an bus dhá thrian de na paisinéirí iompair phoiblí go léir, iompraíonn an Luas 18% agus clúdaíonn seirbhísí DART agus iarnróid chomaitéara an 15% eile.

I bhfianaise an phatrúin forbartha scaipthe ar dhlús íseal atá tarlaithe le blianta anuas, fad a d'fhás bailte agus cathracha na hÉireann, is léir go mbeidh ról lárnach agus ceannasach ag an mbus sa mhargadh leathnaithe iompair ar feadh tréimhse fhada amach anseo. Mar sin, ní dhéantar infheistíocht i bhforbairt an iompair phoiblí atá bunaithe ar bhusanna ach don ghearrthearma, déantar é don mheántearma agus don fhadtearma chomh maith.

Mar gheall ar an méadú atá tagtha ar an mbrú tráchta ar bhóithre le blianta beaga anuas, tarraingíodh aird ar an ngá le leibhéal méadaithe soláthair iompair phoiblí a chur ar fáil chun rogha eile in ionad comaitéireachta i gcarranna a sholáthar. Sa ghearrthearma, ní mór soláthar feabhsaithe den chineál sin a chur ar fáil trí bhusanna, i bhfírinne, mar feileann córas iompair atá bunaithe ar bhusanna an timpeallacht forbartha ísealdlúis, agus is féidir iompar poiblí atá bunaithe ar bhusanna a chur i bhfeidhm níos tapúla ná córas iompair phoiblí bunaithe ar iarnród chomh maith.

Tá roinnt bearta agus infheistíochtaí de dhíth chun feabhas a chur ar tharraingteacht an chórais busanna. Beidh gá le cur chuige atá ar fud an líonra chun aghaidh a thabhairt ar fheabhsúchán an líonra agus an fhlít, tús áite a thabhairt do bhusanna níos mó, agus béim a leagan ar áiseanna custaiméirí cosúil le soláthar eolais (eolas fíor-ama do phaisinéirí san áireamh), áiseanna ardchaighdeán stadanna bus agus foscadán bus, ródúchán seirbhísí atá barrfheabhsaithe, agus áiseanna áisiúla idirmhalartaithe idir seirbhísí agus modhanna eile. Athrófar na modhanna íocaíochta ó bhonn thar shaolré an phlean seo. Úsáidfear trealamh nua ticéadaithe ar sheirbhísí bus sa chathair, tacófar le teicneolaíochtaí nua, cártaí bainc gan tadhall agus barrachóid san áireamh.

I rith 2017 agus 2018, tharraing an tÚdarás gach gné d'infheistíocht i mbusanna le chéile i gclár amháin dar teideal BusConnects. Tá an branda seo á úsáid maidir le mórfhacáistí infheistíochta i mbusanna i ngach cathair, agus is é BusConnects Bhaile Átha Cliath an clár don réigiún Bhaile Átha Cliath.

5.2 Cuspóir agus Gnéithe

Is í aidhm BusConnects Bhaile Átha Cliath ná an córas bus reatha i réigiún Bhaile Átha Cliath a leasú ó bhonn trí:

- líonra de chonairí bus nua a thógáil ar na bealaí bus is gnóthaí chun turais bhus a dhéanamh níos tapa, intuartha agus iontaofa;
- an líonra bhealaí bus a athdhearadh go hiomlán chun líonra níos éifeachtaí a sholáthar, níos mó áiteanna a nascadh agus níos mó paisinéirí a iompar;
- córas ticeádaíthe den chéad scoth a fhorbairt a thacóidh le húsáid cártaí creidmheasa agus dochair, fóin phóca agus barrachóid chun nascadh le cuntais íocaíochta agus, mar sin, íocaíocht a dhéanamh i bhfad níos áisiúla;
- córas íocaíochta gan airgead tirim a chur i bhfeidhm chun amanna bordála do phaisinéirí a dhéanamh i bhfad níos tapúla;
- an córas táillí a leasú ó bhonn chun struchtúr táillí níos simplí a chur ar fáil, a cheadóidh gluaiseacht éasca idir seirbhísí bus difriúla gan pionóis airgid;
- libhré nua bus a chur i bhfeidhm a chuirfidh cuma nua-aimseartha ar an gcóras bus nua;
- na stadanna bus nua a chur i bhfeidhm le comharthaí níos fearr agus soláthar scáthlán bus breise a mhéadú;
- áiseanna páirceála agus taistil a fhorbairt in áiteanna tábhachtacha; agus
- aistriú chuig flít busanna nua le teicneolaíochtaí feithicle astaíochtaí ísle.

Is é atá i BusConnects Bhaile Átha Cliath ná clár de ghníomhartha comhtháite, a bhainfidh amach, le chéile, córas bus a chuirfidh ar chumas níos mó daoine taisteal ar an mbus ná mar a thaisteal riamh, agus a dhéanfaidh rogha inmharthana agus tarraingteach de chomaitéireacht ar an mbus d'fhostaithe, dhaltáí, shiopadóirí agus chuairteoirí. Tá go leor de na tionscnaimh sin ar siúl cheana lena n-áirítear an tionscadal chonair lárnach, an tionscadal Ticéadú den Chéad Ghlúin eile agus an t-athbhreithniú ar líonra bus cheantar Bhaile Átha Cliath.

Clúdaíonn gnéithe an chlár BusConnects Bhaile Átha Cliath roinnt réimsí an Phlean seo. Díríonn an mhír seo ar na gnéithe infheistíochta, ach ní chuirtear an córas ticeádaíthe san áireamh, gné a chlúdaítear i gcaibidil 10.

5.3 Réimsí Infheistíochta atá Molta

Mar chuid den fho-chlár seo, tá na tograí i ndáil le hinfheistíocht i mbusanna cuimsithe i dtrí réimse infheistíochta:

- Conairí Bus Lárnacha agus Áiseanna Feabhsaithe Cómhálartaithe;
- Infheistíocht i bhFlít na mBusanna; agus
- Soláthar Scáthlán agus Stadanna Bus.

Mar gheall ar shainchúram reachtúil an Údaráis, ní bhaineann na tograí faoin bPlean seo i dtaca leis an chéad mhír – Conairí Bus Lárnacha agus Áiseanna Feabhsaithe Cómhálartaithe – ach le Mórcheantar Bhaile Átha Cliath, ach baineann na tograí i dtaca leis an dá réimse infheistíochta eile leis an Stát ar fad.

Tugtar tuilleadh sonraí maidir leis na tograí faoi na réimsí seo sna míreanna seo a leanas. Pléann na caibidlí ina dhiaidh sin na réimsí eile den chlár BusConnects Bhaile Átha Cliath.

Táthar ag súil go n-infheisteofar €1,267.9 milliún san iomlán faoin fho-chlár busanna. Luaitear na méideanna infheistíochta bliantúla a bheidh ag teastáil thar sé bhliain an Phlean sa tábla thíos. Tá na méideanna luaite seo faoi réir coigeartuithe i rith thréimhse an Phlean i gcomhréir leis na

tosaíochtaí a leagtar amach don tionscadal, le dul chun cinn na dtionscadal agus le srianta maonaithe an Stáitchiste.

	2019 (€m)	2020 (€m)	2021 (€m)	2022 (€m)	2023 (€m)	2024 (€m)	Total (€m)
Infheistíocht i mBusanna	108.9	186.5	242.5	215.0	255.0	260.0	1,267.9

Tugtar tuilleadh sonraí faoi na limistéir infheistíochta sna codanna seo a leanas.

5.4 Conairí Bus Lárnacha – BusConnects Bhaile Átha Cliath

5.4.1 Stádas Reatha

Faoi láthair, ar na bealaí bus is gnóthaí i réigiún Bhaile Átha Cliath, níl buslánaí i bhfeidhm ach le haghaidh níos lú ná trian den chonair. Ciallaíonn sé sin, maidir leis an gcuid is mó den turas, go mbíonn busanna san iomaíocht leis an trácht ginearálta le haghaidh spáis agus freisin go mbíonn éifeacht ag an méadú ar bhrú tráchta orthu. Tá tionchar aige sin ar fheidhmíocht an chórais busanna, laghdaíonn sé luas na mbusanna agus tá tionchar diúltach aige ar amanna turais iontaofa agus poncúla, ar cuid rithábhachtach de chóras iompair phoiblí iad.

Go dtí le déanaí, rinne busanna a lán idirstadanna agus pháirceáil siad go minic i Lár Chathair Bhaile Átha Cliath, agus úsáideadh an spás gann ar chuibhne an chosáin dá bharr sin. Tar éis obair a bheith déanta le blianta beaga anuas maidir le seirbhísí bus a athdhearadh, laghdaíodh scála na faidhbe seo go suntasach. Is féidir níos mó oibre a dhéanamh, áfach, le hidirstad agus páirceáil busanna a athlonnú a thuilleadh ó áiteanna lárnacha.

As féin, tugtar tús áite do bhusanna ag roinnt acomhal soilisithe i MCBÁC faoi láthair. Trí theicneolaíocht a chuireann feithiclí in ord tosaíochta a úsáid ag acomhail soilisithe eile, féadfar go bhfeabhsófar feidhmíocht busanna a thuilleadh fad a choimeádtar feidhmíocht ghinearálta an líonra do thrácht eile.

5.4.2 Conairí Bus Lárnacha

Mar chuid den obair chun an Straitéis Iompair a fhorbairt, tugadh faoi roinnt staidéar inar sainithníodh Conairí Bus Lárnacha a bhfuil gá le leibhéil shuntasacha infheistíochta a dhéanamh ina leith, mar gheall ar an éileamh ar thaisteal, d'fhoill moilleanna ar sheirbhísí busanna a íoslaghdú.

Is iad na bealaí bus is tábhachtaí sa réigiún atá sa líonra lárnach busanna seo. De ghnáth, is éard a bhíonn i gceist leis na bealaí sin ná minicíocht ard na seirbhísí busanna, líon mór paisinéirí, agus bíonn áiteanna a mheallann cuairteoirí lonnaithe le taobh gach bealach. Tá sé chonair bhus lárnach ghathach dhéag sa líonra lárnach a sainithníodh, chomh maith le trí chuarlána bus agus sé chonaire réigiúnacha bus. Cé gur bealaí lárnacha ard-mhinicíochta bus atá sa líonra seo, cuirtear leo ag seirbhísí bus eile a oibríonn ar bhealaí ag minicíocht níos ísle agus ag busanna áitiúla a oibríonn ar bhealaí eile.

Freastalóidh an líonra seo de Chonairí Bus Lárnacha ar bhunáiteanna agus cinn scríbe móra ar fud Limistéar Cathrach Bhaile Átha Cliath agus MCBÁC, go háirithe na háiteanna sin nach bhfreastalaíonn iarnród éadrom ná iarnród trom orthu. Cuirfidh an líonra deiseanna níos fearr ar fáil chomh maith maidir le hidirmhalartú áisiúil agus iontaofa leis na seirbhísí sin.

5.4.3 Tograí

Tús Áite do Bhusanna a Fheabhsú

Mar a leagadh amach thuas, baineadh go leor amach cheana féin le freastal ar ghluaiseacht busanna i MCBÁC, agus is cuspóir an Phlean é forbairt a dhéanamh ar an obair sin. D'fhonn córas busanna éifeachtach, iontaofa agus éifeachtúil a chinntiú, tá sé beartaithe, mar chuid den Phlean, dul chun cinn a dhéanamh ar fhorbairt na gConairí Bus Lárnacha chun tosaíocht leanúnach a bhaint amach do ghluaiseacht busanna, a mhéid is féidir.

Ciallóidh sé sin go mbeidh tosaíocht ag busanna níos mó ar na conairí sin de thoradh ar sholáthar feabhsaithe lánaí bus agus bearta bainistíochta tráchta, dá rud a chuirfidh deireadh leis na moilleanna a bhíonn ann sa líonra bus sna háiteanna ábhartha. Cuirfidh sé seo ar chumas busanna rogha eile iompair níos tapúla agus iontaofa a chur ar fáil ar na conairí sin, in ionad carranna a úsáid, agus dá bharr sin beidh iompar bus ina rogha níos tarraingtí d'úsáideoirí bóithre. Beidh an córas foriomlán busanna níos éifeachtúla dá bharr chomh maith, mar is féidir líon i bhfad níos mó daoine a iompar leis an leibhéal céanna acmhainní ó thaobh feithiclí agus tiománaithe de nuair atá na turais busanna níos tapúla agus níos iontaofa.

Foilsíodh faisnéis tosaigh maidir leis na Conairí Bus Lárnacha, a leagtar amach thíos, i Meitheamh 2018:

- Cluain Ghrífin – Lár na Cathrach
- Sord – Lár na Cathrach
- Baile Munna – Lár na Cathrach
- Fionnghlas – Baile Phib
- Baile Bhlainséir – Lár na Cathrach
- Leamhcán – Lár na Cathrach
- Gleann na Life – Lár na Cathrach
- Cluain Dolcáin – Droimeanach
- Na Glaschnoic – Lár na Cathrach
- Camaigh – Lár na Cathrach
- Tamhlacht – Tír an Iúir
- Ráth Fearnáin – Lár na Cathrach
- Bré – Lár na Cathrach
- UCD Droichead na Dothra – Lár na Cathrach
- An Charraig Dhubh – Muirfin; agus
- An Rinn – Lár na Cathrach

Beidh roinnt cuarbhealaí ina gcuid thábhachtach den chóras busanna chomh maith, agus cinnteoidh siad go mbeifear ábalta líon i bhfad níos mó turas a dhéanamh ar iompar poiblí ar bhealach áisiúil agus éifeachtúil laistigh den Limistéar Cathrach. Moltar go bhforbrófar sé cuarbhealach mar chuid den líonra Conairí Bus Lárnacha. Is iad sin:

- Dún Laoghaire – Dún Droma;
- Dún Droma / UCD – Tamhlacht;
- Dún Droma – Fionnghlas;

- Ragnallach – Droim Conrach;
- Tamhlacht – Baile Bhlainséir; agus
- Baile Bhlainséir – Cill Bharróg.

Féadfar go n-athrófar na cuarchonairí seo agus féadfar go gcuirfear cuarchonairí eile leo mar gheall ar na moltaí maidir le cuarsheirbhísí bus atá ag teacht chun cinn ón athbhreithniú ar leith ar sheirbhísí busanna ar fud réigiún Bhaile Átha Cliath. Beartaítear go dtabharfar faoi oibreacha dírithe maidir le tús áite do bhusanna ar na cuarchonairí seo ar dtús, d'fhonn aghaidh a thabhairt ar áiteanna ar leith atá ina gcúis leis na príomh-mhoilleanna ar an líonra cuarchonairí. Tabharfar tograí chun tosaíocht níos cuimsithí a sholáthar do bhusanna ar na cuarbhealaí seo chun tosaigh lena gcur i bhfeidhm sna céimeanna deiridh den Phlean.

Ar an iomlán, beartaítear go gcuirfear thart ar 230 ciliméadar de lánaí bus aonbhealaigh ar fáil ar na cuarchonairí sa Líonra Lárnach Bus faoin bhliain 2027. Laistigh de thréimhse an Phlean seo, beartaítear go bhforbrófar leath den mhéid foriomlán seo – 115 ciliméadar de lánaí bus. Bainfidh sé sin na moilleanna atá ar siúl ar na bealaí seo faoi láthair, moilleanna a éireoidh níos measa de réir mar a mhéadóidh brú tráchtta, agus ligfidh sé do na busanna na mílte paisinéir dá gcuid a iompar agus níos mó cinnteachta acu faoin am a bhainfidh siad amach a gcinn scribe.

Áiseanna Feabhsaithe Cómhalartaithe

Mar gheall ar fhorbairt na gCuarchonairí Bus thuasluaite, in éineacht leis an athbhreithniú cuimsitheach ar an Líonra Bus Cathrach, beidh deiseanna suntasacha ar fáil chun réimse níos leithne turas a dhéanamh trí idirmhalartú a úsáid. Féadfar go mbeidh idirmhalartú idir cuarsheirbhísí nua bus agus seirbhísí feabhsaithe lárnacha i gceist, chomh maith le hidirmhalartú idir an bus agus an t-iaránróid. Mar sin, tá sé tábhachtach go ndéanfar an leibhéal cuí infheistíochta chun áiseanna idirmhalartaithe a fheabhsú.

Déanfar an infheistíocht seo de réir na bprionsabail seo a leanas:

- Aistriú fíoréasca agus éifeachtúil idir na modhanna iompair go léir atá beartaithe;
- Comhtháthú níos fearr leis an gcomhthéacs uirbeach áitiúil, lena n-áirítear an réimse poiblí agus úsáidí talún atá ann agus a bheidh ann amach anseo;
- Eolas ardchaighdeán do phaisinéirí maidir leis na modhanna iompair phoiblí go léir a fhreastalaíonn ar an acomhal agus timpeallacht an acomhail;
- Idirmhalartú slán sábháilte do phaisinéirí ó thaobh foscadáin bus, soilsiú, suíocháin agus inrochtaineacht do choisithe de; agus
- Córais bhainistíochta, cothabháil, ailtireacht, maoin srl. a chomhtháthú i measc oibreoirí.

Is ann do roinnt catagóirí idirmhalartaithe a bhfuil infheistíocht de dhíth orthu. Leagfar béim ar infheistíocht a dhéanamh i bpríomhacomhail fho-uirbeacha a bheidh ina moil don líonra atá ag teacht chun cinn, iad siúd a bhfreastalaíonn iarnród orthu san áireamh. Áirítear leo Baile Bhlainséir, Gleann na Life, Cluain Ghrífin, Fionnghlas, Tamhlacht agus Dún Droma. Beidh sé tábhachtach conas a idirmhalartaíonn daoine idir seirbhísí i Lár Chathair Bhaile Átha Cliath a chur san áireamh chomh maith, agus beidh gá le scrúdú a dhéanamh ar áiseanna ag gach áit ina dtagann DART, Luas agus busanna le chéile, go háirithe mar a théann líon na bpaisinéirí i méid.

5.5 Flít na mBusanna

5.5.1 Stádas Reatha

I dtéarmaí an fhlít busanna, rinneadh infheistíocht shuntasach i bhflít na mbusanna go luath sna deich mbliana seo caite. Mar gheall ar an gcúlú eacnamaíochta, áfach, ní dhearnadh mórán infheistíochta in athnuachan an fhlít busanna ó thart ar 2007 go dtí go luath sna 2010idí. De thoradh air sin, chuaigh meánaois an fhlít de chuid Bhus Átha Cliath i méid. Ní chuireann busanna níos sine an leibhéal céanna compoird ar fáil do phaisinéirí is a chuireann busanna níos nua-aimseartha. Anuas air sin, tá costais oibriúcháin agus chothabhála ag baint leo, rud a chuireann tuilleadh brú ar na méideanna teoranta fóirdheontas seirbhíse poiblí.

Is é an cur chuige cuí i leith bhainistíocht fhlít na mbusanna ná clár chun flít na mbusanna a athsholáthar ar bhonn leanúnach. Trí leibhéal leanúnach athsholáthair a dhéanamh gach bliain, seachnaítear na hathruithe a bhí ina gcomhartha sóirt ag cuir chuige roimhe seo.

Is ionann an uasaois inmhianaithe do ghnáthbhusanna dhá stór a oibríonn ag úsáid optamach, gan mórán briseadh seirbhíse, agus 14 bliana, agus téann costais chothabhála agus reatha i méid go suntasach ina dhiaidh sin. Go ginearálta, is fearr an sprioc 12 bhliain a leagan síos toisc go mbíonn déantúsóirí sásta barántais a thairiscint ar fhráma an bhus agus ar ghnéithe áirithe eile suas go dtí teorainn 12 bhliain.

Is saincheistanna fóorthábhachtacha iad cuma, infhaighteacht agus iontaofacht feithiclí a bhfuil tionchar acu ar chaighdeán na seirbhíse a chuirtear ar fáil do phaisinéirí. Is cuid thábhachtach den straitéis um cháilíocht é meánaois an fhlít a choimeád íseal, mar cuireann sé le tarraingteacht iompar poiblí an lae inniu, agus treisíonn sé an beartas atá luaite ag an Rialtas maidir leis an aistriú modhanna ó charranna príobháideacha.

Is ann do roinnt gnéithe feabhsaithe sna feithiclí nua a bhfuil sé mar aidhm acu timpeallacht an bhus a fheabhsú don Chustaiméir. Áirítear leis na feabhsuithe taobh istigh níos fairsinge atá níos airde agus níos leithne thuas agus thíos an staighre, córais fheabhsaithe teasa agus aerála, suíocháin fheabhsaithe, eolas faoin gcéad stad eile, cumas Wi-Fi, oiriúnacht níos fearr do chathaoireacha rothaí, spás ar leith do bhugaithe agus doirse lárnacha. Méadaíonn na gnéithe seo go léir compord na dturas ar bhusanna, agus mar sin méadaíonn siad tarraingteacht na mbusanna, ó thaobh comaitéireacht a dhéanamh, i gcomparáid le roghanna eile.

Chomh maith leis sin, déantar astaíochtaí sceite a laghdú de thoradh ar fheithiclí níos nua-aimseartha a chur in ionad busanna níos sine. Comhlíonann gach feithicil a ceannáodh ó 2015 ar aghaidh na caighdeán Euro VI is déanaí maidir le hastaíochtaí. Ós rud é go ndearnadh an chuid is mó de na busanna ar cuireadh busanna nua ina n-áit sa bhliain 2000/2001, is laghdú an-suntasach ar astaíochtaí atá i gceist, go háirithe maidir le hocsáid nítriúil agus cáithníní.

Ba ionann meánaois fhlít na mbusanna de chuid Bhus Átha Cliath agus 7.2 bliain ag deireadh na bliana 2017. Bunaithe ar aois uasta 12 bhliain do bhusanna dhá stór, tá sé beartaithe go mbainfear amach stad foistine ina bhfuil meánaois fhlít na mbusanna dhá stór idir 6 bliana agus 7 mbliana.

Tá roinnt oibreoirí i gceist leis an líonra níos leithne fóirdheonaithe, Bus Éireann go príomha. Is ann do mheascáin dhifriúla flíteanna sa líonra seo, líon mór cóistí san áireamh, rud a léiríonn na bealaí níos faide atá á n-oibriú. Baineann prionsabal den chineál céanna leis na cineálacha feithiclí seo. Is é sin go n-oibreofar clár athsholáthair leanúnach agus beartaithe a chinnteoidh aois optamach flít i dtaca le gach cineál feithicle.

5.5.2 Togra

Mar a leagadh amach mír 5.5.1 thuas, ag glacadh leis an tábhacht a bhaineann le caighdeán an fhlít busanna ó thaobh seirbhísí iompair phoiblí a sholáthar atá tarraingteach, tá sé beartaithe infheistiú i gclár athnuachana flít ina bhféachfar lena chinntiú go gcoimeádfar meánaois an fhlít busanna le haghaidh seirbhísí a mhaoinítear go poiblí idir 6 bliana agus 7 mbliana. Teastóidh an clár athnuachana leibhéal infheistíochta leanúnach lena gceadófar leibhéal comhsheasmhach athsholáthair busanna gach bliain.

I gcás seirbhísí cathrach Bhaile Átha Cliath, atá á n-oibriú anois ag Bus Átha Cliath agus Go-Ahead Ireland Limited, is ionann na leibhéil athsholáthair foistine agus thart ar 90 feithicil in aghaidh na bliana. I gcás na seirbhísí Oibleagáide Seirbhíse Poiblí a oibríonn Bus Éireann, tá na leibhéil athsholáthair foistine beagáinín níos ísle - thart ar 55 go 60 feithicil in aghaidh na bliana.

Beartaítear go bhféachfar leis an leibhéal athsholáthair foistine a choimeád i dtaca le busanna/cóistí le linn thréimhse an Phlean. Anuas air sin, de réir mar a théann éileamh ó phaisinéirí i méid, ceannófar tuilleadh feithicil chun an acmhainn a chur ar fáil le héileamh a chomhlíonadh, de réir mar is gá.

Le hinfheistíocht a rinneadh i bhflít busanna le déanaí, soláthraíodh caighdeán feabhsaithe agus nua-aimseartha feithicilí. Maidir le busanna dhá stór, i measc na bhfeabhsúcháin sin bhí na cinn seo a leanas:

- An dara doras a sholáthar ar bhusanna ionas go mbeidh daoine in ann dul isteach agus amach as an mbus níos tapúla. Is cuid shuntasach den aga foriomlán turais iad agaí stoptha ag stadanna;
- Suíochánra níos fearr i bhfoirm suíochánra aonair seachas suíochánra caighdeánach cosúil le binsí;
- Aitheantas feabhsaithe na spásanna do chathaoireacha rothaí;
- Feabhsuithe i leith spásail do na cosa;
- Staighre rochtana díri chuig an urlár uachtarach;
- Spás ar leith do bhugaithe;
- Fógraí fuaime agus taispeántaí amhairc ag éascú aithint an chéad stad eile; agus
- Soláthar Wi-Fi agus pointí luchtaithe USB.

Tá sé beartaithe go mbainfidh sonraíochtaí den chineál céanna le feithicilí a gheofar amach anseo faoin bPlean seo, agus déanfar machnamh géar ar ghnéithe inrochtaineachta agus áisiúlachta do phaisinéirí maidir le gach flít nua.

Maidir leis an bhflít réigiúnach, tá an tÚdarás ag tabhairt cineál nua feithicle isteach. Is feithicil urláir ísil atá oiriúnach do chathaoireacha rothaí é seo, a bheidh ábalta oibriú ar bhealaí réigiúnacha ar an luas céanna le cóistí. Feabhsóidh an feithicil seo oiriúnacht an fhlít réigiúnaigh do chathaoireacha rothaí. Ceadóidh sí bordáil shimplí "rolladh isteach" trí rampa ag doras iontrála na feithicle, in ionad na socrúithe níos casta le haghaidh ardaitheoirí do chathaoireacha rothaí atá ar chóistí eile. Tabharfar faoi fheabhsúcháin bhreise maidir le feidhmíocht an fhlít ó thaobh inrochtaineachta de le linn thréimhse an Phlean.

Leagtar amach sa chéad mhír eile an cur chuige a ghlacfar maidir le feidhmíocht an fhlít nua ó thaobh fuinnimh agus comhshaoil de.

5.5.3 Feithiclí Astaíochtaí Ísle

Is é ceann de na cuspóirí atá leagtha amach sa Phlean Forbartha Náisiúnta 2018-2027 ná *“aistriú chuig busanna astaíochtaí ísle don fhlít busanna uirbeacha poiblí, agus ceannófar busanna saor ó dhíosal ó mhí Iúil 2019 ar aghaidh”*.

Cuirfidh an tÚdarás a mheastóireacht ar theicneolaíochtaí éagsúla feithicle lena n-úsáid san fhlít nua busanna i gceantair uirbeacha, agus cuirfidh sé socrú nua i bhfeidhm maidir leis an aistriú chuig feithiclí astaíochtaí ísle ó lár 2019 ar aghaidh. Go háirithe, déanfaidh sé monatóireacht ar an acmhainneacht atá ann chun leas a bhaint as feithiclí lánleictreacha i gceantair uirbeacha, de réir mar a théann an teicneolaíocht in aibíocht. Is iad na tairbhí a bhainfeadh leis seo ná astaíochtaí ar bith ón sceithphíopa agus leibhéil ísle teorainn.

5.6 Stadanna agus Foscadáin Bus

5.6.1 Stádas Reatha

Rachfar i ngleic le gné amháin de thaithí an chustaiméara nuair a chinnteofar go mbeidh na feithiclí bus ar ardchaighdeán. Gné thábhachtach eile is ea an méid soláthair ardchaighdeán cois bóthair a bheidh ann maidir le foscadáin agus stadanna bus. Tá sé seo i bhfad níos lú ná mar a d’fhéadfadh sé a bheith faoi láthair, agus is mar gheall i bpáirt ar infheistíocht theoranta é sin.

Áirítear leis na heasnamh atá ann faoi láthair na heasnamh seo a leanas:

- Drochchaighdeán roinnt stadanna bus níos sine – pollaí creimthe, faisnéis teoranta nó gan aon faisnéis;
- I gceantair tuaithe, is minic nach mbíonn aon chineál ardán buan pollaí na stadanna bus leagtha i gciumhais féir;
- Drochdhromchla bóthair ag stadanna;
- Drochdhearadh agus drochthógáil bána bus;
- Drochchaighdeán faisnéise bealaigh agus táillí ag go leor stadanna;
- Droch-shoilsíú;
- Easpa nasc cosáin iomchuí chuig go leor stadanna bus, go háirithe faoin tuath;
- Easpa foscadán bus i suíomhanna inar chóir iad a bheith ar fáil;
- Drochchaighdeán roinnt mhaith de na foscadáin bus níos sine;
- Cúrsaí fógraíochta ag teacht salach ar leagan amach agus ar sholáthar foscadán bus;
- Drochchaighdeán suíochánra i bhfoscadáin bus go ginearálta;
- Easpa bána bus nó bearnaíl chun éascaíocht a dhéanamh d’fheithiclí eile a théann thar an mbus a bhíonn stoptha;
- Gan dóthain stadanna á gcomhroinnt idir oibreoirí;
- Easpa comhréireachta i gcineálacha bonneagair na stadanna bus;
- Gan aon saoráidí páirceála rothar nó gan dóthain acu ag go leor stadanna atá ábhartha dá soláthar;
- Gan dóthain boscaí bruscair ag cuid mhaith stadanna bus agus foscadán bus; agus
- Graifítí i go leor suíomhanna.

5.6.2 Togra

Is é cuspóir an Phlean seo clár a chur i bhfeidhm chun caighdeán na saoráidí cois bóthair le haghaidh seirbhísí bus a fheabhsú, clár a chuimseoidh cur chuige comhchoiteann i leith dearaidh, stíl aonfhoirmeach agus formáidí caighdeánaithe faisnéise, cosúil le:

- Úsáidfear stíl chaighdeánaithe polla, brait (pláta ar bharr an pholla) agus painéal faisnéise, faoin mbranda Transport for Ireland, ag gach stad bus;
- Déanfar pollaí ag stadanna bus a chuíchóiriú agus comhroinnfear stadanna bus in aice láimhe idir oibreoirí;
- Feistefar foscadáin bus ag stadanna bus tábhachtacha, ar stadanna bus gnóthacha agus áiteanna aomhail tábhachtacha iad, más leor an spás atá ann dó, agus cuimseoidh na foscadáin painéil chuimsitheacha faisnéise agus suíochánra cuí; agus
- Ullmhóidh agus eiseoidh an tÚdarás treoirlínte dearaidh maidir le limistéir stoptha bus, lena chinntiú go bhfuil caighdeán seasmhach agus cur chuige ardchaighdeán maidir le háiseanna stoptha bus a sholáthar.

Thosaigh an tÚdarás cineál caighdeánaithe polla bus, brait agus painéal faisnéise a rolladh amach, agus leanfaidh sé ar aghaidh le gach stad a athrú chuig an leagan amach nua. Laistigh de na príomhcheantair uirbeacha, soláthrófar na stadanna nua bus seo mar chuid den chlár foriomlán BusConnects. Leanfaidh an tÚdarás de sholáthar áiseanna stad bus a chomhordú le haghaidh seirbhísí bus a fhaigheann fóirdheontas poiblí agus leagfaidh sé síos freisin caighdeán na saoráidí stad bus, leaganacha amach agus an soláthar faisnéise do sheirbhísí a oibrítear go príobháideach.

Beartaítear go gcuirfear rolladh amach iomlán na bpollaí stad bus, brat agus painéal faisnéise i gcrích ar fud an Stáit laistigh de thréimhse an Phlean.

6 Infheistíocht in Iarnród Éadrom

6.1 Cúlra

Thosaigh na chéad línte iarnróid éadroim ag feidhmiú i mBaile Átha Cliath in 2004 – Faiche Stiabhna go hÁth an Ghainimh agus Tamhlacht go Stáisiún Uí Chonghaile. Sna blianta ina dhiaidh sin, síneadh an Líne Dhearg go Ceantar na nDugaí, a osclaíodh i mí na Nollag 2009, agus spor go hIarthar na Cathrach/Teach Sagard i mí Iúil 2011. Ar an gcaoi chéanna, síneadh an Líne Ghlas go Coill na Silíní/Gleann Bhríde, agus cuireadh na seirbhísí ar bun i mí Dheireadh Fómhair 2010.

Ba é Luas Traschathrach an síneadh is déanaí a cuireadh leis an gcóras iarnróid éadroim, agus anois tá an Líne Ghlas ag dul ó thuaidh go Droichead Broome. Osclaíodh an nasc 5.6 ciliméadar Luas Traschathrach le haghaidh seirbhísí do phaisinéirí i Nollaig 2017, nasc a chuir trí stad tram nua dhéag leis an gcóras iarnróid éadroim agus a d'éascaigh idirmhalartú leis an Líne Dhearg Luas.

Déanfar forbairt bhreise ar an líonra iarnróid éadroim mar chuid de Phlean Forbartha Náisiúnta 2018-2027 de chuid an Rialtais. Déanann sé foráil do Metrolink a chur i bhfeidhm, ar seirbhís iarnróid uirbhigh thuaidh-theas í sin a rithfear idir Sord agus Áth an Ghainimh, agus a cheanglóidh príomhchinn sprice lena n-áirítear Aerfort Bhaile Átha Cliath agus an Lár ar fud an bealach 26 ciliméadar. Tá foráil sa Phlean chomh maith d'fheabhsuithe toillte ar an Líne Ghlas sula n-aistríonn sí chuig seirbhís meitreo, agus d'obair phleanála agus forbartha maidir le síntí breise ar an gcóras iarnróid éadroim.

6.2 Cuspóirí

Is é príomhchuspóir an chlár infheistíochta i mbonneagar iarnróid éadroim (Luas) agus meitreo ná seirbhísí iompair phoiblí bhreise, ar ardthoilleadh, a sholáthar i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath áit ina bhfuil an téileamh ar bhealaí ionchasacha níos airde ná mar is féidir le córas iompair ar bhus a sholáthar go réasúnta ach atá níos lú ná an toilleadh atá ag iarnród trom. Ceangailte leis sin tá an cuspóir chun aistriú iompair i bhfad níos mó a bhaint amach ó úsáid an chairr phríobháidigh go dtí iompar poiblí agus, i dtaca leis seo, fágann iontaofacht, luas agus minicíocht an iarnróid éadroim/meitreo (a eascraíonn, i bpáirt, as leibhéal ard rite leithscartha) gur modh iompair tarraingteach an modh seo.

Is iad cuspóirí an fhochláir seo:

- Acmhainneacht bhreise a chur ar fáil ar an Líne Ghlas Luas trí fhlít breise, tramanna níos faide agus oibreacha eile lena mbaineann, sula ndéanfar í a uasghrádú chuig caighdeán meitreo;
- Pleanáil agus dearadh don scéim MetroLink a chur i gcrích agus tús a chur lena tógáil sa bhliain 2021;
- Feidhmíocht an ghréasáin iarnróid éadroim reatha a fheabhsú tríd infheistíocht i dtuilleadh flít, i gcórais ticéadaithe, agus feabhas ar fhaisnéis custaiméirí agus rochtain agus saoráidí feabhsaithe ag stadanna Luas;
- Socruithe idirmhalartaithe a fheabhsú le modhanna iompair eile; agus
- Tabhairt faoi obair phleanála agus dearaidh maidir le roinnt síntí atá molta don líonra foriomlán iarnróid éadroim.

6.3 Réimsí Infheistíochta atá Molta

Mar chuid den fho-chlár seo, tá na tograí i ndáil le hinfheistíocht in iarnród éadrom cuimsithe i dtrí réimse infheistíochta:

- MetroLink;
- Feabhsúcháin Flít agus Líonra; agus
- Forbairt Gréasáin.

Mar gheall ar shainchúram reachtúil an Údaráis, ní bhaineann na tograí faoin bPlean seo i dtaca leis na réimsí infheistíochta ach le Mórcheantar Bhaile Átha Cliath.

Táthar ag súil go n-infheisteofar €1,773.0 milliún san iomlán faoin fho-chlár iarnróid éadrom. Luaitear na méideanna infheistíochta bliantúla a bheidh ag teastáil thar sé bhliain an Phlean sa tábla thíos. Tá na méideanna luaite seo faoi réir coigeartuithe i rith thréimhse an Phlean i gcomhréir leis na tosaíochtaí a leagtar amach don tionscadal, le dul chun cinn na dtionscadal agus le srianta maonaithe an Stáitchiste.

	2019 (€m)	2020 (€m)	2021 (€m)	2022 (€m)	2023 (€m)	2024 (€m)	Iomlán (€m)
Infheistíocht in Iarnród Éadrom	16.25	72.0	262.0	275.7	569.0	579.0	1,773.9

Tugtar tuilleadh sonraí faoi na limistéir infheistíochta sna codanna seo a leanas.

6.4 MetroLink

6.4.1 Cúlra

Bhí tionscadal meitreo a cheanglódh Sord agus Lár Bhaile Átha Cliath á mholadh agus á phlé leis na blianta. Rinneadh togra mionsonraithe a fhorbairt do scéim ag dul ó Fhaiche Stiabhna go Sord agus cheadaigh an Bord Pleanála an scéim seo i 2010. De bharr an chúlú eacnamaíochta suntasach a tharla in Éirinn ina dhiaidh sin, bheartaigh an Rialtas an tionscadal a chur siar go dtí 2011.

I 2015, d'fhoilsigh an tÚdarás Tuarascáil Staidéir ar Fhine Ghall/Baile Átha Cliath Thuaidh, a rinneadh measúnú ar bhuanna meitreo mar réiteach i gcomparáid le réitigh mhalartacha eile a bhí aitheanta. Thángthas ar an tuairim gurbh é meitreo an réiteach is oiriúnaí chun riachtanais iompar poiblí don chonair Sord – Aerfort – Lár a chomhlíonadh. Ina dhiaidh sin, thug an moladh sin eolas don Straitéis Iompair do Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath 2016-2035, straitéis ina raibh an cuspóir leis an Líne Ghlas a uasghrádú chuig caighdeán meitreo chomh maith. Cuireadh an dá thionscadal seo le chéile mar MetroLink ina dhiaidh sin. Tá MetroLink (ó Shord go hÁth an Ghainimh) curtha san áireamh ag an Rialtas sa Phlean Forbartha Náisiúnta 2018-2027 a foilsíodh i bhFeabhra 2018, agus leagadh síos an bhliain 2027 mar dháta deiridh pleanáilte.

6.4.2 An Scéim Bheartaithe

Soláthróidh an tionscadal MetroLink seirbhís iarnróid uirbigh thuaidh-theas a rithfear idir Sord agus Áth an Ghainimh, agus a cheanglóidh cinn sprice lárnacha lena n-áirítear Aerfort Bhaile Átha Cliath agus Lár na Cathrach ar an mbealach 26km;

Beidh cuid mhaith den bhealach faoi thalamh, lena n-áirítear san áit a rachaidh sé faoi cheantar tábhachtach an láir agus Aerfort Bhaile Átha Cliath. Críochnóidh an chuid faoi thalamh i ndeisceart na cathrach, áit a gceanglóidh an meitreo leis an Luas agus a rithfidh sé ar aghaidh ó dheas ar Líne Ghlas an Luas atá ann cheana. Déanfar Líne Ghlas an Luas a uasghrádú go dtí caighdeán meitreo mar chuid den tionscadal.

Beidh 25 stáisiún san iomlán ann (lena n-áirítear 15 stáisiún nua), 3,000 spás Páirceála agus Taistil sa bhreis, agus turas thart ar 50 nóiméad ó Sord go hÁth an Ghainimh a bheidh i gceist.

Chomh maith le riachtanais Aerfort Bhaile Átha Cliath a shásamh, freastalóidh an tionscadal MetroLink ar fhás an daonra atá ann agus atáthar á thuar taobh leis an gconair ó Shord/Aerfort Bhaile Átha Cliath go Lár na Cathrach. De réir Daonáireamh 2016, ba é Fine Gall an réigiún is mó fás in Éirinn; tháinig méadú 8.1% ar an daonra, i ndiaidh méadú 13.9% sa tréimhse idir an dá dhaonáireamh roimhe sin. Mura gcuirtear pleananna cuí i bhfeidhm anois chun aghaidh a thabhairt ar riachtanais fhadtéarmacha iompair an cheantair seo, beidh tuilleadh brú tráchta ar na bacáin a chuirfidh ár bhforbairt eacnamaíochta amach anseo i mbaol.

Tríd an Líne Ghlas Luas a uasghrádú chuig leibhéal seirbhíse meitreo chomh fada go dtí Áth an Ghainimh, freastalófar ar an éileamh méadaithe ar thaisteal atá le feiceáil ar an gconair sin, lena n-áirítear an crios méadaithe fostaíochta in Áth an Ghainimh. Éascóidh sé freisin seirbhís Luas ag minicíocht agus le hacmhainneacht níos airde ó Ghleann Bhríde a fhreastalóidh, tríd an acomhal ag Áth an Ghainimh, ar an éileamh ar thaisteal ó Chrios Forbartha Straitéisí Choill na Silíní agus na ceantair atá ag fás, Baile Uí Ógáin agus Carraig Mhaighin. Go fadtéarmach, bainfidh Bré agus Seanchonach leas as an acmhainneacht bhreise a chuireann MetroLink ar fáil, ó thaobh forbartha de.

Chomh maith le freastal ar na cinn scríbe thuasluaite, freastalóidh MetroLink ar líon mór ceann scríbe suntasach eile, lena n-áirítear Baile Munna, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath agus Ospidéal an Mater. Idirmhalartóidh MetroLink le seirbhísí iarnróid agus bus eile cóngarach do Gharraithe na Lus, Sráid Uí Chonaill, Sráid na Teamhrach agus Faiche Stiabhna.

Cuireadh tús le hobair phleanála agus dhearadh maidir le MetroLink sa bhliain 2016 ag an Údarás, i gcomhar le Bonneagar Iompair Éireann. Tá sé beartaithe go gcuirfear tús le tógáil sa bhliain 2021 agus cuirfear i gcrích í sa bhliain 2027.

Is ionann an leithdháileadh tosaigh don tionscadal MetroLink faoin bPlean Forbartha Náisiúnta 2018-2027 agus €3 billiún. Ní féidir an meastachán deiridh costais don scéim a shocrú go hiomlán i ndiaidh dearadh an tionscadail a fhorbairt a thuilleadh agus an próiseas phleanála a chur i gcrích.

6.5 Feabhsúcháin Flít agus Líonra

Cosúil le haon líonra eile a bhfuil líon na bpaisinéirí ag méadú air, teastóidh tuilleadh infheistíochta lena chinntiú go gcoinneoidh an córas Luas an toilleadh iompair atá aige chun líon na bpaisinéirí a bheidh ag iarraidh leas a bhaint as an tseirbhís a chur ar fáil. Teastóidh infheistíocht i bhfeithiclí níos faide agus i rothstoc breise chuige sin. Tá baic ó thaobh toillte de le feiceáil cheana féin i limistéir lár na cathrach den Líne Dhearg agus den Líne Ghlas ag buaicthréimhsí faoi leith, agus tá gach seans go dteastóidh tuilleadh infheistíochta chun toilleadh iompair na línte sin a mhéadú thar thréimhse an Phlean.

Tháinig méadú suntasach ar fhás paisinéirí ar an Líne Ghlas Luas ó Ghleann Bhríde go Droichead Broome le blianta beaga anuas, agus tháinig méadú suntasach tar éis do Luas Traschathrach a chur i gcrích. Táthar ag súil go leanfar leis an bhfás fad a leathnófar áiteanna cosúil le hÁth an Ghainimh

agus Coill na Silíní. D'fhonn freastal ar an bhfás a leanfaidh ar aghaidh sula gcuirfear MetroLink i gcrích, ní mór acmhainneacht na Líne Glaise a mhéadú.

Mar chuid de Luas Traschathrach, tugadh seacht dtram 54.6 méadar isteach ar an Líne Ghlas a leathnaíodh le déanaí. Le freastal ar an éileamh ar an líne seo a bheidh ag dul i méid go leanúnach sna blianta atá amach romhainn, déanfar acmhainneacht na Líne Glaise a uasghrádú a thuilleadh. Mar chuid den obair seo, leathnófar flít na Líne Glaise atá ann ó 40m ar fad go 54.6m ar fad, ceannófar tuilleadh feithiclí chun aghaidh a thabhairt ar éileamh ó phaisinéirí amach anseo, déanfar modhnuithe ar iosta Áth an Ghainimh chun an flít feithiclí níos faide agus níos mó a ghlacadh, chomh maith le bearta eile chun méadú a chur ar acmhainneacht tramanna ar an Líne Ghlas sula ndéanfar an líne a uasghrádú chuig caighdeán meitreo mar chuid den tionscadal MetroLink.

Chomh maith le hacmhainneacht fhoriomlán iompair a chur leis an gcóras iarnróid éadroim, tá sé beartaithe go leanfar ar aghaidh le hinfheistíocht a dhéanamh i mbearta chun rochtain ar stadanna Luas a fheabhsú agus áiseanna ag na stadanna seo a fheabhsú a thuilleadh. Áireofar leis na hoibreacha seo nithe cosúil le saoráid páirceála rothar, cosáin níos fearr chuig stadanna áirithe, chomh maith le háiseanna páirceála agus fágála breise ag áiteanna áirithe.

Déanfar infheistíocht chomh maith chun áiseanna idirmhalartaithe le modhanna eile iompair a fheabhsú. Áireofar leis sin comhtháthú níos fearr idir seirbhísí busanna agus Luas, agus beidh áiseanna áisiúla idirmhalartaithe idir na modhanna seo, chomh maith le bearta cosúil le tuilleadh saoráidí páirceála rothar ag stadanna Luas. Beidh soláthar faisnéise breise maidir le hidirmhalartú iompair le feiceáil freisin ag stadanna an Luas.

6.6 Forbairt Gréasáin

Cé gurb é MetroLink an príomhshíneadh a chuirfear leis an gcóras iarnróid éadroim a rachaidh ar aghaidh go dtí céim na tógála le linn thréimhse an Phlean, tá sé beartaithe chomh maith go dtabharfar faoi phleanáil agus dearadh i leith síntí eile leis an líonra iarnróid éadroim. Déanfar na síntí breise sin a thógáil i ndiaidh thréimhse an Phlean.

Sainithníodh ceithre shíneadh leis an líonra iarnróid éadroim sa Straitéis Iompair do MCBÁC. Ba iad seo:

- Luas go Fionnghlas;
- Luas go Leamhcán;
- Luas go Bré; agus
- Luas go dtí an Poll Beag.

Déantar foráil sa Phlean Forbartha Náisiúnta 2018-2027 le tabhairt faoi bhreithmheas, planáil agus dearadh i leith na gceithre shíneadh seo.

Anuas ar an obair phleanála maidir leis na síntí seo, beidh gá le hinfheistíocht a dhéanamh chomh maith chun an líonra iarnróid éadroim a choinneáil ag an stad céanna agus lena chinntiú go leanfar de sheirbhísí a chur ar fáil go héifeachtúil. Áireofar leis seo caiteachas chun an bonneagar agus rothstoc atá ann a choimeád, a athnuachan agus a bhainistiú. Anuas air sin, tabharfar faoi idirghabhálacha beaga eile le linn thréimhse an Phlean, lena n-áirítear athchóiríú féideartha an stad Luas ag Stáisiún Uí Chonghaile ionas go n-úsáidfear an stad le haghaidh úsáidí iompair eile, an láthair Páirceála & Taistil ag an mbÓ Dhearg a leathnú, chomh maith le feabhsuithe eile ar áiseanna páirceála agus taistil a bhaineann leis an líonra Luas.

7 Infheistíocht san Iarnród Trom

7.1 Cúlra

Tá an t-iarnród trom ar cheann de na córais iompair phoiblí a iompraíonn an líon is mó daoine. Tá sé i gceist an córas seo a chur ar fáil ar chonairí a bhfuiltear ag tuar go n-iompróidh siad níos mó ná 7,500 paisinéir ag an am is gnóthaí. Cuireann sé ar fáil príomhghréasán ardacmhainne atá ina chuid lárnach de chóras idirthurais phoiblí Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath.

Faoi láthair, tá líon áirithe línte iarnróid ag an gcóras iarnróid:

- An líne Thuaidh, a théann ó thuaidh ó Stáisiún Uí Chonghaile, ar a sholáthraítear seirbhís DART leictirthe ó Mhullach Íde go Binn Éadair (soláthraíonn craobhlíne ó Ghabhal Bhinn Éadair seirbhís a théann chomh fada le Binn Éadair); seirbhísí comaitéireachta díosail ó Dhroichead Átha/Dún Dealgan agus seirbhís idirchathrach a chruthaíonn nasc le Béal Feirste
- An líne Thoir Theas, a théann ó dheas ó lár na cathrach, ar a sholáthraítear seirbhís DART leictirthe chomh fada ó dheas leis na Clocha Liatha agus seirbhís díosail a ritheann níos faide ó dheas, agus a sholáthraíonn seirbhís do bhailte amhail an tInbhear Mór, Guaire, Inis Córthaidh, Loch Garman agus Ros Láir. Tá an líne seo srianta go mór taobh ó dheas de Bhré, áit nach bhfuil ach an t-aon ráille amháin ann ar a bhfuil acmhainneacht theoranta phasála;
- Líne Chill Dara, ar a sholáthraítear seirbhísí comaitéireachta chomh fada ó dheas le Port Laoise agus Ceatharlach chomh maith le seirbhísí Idirchathracha go Port Láirge, Luimneach agus Gaillimh. Cé go stopann formhór na seirbhísí ag Stáisiún Heuston, tá nasc ag na seirbhísí ar an líne seo le stáisiúin eile i lár na cathrach amhail Stáisiún Uí Chonghaile, Stáisiún Shráid na Teamhrach, Stáisiún an Phiarsaigh agus Duga na Canálach Móire trí thollán Pháirc an Fhionnuisce a osclaíodh le déanaí; agus
- Líne Mhá Nuad, ar a sholáthraítear seirbhísí comaitéireachta díosail ó Mhá Nuad, chomh maith le seirbhís le minicíocht níos ísle a théann chomh fada le Longfort agus a sholáthraíonn seirbhísí idirchathracha go Sligeach. Soláthraítear seirbhísí comaitéireachta go Páirc Hans, Dún Búinne agus Ionad Phaircéala an M3 ar an gcraobhlíne nua a tógadh.

Rinneadh infheistíocht suntasach sa chóras iarnróid le blianta beaga anuas, agus thairbhí an flít iarnróid go háirithe ón nuachóiriú agus ón athnuachan seo. Rinneadh Tollán Pháirc an Fhionnuisce a athoscailt do sheirbhísí paisinéara; osclaíodh stáisiúin traenach bhreise; feabhsaíodh an acmhainneacht ráille ar líne Chill Dara; osclaíodh an líne nuathógtha ó Chluain Saileach go hIonad Páirceála an M3; rinneadh oibreacha tábhachtacha chun an tsábháilteacht a fheabhsú ar go leor línte.

7.2 Cuspóirí

Is iad cuspóirí na hinfheistíochtaí san iarnród ná:

- Príomhghnéithe den Chlár um Fhorleathnú DART a chur i bhfeidhm;
- Fáil réidh leis na srianta soilsithe atá ann faoi láthair i lár na cathrach trí thionscadal Athshoilsithe Lár na Cathrach a chur i gcrích;
- Córas iarnróid Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath a chosaint trí infheistíocht a dhéanamh chun rialú traenach agus córais mhonatóireachta a uasghrádú;

- Infheistíocht leanúnach a dhéanamh i gclár um iamh chroisair comhréidh;
- Feabhas a chur ar chórais faisnéise agus ar chórais thicéadaithe do chustaiméirí; agus
- Uasghrádú agus feabhsúchán leanúnach a dhéanamh ar stáisiúin traenach i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath.

7.3 Réimsí Infheistíochta atá Molta

Tá baint ag na tograí maidir le hinfheistíocht san iarnród trom le seacht limistéar infheistíochta ar leith:

- An Clár um Fhorleathnú DART;
- Tionscadal Athshoilsithe Lár na Cathrach;
- An tIonad Náisiúnta um Rialú Traenacha;
- Córais Thicéadaithe / Ioncaim;
- An Clár um Fheabhsúchán Stáisiún / Feabhsúcháin Eile;
- An Flít Neamh-DART; agus
- Forbairt Gréasáin.

Táthar ag súil leis €1,049.5 milliún san iomlán a infheistiú faoin bhfochlár iarnród trom. Luaitear na méideanna infheistíochta bliantúla a bheidh ag teastáil thar sé bhliain an Phlean sa tábla thíos. Tá na méideanna luaite seo faoi réir coigeartuithe i rith thréimhse an Phlean i gcomhréir leis na tosaíochtaí a leagtar amach don tionscadal, le dul chun cinn na dtionscadal agus le srianta maonaithe an Stáitchiste.

Cuimsíonn cumas reachtúil an Údaráis maidir le soláthar infreastruchtúir iarnróid Mórcheantar Bhaile Átha Cliath amháin agus tá an clár infheistíochta don iarnród trom dírithe dá réir sin ar an gceantar seo amháin.

	2019 (€m)	2020 (€m)	2021 (€m)	2022 (€m)	2023 (€m)	2024 (€m)	Iomlán (€m)
Infheistíocht sa Iarnród Trom	67.7	108.0	167.0	166.0	225.8	315.0	1,049.5

Tugtar tuilleadh sonraí faoi na limistéir infheistíochta sna codanna seo a leanas.

7.4 Limistéir Infheistíochta

7.4.1 An Clár um Fhorleathnú DART

Cuimsíonn Straitéis Iompair Mórcheantar Bhaile Átha Cliath 2016-2035 an Clár um Fhorleathnú DART, a dhéanfaidh forleathnú suntasach ar an gcóras DART, ag soláthar seirbhísí tapa, ardmhinicíochta leictirithe go Droichead Átha ar an Líne Thuaidh, go Collchoill (nó níos faide ó dheas) ar Líne Chill Dara, go Má Nuad agus Ionad Pháirceála an M3 ar Líne Mhá Nuad/Shligigh,

agus leanfar le soláthar seirbhísí DART a chur ar fáil ar an Líne Thoir Theas chomh fada ó dheas leis na Clocha Liatha⁵.

Cuimsíonn an Clár um Fhorleathnú DART an Tionscadal DART Faoi Thalamh freisin, arb nasc iarnróid faoi thalamh é trí Lár na Cathrach, a chuirfidh ar chumas na seirbhísí DART feidhmiú ar líne Chill Dara agus taisteal tríd an tollán chun go nascaídh paisinéirí le seirbhísí DART a sholáthraítear ar an trí líne iarnróid eile.

Mar a dhaingnítear i bPlean Forbartha Náisiúnta 2018-2027, díreoidh an t-ord infheistíochta ar dtús ar chur i gcrích na ngnéithe den chlár a bhaineann le tolláin faoi thalamh a thógáil ag baint úsáide as an nasc iarnróid agus as an tollán nascóra faoi Pháirc an Fhionnuisce a osclaíodh le déanaí.

Cuirfidh sé sin ar ár gcumas seirbhísí breise a chur i bhfeidhm i bhfad níos luaithe, ag baint úsáid as an infreastruchtúr atá ann cheana ar a dhéanfar roinnt feabhsaithe. Díreofar ar dtús ar cheannach flít nua agus ar na bearta is gá chun seirbhísí a chur i bhfeidhm amhail athshoilsíú agus athruithe a dhéantar ar aomhail agus stáisiúin.

Mar chuid den Chlár um Fhorleathnú DART, tá sé i gceist traenacha ilaonad dhá fhoinsé cumhachta a cheannach ar féidir leo feidhmiú mar sheiteanna traenach a ritheann ar chumhacht leictreach nó ar chumhacht díosail/batairí. Cuirfidh sé seo ar ár gcumas an córas DART a fhorleathnú ar dtús gan leictriúchán, áit a mbeidh na haonaid ag rith ar fhoinsé cumhachta leictreach ar na codanna leictreacha den líne agus ar fhoinsé cumhachta díosail/batairí ar na codanna eile. Cuirfear i bhfeidhm leictriúchán⁶ ina dhiaidh sin chun gréasán iarnróid níos tíosaí ar fhuinneamh ag a bhfuil astaíochtaí carbóin níos lú aige chur ar fáil. Ceannófar traenacha leictreacha ilaonad (TLIanna) freisin mar chuid d'fhorleathnú an DART. Cuirfidh sé seo ar ár gcumas seirbhísí DART a fhorleathnú chomh fada le Droichead Átha ar an Líne Thuaidh, chomh fada le Cill Droichid/Collchoill ar Líne Chill Dara, chomh fada le Má Nuad agus Ionad Pairceála an M3 ar líne Mhá Nuad/Shligigh, agus leanfar le soláthar seirbhísí DART a chur ar fáil ar an Líne Thoir Theas chomh fada ó dheas leis na Clocha Liatha. Cuimseoidh an tionscadal stáisiúin nua freisin chun paisinéirí a idirmhalartú leis na gréasáin bus, LUAS agus Meitreo agus stáisiún lasta nua, nó stáisiúin lasta nua, a chur ar fáil d'fhlíth méadaithe an DART.

Is í an tairbhe is mó a bhaineann le húsáid an nasc iarnróid a osclaíodh le déanaí agus an tollán nascóra faoi Pháirc an Fhionnuisce, chomh maith leis an ord ina dhéanfar an infheistíocht, ná go gcuirfidh sé ar ár gcumas seirbhísí breise do phaisinéirí a chur ar fáil i bhfad níos luaithe agus úsáid a bhaint as an infreastruchtúr atá ann cheana ar a dhéanfar roinnt feabhsaithe. Soláthrófaí an gréasán iarnróid chomhtháite seo córas iompair ardacmhainne lárnach don réigiún agus cuirfidh sé ar fáil méadú an-mhór sa acmhainn bhuaiacaire ar na línte ar fad ó Dhroichead Átha, Má Nuad, Cill Droichid/Collchoill agus na Clocha Liath. Bunófar agus cosnófar an chuid den bhealach atá fágtha den Chlár um Fhorleathnú DART, agus de Thollán Faoi Thalamh an DART, chun go mbeifear in ann í a chur i gcrích sa todhchaí.

Is é an leithdháileadh tascach don Chlár um Fhorleathnú DART faoi Phlean Forbartha Náisiúna 2018-2027 ná €2 bhilliún.

⁵ Beidh sé seo ar fad faoi réir coinníollacha Treoracha an AE maidir le hÉin agus Gnáthóga; déan tagairt le do thoil do Chuid 4 den Straitéis seo áit a bhfuil maolú agus an Tuarascáil Tionchair Natura a thagann leis ar fáil.

⁶ Faoi réir coinníollacha Treoracha an AE maidir le hÉin agus Gnáthóga; déan tagairt le do thoil do Chuid 4 den Straitéis seo áit a bhfuil maolú agus an Tuarascáil Tionchair Natura a thagann leis ar fáil.

7.4.2 Tionscadal Athshoilsithe Lár na Cathrach

Ba cheann de na srianta is mó a bhí ag an ngréasán iarnróid go dtí seo ná líon teoranta na mbealaí traenach a bhí ag dul tríd lár na cathrach idir stáisiúin Uí Chonghaile agus Duga na Canálach Móire. Cuireann tionscadal Athshoilsithe Lár na Cathrach feabhas mór ar mhéadú acmhainneacht ar an gcuid seo den ghréasán trí uasghrádú a dhéanamh ar an gcóras soilsithe agus trí áiseanna cúlaítheacha breise a chur ar fáil ag Stáisiún na Canálach Móire, ag cur ar ár gcumas timpeall 50% de bhealaí traenach breise sa dá threo a sholáthar sa limistéar an-tábhachtach seo de lár na cathrach. Gheobhaidh sé seo réidh le caolas mór i lár na cathrach, agus beidh éifeacht dhearfach aige ar phaisinéirí DART, Comaitéireachta agus Idirchathracha.

Ina theannta sin, cuirfidh sé ar fáil an acmhainneacht is gá i lár na cathrach chun freastal ar thionscadail eile laistigh de Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath, lena n-áirítear, ach go háirithe, seirbhísí breise DART faoin gClár um Fhorleathnú DART a chur ar fáil.

Clúdaíonn an tionscadal Mullach Íde agus Binn Éadair ó thuaidh agus Dumhach Thrá ó dhéas. Cuirfear i gcrích é i sraith 4 chéim nasctha, mar seo a leanas:

- Céim 1 de Thionscadal Athshoilsithe Lár na Cathrach a chlúdaíonn limistéir idir Mhullach Íde / Binn Éadair agus Cill Easra;
- Clúdaíonn Céim 2 an limistéar ó acomhal an Phoirt Thoir go Cill Easra;
- Clúdaíonn Céim 3 an limistéar soilsithe ó Shráid na Teamhrach go Dumhach Thrá, agus na hathruithe san infreastruchtúr agus sna hiarnróid ag Stáisiún Dhuga na Canálach Móire; agus
- Clúdaíonn Céim 4 limistéar Uí Chonghaile, a chuimsíonn athsholáthar an chórais rialaithe ar shoilsiú, rud a dhéanfaidh oibreacha feabhsúcháin i lár na cathrach a éascú don todhcháí.

Críochnaíodh an chuid idir Mhullach Íde agus Cill Easra (lena n-áirítear Craobh Bhinn Éadar) agus an chuid idir Stáisiún Uí Chonghaile agus Dumhach Thrá roimh 2019. Tá sé i gceist oibreacha ar limistéar Stáisiún Uí Chonghaile agus ar an gcuid idir Chill Easra agus Acomhal an Phoirt Thoir a choimisiúnú ag deireadh 2019, agus déanfar aon trealamh nach bhfuil ag teastáil níos mó a chur as feidhm go luath i 2020.

Críochnófar an tionscadal i rith thréimhse an Phlean.

7.4.3 An Ionad Náisiúnta um Rialú Traenach (INRT)

Déantar an chuid is mó de ghréasán iarnróid na hÉireann a rialú agus a bhainistiú ón ionad um 'Rialú Tráchtála Lárnach' (CTC) atá lonnaithe i Stáisiún Uí Chonghaile i mBaile Átha Cliath.

Tá acmhainn na háise CTC beagnach sroichte againn le córais agus trealamh atá ag druidim le deireadh a saolré fóinteach. Cé gur ndearnadh athnuachan ar chodanna éagsúla de na córais CTC thar na blianta, téann go leor den teicneolaíocht agus de na córais ar ais os cionn 20 bliain. Dá bhrí sin, cé go bhfeidhmíonn na córais seo go sábháilte, ní bheadh siad a dhath chomh héifeachtach nó chomh héifeachtúil le teicneolaíocht atá níos nua-aimseartha. Mar thoradh ar seo, tarlaíonn níos mó neamhéifeachtúlachtaí agus bíonn riosca níos mó ann nach gcuirfear seirbhísí áirithe ar fáil.

Cuirfidh an tionscadal seo Ionad Náisiúnta um Rialú Traenach (INRT) uasghrádaithe ar fáil chun freastal ar na riachtanais rialaithe traenach atá ann faoi láthair agus a bheidh ann sa todhcháí. Déanfaidh an INRT nua-aimseartha seo rialú soilsithe agus cumarsáide a chomhtháthú ar fud gach cuid de ghréasán Iarnród Éireann, ag cur barr feabhais ar bhainistiú tráchtála iarnróid, agus ag cur ar fáil faisnéis taistil fíor-ama atá cruinn le haghaidh pleanála turais agus a laghad moille agus cur

isteach agus is féidir ar an ngréasán a dhéanamh. Cuirfidh an INRT ar ár gcumas acmhainneacht an ghréasáin a mhéadú agus tacaíocht a thabhairt do na seirbhísí feabhsaithe atá mar chuid den Chlár um Fhorleathnú DART.

Cuirfidh an áis INRT atá beartaithe ar ár gcumas tríú páirtithe a bhaineann leis an gcóras iompair a lonnú san áit chéanna, lena n-áirítear an t-ionad rialaithe tráchta agus ionaid rialaithe iompair eile. Mar thoradh ar sin, déanfar bainistiú níos éifeachtaí ar an rialú tráchta sa réigiún agus ar chásanna éigeandála a thagann anuas.

Moltar áis nua ag stáisiún Heuston a chur ar fáil chomh maith le háis chúltaca ag stáisiún Uí Chonghaile. Tá an obair phleanála agus fhorbartha tosaithe agus cuirfear i gcrích na háiseanna nua thar thréimhse an Phlean.

7.4.4 Córais Thicéadaithe agus Ioncaim

Tá córais Fháisnéis do Chustaiméirí, córais Thicéadaithe agus Ioncaim, a shíorathraíonn an bealach a dhéanann custaiméirí caidreamh agus gnó le hoibreoir seirbhís traenach, rithábachtach chun go bhfeidhmeoidh iarnród nua-aimseartha gan aon deachracht. Le blianta beaga anuas rinneadh infheistíocht shuntasach sna limistéir seo a shimpligh an bealach a cheannaíonn custaiméirí ticéid agus a n-úsáideann siad an córas iarnróid.

Táthar ag moladh leanúint ar aghaidh leis an gclár infheistíochta seo agus ceann de na príomhchuspóirí atá ann ná an soláthar faisnéise do chustaiméirí a nuachóiriú trí chórais agus próisis a uasghrádú sna blianta atá le teacht. I ré seo na faisnéise, bíonn custaiméirí ag súil leis go mbeidh rochtain éasca acu ar eolas faoin tseirbhís agus go bhfaighidh siad fógra tráthúil faoi aon athruithe a d'fhéadfadh tionchar a bheith aige ar a dturas. Is gnáthrud anois do dhaoine a bheith ag dúil le rochtain a fháil ar fhaisnéis fíor-ama agus iad ag 'dul ó áit go háit'.

Faigheann custaiméirí faisnéis trí mheáin fhísiúla, ghlóir agus soghluaiste agus iad ag stáisiúin nó ar bhord seirbhísí. Toradh amháin ar an mbonn treallach ar a bhfuil na córais seo á fhorbairt agus iad ag cur faisnéis ar fáil tríd na meáin seo ná go mbíonn neamhréireachtaí san fhaisnéis agus go mbíonn easpa faisnéise bunúsach i gcuid de chórais faisnéise an ghréasáin.

Tá droch-chaighdeán ag formhór na gcóras seo agus, má tá siad ar fáil ar chor ar bith, tá siad as dáta. Glactar faisnéis fíor-ama do phaisinéirí ón gcóras soilsithe ach bíonn bearnaí móra sa chlúdach agus i gcruinneas na faisnéise. Is do chumarsáid áitiúil formhór na gcóras fógartha poiblí agus níl ach líon beag díobh ar féidir iad a rialú go lárnach. Tá faisnéis treo-aimsithe agus idirmhalartú módúil an-teorannta ar fáil do phaisinéirí. Níl chuireann na córais atá ann féinseirbhís mhín ar fáil agus bíonn gá le go leor idirghabhála idir phaisinéirí agus an fhoireann, go mór mór nuair a chuirtear isteach ar an tseirbhís.

Is é an cuspóir don todhchaí faisnéis ábhartha, chruinn, chomhréireach agus inrochtana (i.e. oiriúnach dóibh siúd a bhfuil lagú radhairc orthu nó atá faoi mhíchumas eile) a chur ar fáil do chustaiméirí nuair atá sé riachtanach agus tríd an meán a theastaíonn uathu. Is í an straitéis uileghabhálach ná córais agus soláthar faisnéise a chomhtháthú faoin Ionad Cumarsáide Custaiméirí (ICC) a bhunófar agus a chomhordófar laistigh den Ionad Náisiúnta um Rialú Traenach (INRT). Tabharfaidh uathchórais deis do chustaiméirí féinseirbhís a dhéanamh don ghnáthfhaisnéis atá uathu agus mar sin beidh an fhoireann ábalta díriú isteach ar ghníomhaíochtaí a chothaíonn breisluach agus déileáil le riachtanais faisnéise neamhchaighdeánacha.

An dara príomhchuspóir atá ann ná cumais a úsáidtear mar chuid den Chlár Tús Áite do Chustaiméirí a fhorbairt go leanúnach i 2017 agus 2018, cumais a chuimsíonn córas chun suíochán

a chur in áirithe ar líne, ár oifig áirithintí agus ár gcórais thicéadaithe ar bord, bainistíochta ioncaim, bainistíochta caidreamh le custaiméirí agus ár n-uirlisí bainistíochta d'fheachtais mhargaíochta. Tá sé ríthábhachtach go mbeadh treochlár forbartha leanúnach i bhfeidhm a fheabhsóidh na cumais atá ann faoi láthair chun nach mbeidh gá ann go bhfillfí arís ar na córais sheanchaite.

7.4.5 Feabhsúchán ar Stáisiúin agus Feabhsúcháin Eile

Bíonn tionchar ag cuma, cáilíocht, inrochtaineacht agus slándáil stáisiún iarnróid ar úsáid an ghréasáin iarnróid agus ar shásamh paisinéirí i leith an chórais iompair iarnróid. Cé gur rinneadh go leor oibre le blianta beaga anuas ó thaobh stáisiúin nua a fhorbairt agus stáisiúin atá ann cheana a athchóiriú, tá a thuilleadh oibre fós le déanamh sa réimse seo.

Tá móroibreacha athnuachana ag teastáil ó dhíon Stáisiún an Phiarsaigh, ceann de na stáisiúin is tábhachtaí sa ghréasán. Tá díon Stáisiún an Phiarsaigh as dáta agus beidh obair ag teastáil chun an drochbhail atá air a dheisiú. Táthar ag moladh díon nua a chur in áit an dín atá ann faoi láthair, agus dearfar an díon seo le go mbeidh sé ag teacht le stíl an stáisiúin ó thaobh na hailtireachta de. Tá sé i gceist an obair chun díon nua a chur ar Stáisiún an Phiarsaigh a thosú i 2018 agus críochnófar an obair i 2020.

Laistigh den leathreasú maoinithe atá ar fáil, déanfar oibreacha feabhsúcháin ar scála níos lú ar stáisiúin éagsúla eile ar an ngréasán iarnróid, agus beidh sé mar chuspóir cuma ghinearálta an ghréasáin iarnróid a fheabhsú. Mar chuid de na hoibreacha athchóirithe agus athnuachana seo, cuirfear ar fáil soláthar faisnéise feabhsaithe do phaisinéirí agus seirbhísí eile atá dírithe ar phaisinéirí agus a fheabhsaíonn mealltacht agus áisiúlacht an chórais iarnróid.

Moltar freisin infheistíocht leanúnach a dhéanamh sa chlár inrochtana chun rochtain ar an ngréasán iarnróid throm a fheabhsú.

7.4.6 An Flít neamh-DART

Cé go ndéanfar go leor infheistíocht sa bhflít DART, beidh gá leanúnach ann feabhas a chur ar an bhflít neamh-DART.

Tugadh isteach flít aicme 22000 carr iarnróid idirchathrach idir 2007 agus 2012 agus feidhmíonn siad i seiteanna traenach leagtha amach i 3, 4 nó 5 charr nó i méideanna iolraithe de sin. Feidhmíonn na traenacha seo ar na bealaí idirchathracha ar fad a ghathaíonn amach agus isteach ó Bhaile Átha Cliath agus iompraíonn go leor seirbhísí comaitéirí Idirchathracha ar thurais 1 uair nó níos mó isteach go Baile Átha Cliath.

Chun déileáil leis na héilimh ghearrthéarmacha ar sheirbhísí a bheidh ann i mblianta tosaigh an Phlean, moltar carráistí cairr iarnróid idirchathracha nua a chur leis an bhflít atá ann faoi láthair nó flít dara láimhe a úsáid nó, más gá, an dá rud. Tugtar faoi deara go bhfuil dóchúlacht ann go mbeidh modhnú ag teastáil ó aon fhlít dara láimhe a cheannaítear de bharr leithead speisialta ghréasán iarnróid na hÉireann. Déanfar fiosruithe ag tús thréimhse an Phlean maidir leis an gcumas atá ann flít breise a thabhairt isteach go gearrthéarmach.

Beidh flít nua ag teastáil i 2025-2027 chun an tseirbhís thrasteorann Idirchathrach Enterprise a fhorbairt mar sheirbhís ardmhinicíochta ar ardchaighdeán atá ann gach uair an chloig a bheidh á feidhmiú le Translink NIR. I rith thréimhse an Phlean, táthar ag súil leis go gcuirfear tús leis an bpróiseas soláthair don fhlít seo i 2023.

7.4.7 Forbairt Gréasáin

Cé gurb í an phríomhfhorbairt gréasáin a dhéanfar thar thréimhse an Phlean ná an Clár um Fhorleathnú DART, cuirfear ar bun forbairtí gréasáin eile freisin. Táthar ag súil leis go n-osclófar roinnt stáisiún breise nó go gcuirfear iad leis an ngréasán i limistéir atá i mbéal forbartha agus a bhfuil leibhéal dóthanach éilimh iontu chun go mbeadh stáisiún traenach ag teastáil uathu. Déanfar na suíomhanna beachta a dheimhniú ag an am ábhartha, ach cuimsíonn na suíomhanna is dealrathaí a roghnófar an Chiseog ar líne Chill Dara, Baile Pheiléid ar Líne Mhá Nuad agus, ag brath ar dul chun cinn na bhforbairtí in aice láimhe, Sruthán na Coille ar an Líne Thoir Theas.

Ina theannta sin, d'fhéadfaí oibreacha a dhéanamh ar an gcuid den ghréasán idir Bhré agus na Clocha Liatha chun acmhainneacht na seirbhíse sa treo seo a fheabhsú. Déanfar mionsonraí na n-oibreacha a shainaithint agus a mheasúnú i rith thréimhse an Phlean. Táthar ag súil leis go ndéanfar oibreacha eile ag stáisiúin éagsúla, áit a dhéanfar feabhsúcháin ar inrochtaineacht, athruithe ar ardáin, socruithe rochtain do phaisinéirí, córais faisnéise agus athchóirithe eile a thógáil.

Moltar freisin clár forleathnaithe carrchlóis a chur i gcrích, lena n-áirítear roinnt áiseanna Páirceála agus Taistil straitéiseacha ag eochairshuíomhanna.

8 Bearta Comhtháthaithe agus Infheistíocht in Iompar Inbhuanaithe

8.1 Cúlra

Clúdaíonn an fo-chlár infheistíochta seo soláthar infreastruchtúr siúil, bus agus rothaíochta chomh maith le feabhsúcháin ar shábháilteacht agus córais rialaithe tráchta soifisticiúla. Cuimsíonn sé freisin tacaíocht a thabhairt do thionscnaimh a dhíríonn ar chustaiméirí iompair phoiblí amhail soláthar faisnéise taistil.

Trína chuid gnéithe ar fad, tacaíonn sé le húsáid an chórais iompair phoiblí ghinearálta agus feabhsaíonn sé inrochtaineacht, áisiúlacht, agus mealltacht an chórais iompair phoiblí atá ar fáil chomh maith le tacaíocht a thabhairt do chóracha iompair na siúlóide agus na rothaíochta .

Ar deireadh, tá sé de chuspóir aige bóithre agus sráideanna an réigiúin a bhainistiú i gcomhthéacs cur i gcrích an chlár seo agus i bhfianaise riachtanais athraitheacha réigiún na cathrach.

8.2 Cuspóirí

Is é an príomhchuspóir ná an t-aistriú chuig rothaíocht, siúlóid agus iompar poiblí a spreagadh i bhfianaise an éilimh mhéadaithe ar thaisteal réigiúnach. Laistigh den chuspóir ginearálta sin, cuimsítear na heochairthosaíochtaí seo a leanas:

- Rothaíocht/Siúil, lena n-áirítear:
 - Cur i gcrích Phlean Ghréasán Raon Rothar Mhórcheantar Bhaile Átha Cliatha, lena n-áirítear bealaí comaitéireachta agus áineasa arao;
 - Sainaitheint, agus feabhsúchán, ghréasán coisithe straitéiseach i gceantair uirbigh;
 - Cur i gcrích scéimeanna "tréscailteachta", a chuireann ar fáil aicearraí mealltacha agus bealaí díreacha do choisithe agus rothaithe;
 - Soláthar áiseanna páirceála rothar, lena n-áirítear pointí idirmhalartú iompair phoiblí;
 - Forleathnú scéimeanna roinnte rothar;
 - Áirithiú do choisithe agus scéimeanna feabhsúcháin do choisithe; agus
 - Comharthaíocht do choisithe / rothaithe / turasóirí.
- Bainistíocht Tráchta, lena n-áirítear:
 - Scéimeanna bainistíochta tráchta, ach go háirithe i Lár Chathair Bháile Átha Cliath;
 - Forbairt chonairí iompair bus/rothaíochta/siúil comhtháite;
 - Tionscadail athreoraithe tráchta i gceantair uirbeacha, chun áiseanna do shiopadóirí, coisithe agus rothaithe a fheabhsú;
 - Scéimeanna rialaithe agus faisnéise tráchta, lena n-áirítear córais a thugann tosaíocht d'iompar poiblí; agus
 - Forbairt áiseanna páirceála, lena n-áirítear áiseanna Páirceála & Taistil, agus áiseanna Páirceála & Taistil straitéiseacha.
- Sábháilteacht, lena n-áirítear:
 - Deireadh a chur le baill dhubha timpistí, go háirithe leo siúd a bhaineann le húsáideoirí leochaileacha;
 - Cur i bhfeidhm luasteorainneacha níos ísle nuair is cuí;

- Soláthar thrasrianta coisithe / rothaíochta; agus
- Scéimeanna chun feabhas a chur ar shábháilteacht acomhal.
- Tionscadail Comhtháthaithe, lena n-áirítear:
 - Faisnéis Fíor-ama do Phaisinéirí
 - Ticéadú Comhtháite;
 - Suíomh Pleanála Turais Comhtháite; agus
 - Córais Faisnéise Iompair Eile.

8.3 Réimsí Infheistíochta atá Molta

Déanfar an infheistíocht thar ceithre eochairlimistéar:

- Rothaíocht / Siúl;
- Bainistíocht Tráchta;
- Sábháilteacht; agus
- Comhtháthú.

I bhfianaise chineál an chláir seo, ina bhfuil go leor tionscadal ar chostas caipitil íseal, níltear ag moladh liosta iomlán a chur ar fáil de na tionscadail ar fad a shamhlaítear a gheobhaidh infheistíocht. Mar sin, leagan na codanna seo a leanas amach roinnt de na heochairtionscadail nó de na grúpaí tionscadal a bhfuil sé i gceist againn a chur i gcrích.

I bhfianaise chúram reachtúil an Údaráis, baineann na moltaí faoin bPlean seo i dtaca leis an chéad trí limistéar – Rothaíocht/Siúl, Bainistíocht Tráchta agus Sábháilteacht – le Mórcheantar Bhaile Átha Cliath amháin taobh amuigh de na scéimeanna roinnte rothar poiblí a bhaineann leis an Stát ar fad. Ina theannta sin, baineann na moltaí sa réimse infheistíochta comhtháthaithe leis an Stát ar fad.

Tá sé i gceist €524.3 milliún san iomlán a infheistiú faoin bhfochlár um Bearta Comhtháithithe agus Iompar Inbhuanaithe. Luaitear na méideanna infheistíochta bliantúla a bheidh ag teastáil thar sé bhliain an Phlean sa tábla thíos. Tá na méideanna luaite seo faoi réir coigeartuithe i rith thréimhse an Phlean i gcomhréir leis na tosaíochtaí a leagtar amach don tionscadal, le dul chun cinn na dtionscadal agus le srianta maonaithe an Stáitchiste.

	2019 (€m)	2020 (€m)	2021 (€m)	2022 (€m)	2023 (€m)	2024 (€m)	Iomlán (€m)
Bearta Comhtháithithe agus Infheistíocht san Iompar Inbhuanaithe	52.3	87.0	110.0	95.0	95.0	85.0	524.3

Tugtar tuilleadh sonraí faoi na limistéir infheistíochta sna codanna seo a leanas.

8.4 Rothaíocht / Siúl

Gréasán Rothaíochta

Chun an sprioc maidir le deighilt dhóthanach de réir cóir iompair don rothaíocht a bhaint amach mar atá leagtha amach i gCreat an Pholasaí Náisiúnta Rothaíochta/Taisteal níos Cliste, beidh gréasán rothaíochta comhtháite ag teastáil ó Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath. I ngréasán

rothaíochta rathúil, is gnéithe criticiúla naisc idir phríomhnóid, amhail limistéir chónaithe, fhostaíochta, oideachasúla. Cuimsíonn Plean Ghréasán Rothaíochta Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath, i gcomhar leis na húdaráis áitiúla, bealaí rothaíochta níos sábháilte agus níos saoráidí do rothaithe i gceantair uirbeacha chomh maith le sraith bealaí rothaíochta idiruirbeacha d'ardchaighdeán a thacaíonn le rothaíocht fhóillíochta agus áineasa.

Cuimsíonn an gréasán seo éagsúlacht bealaí lena n-áirítear raonta rothar leithscartha sa dá threo, bealaí glasa easbhóthair, lánaí in aghaidh an tsrutha agus suíomhanna a roinnfidh rothaithe leis an trácht ginearálta. Beidh athruithe sa bhainistíocht tráchta ag teastáil freisin, feabhsúcháin ar aomhail atá neamhoiriúnach do rothaíocht ach go háirithe, agus d'fhéadfadh roinnt ath-leithroinnte spás bóithre a bheith ag teastáil don rothaíocht freisin, go háirithe i dtaca le páirceáil sráide ag suíomhanna ar leith. Faoin dtionscadal BusConnects, tá sé i gceist áiseanna rothaíochta leithscartha a chur ar fáil ar na Conairí Bus Lárnacha i ngach limistéar uirbeach.

Cé go gcuirfear i gcrích an gréasán thar thréimhse roinnt blianta, tá sé i gceist codanna suntasacha den ghréasán a fhorbairt i rith thréimhse an Phlean. Go háirithe, cuimsíonn BusConnects Bhaile Átha Cliath forbairt timpeall 200km de raonta / lánaí rothar roimh 2027. Táthar ag súil leis go gcuirfear i gcrích 50% - 100km. – de na bealaí sin roimh dheireadh thréimhse an phlean.

Páirceáil Rothar Phoiblí

Tá méadú mór ar líon ndaoine a úsáideann rothar chun turais éagsúla a dhéanamh sa réigiún le blianta beaga anuas, go mór mór i Lár Chathair Bhaile Átha Cliath. Tá easpa spásanna páirceála rothar i go leor áiteanna ar fud an réigiúin ag na huaireanta is gnóthaí dá bharr. Déanfaidh an tÚdarás measúnú i gcomhar leis na húdaráis áitiúla agus na páirtithe leasmhara ábhartha ar an ngá atá ann le níos mó páirceála rothar poiblí a chur ar fáil. Beidh sé mar phríomhchuspóir ag an measúnú páirceáil rothar d'ardchaighdeán a chur ar fáil chomh gar agus is féidir leis na príomhcheannphointí sa limistéar ábhartha, agus leanúint ar aghaidh gluaiseachtaí coisithe agus rochtain dóibh siúd a bhfuil faoi mhíchumas luaineachta a éascú. I gcomhréir le torthaí an mheasúnaithe sin, déanfar infheistíochtaí oiriúnacha chun páirceáil rothar bhreise a chur ar fáil. Sula ndéantar an measúnú sin, leagtar síos sprioc sealadach 1,000 spás páirceála rothar breise a chur ar fáil.

Áiseanna Siúil

Bíonn siúl mar chuid de gach turas, agus i gceantair uirbeacha lárnacha is í siúl agus an cóir iompair is súntasaí go ginearálta. Chun tacaíocht a thabhairt do thurais siúil agus a chuid den deighilt de réir cóir iompair a mhéadú, ní mór díriú isteach ar feabhas a chur ar áiseanna siúil sa bhfochlár seo. Cuimsíonn na feabhsuithe sin naisc agus cosáin nua do choisithe a chur ar fáil áit nach bhfuil siad ann cheana, cáilíocht an dromchla a fheabhsú, tréimhsí feithimh ag trasrianta bóthair a laghdú, bealaí níos sábháilte a chur ar fáil do gach cineál coisithe lena n-áirítear páistí agus daoine atá faoi mhíchumas luaineachta, cosáin a leathnú, tréimhsí do choisithe a thrasnaíonn ag soilse tráchta a fhadú, spás a roinnt nuair is féidir agus timpeallacht choisithe feabhsaithe a chur ar fáil go ginearálta.

Mar chuid den phróiseas seo, déanfar plean gréasáin straitéiseach a fhorbairt, i gcomhar leis na húdaráis áitiúla, a chuimsíonn na príomhionaid uirbeacha sa réigiún, agus a shainithneoidh na príomhnaisc do choisithe sna limistéir sin agus a mholfaidh bearta chun na eochairbhealaí sainaitheanta a fheabhsú. D'fhéadfadh sé go n-áireofar leis seo cosáin a leathnú nuair is féidir, dromhcla níos fearr a chur ar fáil trí chuailí, comharthaí, caibinéid shráide, fógraíocht agus tranglam sráide eile neamhriachtanach a bhaint amach.

Scéimeanna Roinnte Rothar Poiblí

Tá an-rath go deo ar scéim roinnte rothar Bhaile Átha Cliath ónar seoladh í i Meán Fómhair 2009. De bharr an ratha sin, tá éileamh mór ann chun é a shíniú amach chuig limistéar níos leithne den chathair agus é a thabhairt isteach i gceantair uirbeacha eile sa réigiún. Thar thréimhse an Phlean, tá sé i gceist síniú amach na scéime "dublinbikes" a chur chun cinn chomh maith le scéimeanna roinnte rothar a thabhairt isteach i gceantair oiriúnacha eile de Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath.

Tugadh isteach scéimeanna rothar i gcathair Chorcaí, i gcathair na Gaillimhe agus i gcathair Luimnigh, agus thosaigh an trí scéim sin ag feidhmiú ag deireadh 2014. Déanfar síniú amach breise na scéimeanna seo agus tabhairt isteach scéimeanna breise a mheasúnú agus a chur chun cinn i rith an Phlean.

8.5 Bainistíocht Tráchtá

Scéimeanna Athreoraithe Tráchtá

Tá roinnt limistéar i lár gach cathair agus i limistéir uirbeacha mhóra áirithe ina soláthróidh atreoruithe tráchtá an spás is gá chun iompar poiblí nua a thabhairt isteach, nó a fheabhsú, lena n-áirítear iarnród éadrom i mBaile Átha Cliath agus Conairí Bus Lárnacha agus scéimeanna rothaíocht i ngach áit. Beidh comhairliúchán agus idirbheartaíocht ag teastáil ó gach ceann de na scéimeanna seo chun éilimh iomaíocha ar an spás bóithre atá ar fáil a réiteach.

Tá sé de chuspóir againn na scéimeanna seo a chur i bhfeidhm chun acmhainn agus feidhmíocht an chóras iompair phoiblí a mhéadú, rochtain do choisithe agus do rothaithe a fheabhsú agus an timpeallacht uirbeach ghinearálta do shiopadóirí, cuairteoirí agus conaitheoirí a fheabhsú, ach an acmhainn is gá d'iompar carrbhunaithe a chur ar fáil ag an am céanna.

Forbairt Áiseanna Páirceála

Feidhmíonn áiseanna Páirceála agus Taistil go rathúil ag roinnt suíomhanna i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath, nasctha don chuid is mó le stáisiún iarnróid nó Luas. Mar thoradh ar seo, tá gréasán áiseanna páirceála agus taistil straitéiseacha ar fud Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath sainaitheanta ag an Straitéis Iompair. Tá roinnt de na háiseanna sin ag brath ar fhorbairt infreastruchtúr iarnróid ar feadh na conaire lena mbaineann siad.

I gcomhar le forbairt BusConnects Bhaile Átha Cliath, agus an acmhainn iarnróid mhéadaithe, tá sé i gceist cur i gcrích roinnt de na suíomhanna seo a chur chun cinn mar chuid den Phlean. Déanfar measúnú freisin chun a dheimhniú cibé an bhféadfadh nó nach bhféadfadh an suíomh Páirceála agus Taistil straitéiseach atá molta ag Gleann na Life a fheidhmiú ar dtús mar shuíomh busbhunaithe, sula gcuirfear i bhfeidhm córas Luas Leamhcáin. Má bhíonn freagra dearfach ar an gceist sin, moltar an fhorbairt sin a chur i bhfeidhm i rith an Phlean.

Ar feadh na conaire thoir theas, a chuimsíonn bóthar náisiúnta M11 / N11, tá sé i gceist áis bhreise pháirceála agus taistil a chur ar fáil, lena n-áirítear forleathnú poitéinsiúil na n-áiseanna páirceála atá ann cheana ag na Clocha Liatha. Soláthrófar é seo i gcomhar le méadú ar mhinicíocht na seirbhíse ar an líne iarnróid.

Ina theannta sin, tá sé i gceist leathnú breise a dhéanamh ar na háiseanna páirceála agus taistil atá ag suíomhanna oiriúnacha, áit a bhfuil éileamh dóthanach ann, agus áiseanna breise páirceála agus taistil a thabhairt isteach.

I gceantair uirbeacha, cé go gcuirfí na bearta páirceála teorainn ar líon na spásanna páirceála a bheidh ar fáil, is dócha go gcuirfí an gá a bhfuil ann spás a sholáthar do rudaí ar nós raonta rothar, lánaí bus, stadanna tacsáí agus araile brú breise ar sholáthar pháirceáil sráide. I gcomhar le

feabhsú an tsoláthair pháirceála agus taistil, déanfar measúnú ar an gá atá ann le páirceáil eas-sráide phoiblí bhreise a chur ar fáil. I gcás ina mbeidh údar maith leis an méid sin, déanfar machnamh ar fhorbairt na n-áiseanna seo a chur chun cinn i gcásanna turais mhiondíola agus turais neamhchomaitéireachta eile.

Scéimeanna Bainistíochta Tráchta Ginearálta

Tá go leor cineálacha scéimeanna bainistíochta tráchta ann, ina measc uasghráduithe ar acomhail chun an sruth tráchta a fheabhsú agus tionscnaimh chomharthaíochta tráchta agus tabhairt isteach srianta ar luas, lena n-áirítear criosanna 30 km san uair. Cruthaíonn na tionscadail seo buntáistí suntasacha, ar bhonn áitiúil go príomha, ag costas atá íseal go leor. Tá sé i gceist clár den chineál sin tionscadail a chur i gcrích i ngach bliain de thréimhse an Phlean, le mionsonraí na dtionscadal aonair á dheimhniú ar bhonn bliantúil i gcomhréir leis na riachtanais agus na tosaíochtaí sainaitheanta.

Scéimeanna Rialaithe agus Faisnéise Tráchta

Bainteach leis na scéimeanna bainistíochta tráchta, tagraíonn scéimeanna rialaithe agus faisnéise tráchta do chórais mhonatóireachta agus rialaithe tráchta agus do chórais iompair chliste. Braitheann limistéir d'ard-dlús daonra ar chórais rialaithe tráchta chasta chun barrfheabhas a chur ar ghluaiseacht cóir iompair. Ceangailte le réimse an rialaithe tráchta, tá borradh suntasach tagtha ar réimse na gcórais iompair chliste le blianta beaga anuas, rud a léiríonn acmhainneacht agus úsáid na teicneolaíochta atá ag dul i méid san earnáil iompair.

Thar thréimhse an Phlean tá sé i gceist infheistíocht leanúnach a dhéanamh i bhforbairt chórais rialaithe tráchta, lena n-áirítear leathnú breise a dhéanamh ar rialú comharthaí tráchta i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath agus i gceantair uirbeacha eile, chomh maith le díriú isteach ar ghnéithe de na córais iompair chliste, rud a chruthóidh buntáistí follasacha d'údáideoirí an chórais iompair.

Is cuid lárnach den infheistíocht seo ná cur ar fáil tosaíocht do bhusanna ag acomhail oiriúnacha atá á rialú ag comharthaí.

Bainistíocht Éilimh

De bhun alt 71 den Acht um Údarás Iompair Bhaile Átha Cliath 2008, tá sé i gceist ag an Údarás "scéim bainistíochta éilimh" a fhorbairt do Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath, i rith thréimhse an Phlean, a leagan amach bearta maidir le héileamh iompair a bhainistiú ar fud an réigiúin. Déanfar comhairliúchán poiblí maidir leis na tograí a d'fhéadfadh bearta den chineál seo a chuimsiú:

- a) riachtanais taistil a laghdú,
- b) úsáid fheithiclí inneall-ghluaiste agus go háirithe carranna príobháideacha a laghdú,
- c) taisteal ar iompar poiblí, rothair agus de chos a mhéadú in ionad taisteal i gcarranna príobháideacha,
- d) taisteal ag tréimhsí nach bhfuil chomh plúchta a spreagadh ar dhóigh eile seachas muirear plúchta a thabhairt isteach, agus/nó
- e) fad turais a laghdú.

Bainistíocht Tráchta Straitéiseach

I rith thréimhse an Phlean, tá sé i gceist ag an Údarás plean bainistíochta tráchta straitéiseach a ullmhú, a ghlacadh agus a chur i bhfeidhm do Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath, plean a shainaithníonn na bearta is gá a ghlacadh chun an ghluaiseacht is éifeachtúil do dhaoine, d'earraí agus d'fheithiclí a bhaint amach, de réir dearcadh an Údaráis.

Beidh an plean bainistíochta tráchta straitéiseach seo faoi réir chomhairliúchán poiblí le linn dó a bheith á fhorbairt, agus déanfar machnamh faoin aiseolas a fhaightear ina leith ag an staid ag a bheidh na tograí á gcur i gcrích.

8.6 Sábháilteacht

Rinneadh go leor dul chun cinn i dtaca le gortuithe agus básanna ó thimpistí bóithre a laghdú le blianta beaga anuas. Cé go bhfuil go leor cúiseanna éagsúla leis an laghdú seo, is í ceann de na príomhchúiseanna an infheistíocht a rinneadh i mbóithre agus sráideanna níos sábháilte agus an bhéim a cuireadh ar acomhail níos sábháilte a chur ar fáil.

Tá sé i gceist an bhéim seo a choinneáil ar fheabhsuithe a bhaineann le sábháilteacht ar fud an ghréasáin iompair náisiúnta. Is éard atá i gceist anseo ná déileáil le fadhbanna ag suíomhanna ag a dtarlaíonn timpistí go minic, má bhíonn réitigh infreastruchtúir indéanta ar fáil. Ina theannta sin, déanfar infheistíocht chun sábháilteacht choisithe agus rothaithe a mhéadú ag acomhail nach bhfuil socruithe curtha ar fáil iontu faoi láthair chun freastail ar na cóir iompair sin. Ar deireadh, cuirfear infheistíocht ar fáil d'áiseanna thrasrian choisithe agus rothaithe áit nach bhfuil siad ann cheana.

Tá sé i gceist clár den chineál sin tionscadail a chur i gcrích i ngach bliain de thréimhse an Phlean, le mionsonraí na dtionscadal aonair á dheimhniú ar bhonn bliantúil, i gcomhairle leis na húdaráis áitiúla, An Garda Síochána agus comhlachtaí ábhartha eile, ag teacht leis na riachtanais agus na tosaíochtaí sainaitheanta.

8.7 Bearta Comhtháithithe

Tabharfar tacaíocht do bhearta comhtháithithe éagsúla trí infheistíocht caipitil a dhéanamh. Tá bearta den chineál sin dírithe go háirithe ar eispéireas an chustaiméara, lena n-áirítear faisnéis taistil ar líne, ticéadú comhtháite, agus faisnéis ag stadanna agus ag stáisiúin iompair phoiblí.

Déantar tuilleadh cur síos ar na bearta seo i gCaibidil 10, áit a mhínítear iad i gcomhthéacs chur ar fáil seirbhísí do chustaiméirí iompair phoiblí.

8.8 Bearta inrochtana

Le linn thréimhse an Phlean, cuirfear tuilleadh áiseanna agus gnéithe ar fáil le tacú leo siúd atá faoi mhíchumas rochtain a fháil ar iompar poiblí ar bhealach atá chomh éasca agus is féidir. San áireamh leo siúd beidh:

- Ardaitheoirí/rampaí ag stáisiúin iarnróid mura bhfuil siad ann cheana féin nó má tá gá feabhas a chur orthu;
- Aip d'fhón cliste atá oiriúnach do dhaoine atá faoi mhíchumas a thugann treoracha inchloiste, faisnéis suímh agus nuashonruithe feithicle/seirbhíse i bhfíor-am; agus
- Fógraí feabhsaithe inchloiste agus amhairc ar na líonraí iarnróid agus bus.

9 Plean Seirbhíse Comhtháite

9.1 Réamhrá

Thar am, nuair a rachaidh tionchar na hinfheistíochta sa chóras iompair i bhfeidhm, breathnóidh líon níos mó daoine ar an gcóras iompair phoiblí (rothaíocht agus siúl san áireamh) mar an bealach is fearr chun dul go dtí an obair nó ar scoil, chun dul ag siopadóireacht nó páirt a ghlacadh i ngníomhaíochtaí áineasa, agus úsáidfídh níos lú daoine carranna príobháideacha chun na rudaí seo a dhéanamh agus chun críoch eile iompair. Tá plean seirbhíse comhtháite, a shainaithníonn na príomhchuspóirí agus na príomhthorthaí atá ag an Údarás i dtaca le seirbhísí iompair phoiblí do phaisinéirí, ríthábhachtach chun iompraíocht taistil a athrú agus aistriú córa iompair a bhaint amach.

Ní mór do phlean seirbhíse comhtháite na rudaí seo a leanas a chur ar fáil:

- Gréasán iompair phoiblí atá deartha go maith a chlúdaíonn an réigiún, ionas nach gcónaíonn sciar méadaitheach den daonra ach achar gearr ar siúl ón gcóras iompair phoiblí;
- Seirbhísí iontaofa agus intuatha leis an mhinicíocht chuí do na háiteanna a bhfreastalaítear orthu;
- Líonra a nascann áiteanna cónaithe daoine le hionaid fostaíochta, ionaid siopadóireachta, scoileanna agus coláistí, ospidéal agus áiseanna leighis, agus áiseanna fóillíochta;
- Seirbhísí poncúla a chloínn le hamchláir a dtacaítear leo ag Faisnéis Fíor-ama do Phaisinéirí atá "ar siúl an t-am ar fad" agus cuí, go háirithe má chuirtear isteach ar an tseirbhís agus nach bhfuil aon dul uaidh sin;
- Líonra sothuigte le huimhriú loighciúil bealaigh atá iomasach agus comhsheasmhach ar fud an réigiúin;
- Struchtúr táillí simplí agus inacmhainne a dtacaítear leis ag córas íocaíochta áisiúil atá éasca le húsáid;

D'fhonn é seo a bhaint amach, déanfaidh an tÚdarás a dhícheall chun líonra cuimsitheach seirbhísí bus a chur ar fáil, líonra atá comhordaithe le seirbhísí traenach agus tram agus a dtacaítear leis ag faisnéis agus córas ticéadaithe nua-aimseartha. Beidh gach ceann comhtháite lena chéile - laistigh de agus idir modhanna. Go luath sa Phlean, cuirfidh an tÚdarás critéir pleanála iompair ar bun le treoir a thabhairt d'fhorbairt an líonra bus, lena n-áirítear aghaidh a thabhairt ar na cuspóirí chun riachtanas sóisialta a chomhlíonadh, luach ar airgead a bhaint amach agus na hacmhainní atá ar fáil a uasmhéadú.

Déantar cur síos ar na torthaí a bheidh á lorg agus á gcomhtháthú ag an Údarás thar thréimhse an Phlean sa Chaibidil seo faoi na catagóirí seo a leanas:

- BusConnects – Athbhreithnithe ar an nGréasán Uirbeach;
- Iompar Poiblí Ardacmhainne;
- Tacsaithe; agus
- Iompar Áitiúil agus Tuaithe.

Leagan Caibidil 10 amach cláir thacaíochta don Chomhtháthú agus don Inrochtaineacht a feabhsóidh cur ar fáil seirbhísí ar fud na córacha iompair phoiblí ar fad.

9.2 BusConnects – Athbhreithnithe ar an nGréasán Uirbeach

9.2.1 Réamhrá

Forbraíonn agus athraíonn gréasáin bus i gcomhar le hathruithe i bpatrúin dhaonra agus fhostaíochta. Chun freagairt do na hathruithe sin agus chun barrfheabhas a chur ar éifeachtúlacht agus mealltacht an chórais iompair phoiblí ghinearálta, déanfar athchumrú freisin ar an ngréasán bus de bharr forbairtí san iarnród, san iarnród éadrom, agus sna Conairí Bus Lárnacha thar thréimhse an Phlean seo. Soláthróidh an clár BusConnects gréasán bealaí agus seirbhísí atá athdheartha go hiomlán chun dul i ngleic le heasnamh sa líonra atá ann faoi láthair. Seo a leanas cuid de na príomhathruithe a bheidh ann:

- Cruthóidh acmhainneacht mhéadaithe na ngréasán iarnróid throm agus éadrom i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath an deis do bhusanna ról friothálach feabhsaithe a bheith acu chomh maith leis an méadú a thiocfaidh ar idirmhalartú paisinéirí idir na córacha iompair seo;
- I limistéir gurb é an bus an t-aon chóir iompair atá ar fáil, déanfar a thuilleadh forbartha ar an ngréasán chun critéir pleanála iompair a bhaint amach ó thaobh deighilt de réir cóir iompair, clúdach agus inbhuanaitheacht de
- Le linn don ghréasán iompair phoiblí a bheith ag forbairt, beidh a thuilleadh gá le háiseanna malartaithe áisiúil agus mealltaigh a chur ar fáil ag príomhphointe malartaithe idir modhanna iompair éagsúla; agus
- Áireofar le forbairt den Líonra Lárnach Bus athruithe shuntasacha ar phatrún na seirbhísí.

9.2.2 Príomhchuspóirí

Thar thréimhse an Phlean, leanfaidh an bus ar aghaidh ag soláthar formhór na dturas ar an gcóras iompair phoiblí. Tá sé tábhachtach go gcuirfí feabhas go leanúnach ar sheirbhísí bus agus go gcomhlíonfar an t-éileamh atá ann faoi láthair agus an t-éileamh a d'fhéadfadh a bheith ann sa todhchaí ar dhóigh éifeachtúil.

Déanfar tuilleadh forbartha ar na cuspóirí ardleibhéil seo a leanas, a bhfuil sé mar aidhm acu eispéaras an chustaiméara a fheabhsú, chun iad a chur isteach i gcritéir pleanála iompair don líonra bus:

- Líonra bus éifeachtach atá deartha go maith a chuireann barr feabhais ar bhealaí agus seirbhísí chun éileamh ó phaisinéirí a chomhlíonadh;
- A chinntiú go n-úsáidtear acmhainní go héifeachtúil chun seirbhísí bus a chur ar fáil;
- Iarracht a dhéanamh chun amanna ginearálta turais a laghdú agus iontaofacht na seirbhísí bus a fheabhsú;
- Na patrúin seirbhíse a fheabhsú trí sheirbhísí a fheabhsú i dtréimhsí seachbhuaice, um thráthnóna, agus ag an deireadh seachtaine. Beidh seirbhísí bus 24 uair ar fáil do chonairí traschathracha rithabhachacha i mBaile Átha Cliath;
- Idirmhalartú paisinéirí níos minice le córacha iompair eile a fhorbairt;
- Modhanna íocaíochta atá ag éirí níos áisiúla agus níos simplí a sholáthar do thurais iompair phoiblí;
- Flít busanna mealltach, compordach, glan, inrochtana agus nua-aimseartha a chur ar fáil;
- Luach a gcuid airgid a chinntiú do phaisinéirí;
- Feidhmíocht chomhshaoil an fhlít busanna a fheabhsú; agus
- An samhail sheachadta do sheirbhísí bus Oibleagáide Seirbhíse Poiblí (OSP) a mheas agus a chur chun cinn ar mhaithe leis an leas eacnamaíoch i gcoitinne.

9.2.3 Athbhreithnithe ar Sheirbhísí Bus

Chun na cuspóirí ardleibhéil thuas a chur i bhfeidhm, déanfar athbhreithniú ar an ngréasán bus ar bhonn leanúnach thar thréimhse an Phlean. Beidh na hábhair seo a leanas mar dhlúthchuid de na hathbhreithnithe seirbhíse a dhéantar ar sheirbhísí bus atá ar Conradh go poiblí i ngach ceann de na cathracha:

- Díreofar athruithe ar sheirbhísí bus ar riachtanais paisinéirí;
- Leasú ar mhinicíocht busanna agus ar amanna oibriúcháin chun freastal níos fearr ar an éileamh;
- Feabhsúcháin ar chlúdach sheirbhísí bus i gceantair ina bhfuil mórchuid foirgneamh agus i limistéir faoi mhíbhuntáiste nach bhfuil seirbhís mhaith iarnróid acu;
- Rochtain níos fearr ar cheannphointí suntasacha lena n-áirítear lár bailte áitiúla, ionaid oibre, áiseanna sláinte, áiseanna oideachais, áiseanna fóillíochta agus limistéir mhiondíola;
- Seirbhísí a dhéanann freastal ar fhás daonra agus fostaíochta; agus
- Comhtháthú níos fearr sa chóras iompair phoiblí, trí dheiseanna maithe idirmhalartaithe a chur ar fáil le linn don ghréasán iompair phoiblí a bheith ag forbairt.

Díreoidh an tÚdarás ar na bearta seirbhíse seo a leanas ina leithéid d'athbhreithnithe:

- Athruithe a thabhairt isteach ar gá iad a dhéanamh mar gheall ar athruithe bainistíochta tráchtá/thionscnaimh réimse poiblí i lár uirbeacha;
- Scrúdú ar an bpoitéinseal atá ann bealaí tras cathracha breise a chur ar fáil;
- Measúnú a dhéanamh ar na deiseanna atá an líon na gcríochfort bus a laghdú i lár na cathrach;
- Cur ar fáil bealaí bus malartacha trí lár na cathrach;
- Cuíchóiriú a dhéanamh ar bhealaí nach bhfuil ag déanamh chomh maith agus ba cheart dóibh a bheith, agus cónascadh seirbhísí;
- Athbhreithniú a dhéanamh ar chuarbhealaí bus chun seirbhísí níos iontaofa agus níos fearr a bhaint amach; agus
- Forleathnú a dhéanamh ar bhealaí bus chuig limistéir ina bhfuil éileamh paisinéirí nua iontu.

9.2.4 Ceadúnú Bus

Ceadúnaíonn an tÚdarás na seirbhísí tráchtála poiblí do phaisinéirí bus ar fad a fheidhmiú laistigh den Stát. Tugtar "Iomaíocht Rialaithe" ar an gcur chuige seo, agus cinntíonn sé go gcomhlíontar an t-éileamh foriomlán trí mheascán seirbhísí tráchtála (i.e. gan maoiniú ón Stát) agus seirbhísí Oibleagáide Seirbhíse Poiblí (a fhaigheann maoiniú ón Stát). I 2010, d'fhoilsigh an tÚdarás *"Treoirínte um Cheadúnú Seirbhísí Poiblí do Phaisinéirí Bus"*, a thugann comhairle agus treorú d'iarrthóirí poitéinsiúla ceadúnais maidir le próisis agus prionsabail an chórais cheadúnaithe do bhusanna tráchtála poiblí.

I rith thréimhse an Phlean, déanfaidh an tÚdarás athbhreithniú ar éifeachtúlacht na dTreoirínte reachtúla agus, mar chuid den athbhreithniú sin, rachaidh an tÚdarás i gcomhairle le hoibreoirí bus agus le páirtithe leasmhara eile chun a gcuid tuairimí a fháil. Agus an córas ceadúnaithe á fhéidhmiú aige, leanfaidh an tÚdarás ar aghaidh ag glacadh cinntí tráthúla maidir le ceadúnais bus, rud a rinne sé i gcónaí.

Leanfar ar aghaidh leis an iarracht comhtháthú níos fearr a bhaint amach do sheirbhísí príobháideacha agus seirbhísí oibleagáide poiblí, lena n-áirítear bealaí bus náisiúnta a uimhriú, feabhas a chur ar fhaisnéis taistil, lena n-áirítear faisnéis fíor-ama agus cur ar fáil sonraí agus

staidrimh níos leithne maidir le seirbhísí bus don phobal, fóirdheonaithe go poiblí agus ceadúnaithe ar bhonn tráchtála araon. Chomh maith leis sin, forbróidh an tÚdarás caighdeáin cháilíochta a bheidh sé de dhualgas ar sheirbhísí ceadúnaithe iad a bhaint amach, i ndiaidh comhairliúcháin le príomhpháirtithe leasmhara.

Chun cuidiú leis na córais iarratais agus próiseála maidir le ceadúnú bus a dhéanamh níos éifeachtaí, déanfaidh an tÚdarás forbairt ar a gcórais Theicneolaíochta Faisnéise chun go mbeifear in ann éileamh a mheasúnú agus anailís níos fearr a dhéanamh ar bhealaí fad atá oibleagáidí seirbhíse poiblí á socrú, oibleagáidí a thagann chun cinn nuair a mheastar iarratais ar cheadúnais bus ar bhonn tráchtála.

9.2.5 Samhail Sheachadta Chuí

Rialaíonn Conarthaí Iompair Phoiblí idir an Údarás agus na hoibreoirí ábhartha maoiniú fóirdheonaithe sheirbhísí Oibleagáide Seirbhíse Poiblí. I gcás seirbhísí bus fóirdheonaithe i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath, feidhmíonn Bus Átha Cliath agus Bus Éireann na seirbhísí seo, chomh maith le Go Ahead le déanaí, agus déanann an tÚdarás íocaíochtaí le haghaidh soláthair na seirbhísí conraithe.

Bhí an chéad tráinse conarthaí le Bus Átha Cliath agus Bus Éireann i bhfeidhm ó 2009 go 2014, agus cuireadh conarthaí breise le critéir níos láidre feidhmíochta ar bun don tréimhse 2014 go dtí 2019 (Nollaig). Comhlíonann na conarthaí na critéir atá leagtha síos faoi láthair i ndlí an AE, ag leagan síos caighdeáin d'fheidhmíocht oibriúcháin agus do sheirbhís do chustaiméirí a chuimsíonn pionóis do neamhfheidhmíocht.

Tugann an reachtaíocht infheidhme cumhacht don Údarás conarthaí dírbhronnta a dhéanamh le Bus Átha Cliath agus le Bus Éireann, sin nó is féidir leis an Údarás tairiscintí a lorg le haghaidh roinnt de nó gach ceann de na seirbhísí Oibleagáidí Seirbhíse Poiblí. Chinn an tÚdarás i 2013 tairiscint a chur isteach le haghaidh sciar (timpeall 10%) de na seirbhísí fóirdheonaithe. Ina dhiaidh sin, tionscnaíodh trí chomórtas tairisceana i 2015 i dtaca le:

1. Bealaí uirbeacha i mBaile Átha Cliath (10% de sheirbhísí Oibleagáide Seirbhíse Poiblí Bhaile Átha Cliath);
2. Bealaí comaitéireachta Bhaile Átha Cliath (conair Chill Dara) agus
3. Seirbhísí Chathair Phort Láirge.

(Is ionann comórtais 2 agus 3 le chéile agus timpeall 10% de sheirbhísí Oibleagáide Seirbhíse Poiblí Bhus Éireann).

Bronnadh an conradh le haghaidh na bealaí uirbeacha Bhaile Átha Cliath ar Go Ahead Ireland, agus bhí tús curtha le thart ar leath de na seirbhísí ag an gcuideachta faoi Nollaig 2018; cuirfear tús leis na seirbhísí atá fágtha go luath sa bhliain 2019.

Ba é Bus Éireann an táirgeoir ar éirigh leis maidir le comórtas 2 agus ba é Go Ahead Ireland an táirgeoir ar éirigh leis maidir le comórtas 3. Cuirfear tús leis na seirbhísí seo sa bhliain 2019.

Socróidh an tÚdarás an modh cuí soláthair do sheirbhísí bus OSP ón bhliain 2019 go dtí 2024 i gcomhréir le reachtaíocht náisiúnta agus de chuid an AE.

9.2.6 Iompar Áitiúil agus Tuaithe

Ghlac an tÚdarás freagracht as bainistíocht an Chláir um Iompar Tuaithe (RTP) thar ceann na Roinne Iompair, Turasóireachta agus Spóirt i 2012. Is é cuspóir an Chláir um Iompar Tuaithe córas iompair phoiblí d'ardchaighdeán atá pobalbhunaithe agus forleiththeadach a chur ar fáil i gceantair

tuaithe na hÉireann, córas a fhreagraíonn do riachtanais áitiúla. Cuireadh i bhfeidhm clár athchóirithe sa tréimhse 2014 / 2015.

Ba iad seo a leanas cuid de chuspóirí an chlár athchóirithe:

- An clár nua RTP a bhainistiú ar bhonn go iomlán inmheánach;
- Cinntiú go bhfuil an córas Iompair Tuaithe comhtháite leis na gnáthseirbhísí iompair;
- Soláthraithe Seirbhíse a fháil atá sásta conarthaí a dhéanamh leis an Údarás (modh na gcreataí agus an dírbhronnta);
- Aitheantas soiléir a thabhairt don chlár trí bhrandáil;
- Sciar méadaithe de sheirbhísí atá go hiomlán oiriúnach do chathaoirí rothaí a chur ar fáil;
- Bonn daingean a chur ar fáil chun seirbhísí a leathnú / a choigeartú ar mhaithe le riachtanais reatha agus riachtanais an todhchaí a chomhlíonadh; agus
- Tacaíocht a thabhairt do thionscnaimh an Rialtais amhail iad siúd atá á gcur chun cinn ag an gCoimisiún um Fhorbairt Eacnamaíoch Limistéar Tuaithe – CEDRA.

Tá ainm branda amháin do sheirbhísí iompair tuaithe forbartha agus curtha i bhfeidhm ag an Údarás – “Local Link” atá mar dhlúthchuid de bhranda iompair phoiblí uileghabhálach Iompar Éirinn. Tacaíodh leis seo trí ghníomhaíochtaí náisiúnta agus áitiúla poiblíochta.

Bunaíodh seacht nAonad Comhórdaithe Iompair (ACIanna) déag go náisiúnta faoin gclár athchóirithe chun dul in áit ná gcúig Ghrúpa Iompair Tuaithe is tríocha a bhí ann cheana. Freastalaíonn trí de na ACIanna seo ar mhórchéantar Bhaile Átha Cliath:

- ACI na Mí (a Chlúdaíonn Contae na Mí agus Contae Lú);
- ACI Chill Dara; agus
- ACI Cheatharlach /Chill Chainnigh (a Chlúdaíonn Contae Chill Mhantáin, Contae Cheatharlach agus Contae Chill Chainnigh).

Tá sé i gceist tuilleadh forbartha a dhéanamh ar iompar tuaithe agus áitiúil thar thréimhse an Phlean, go gcuirfear ar fáil seirbhísí breise chun nasc a dhéanamh idir dhaoine agus poist, oideachas, agus ionaid mhiondíola agus, go háirithe, aonrú seandaoine a chónaíonn faoin tuath, cónaitheoirí tuaithe eile agus daoine a bhfuil faoi mhíchumas luaineachta, a laghdú.

Ónar glacadh freagracht as an gclár seo, tugadh isteach bealaí nua agus athraíodh bealaí atá ann cheana chun barrfheabhas a chur ar sholáthar seirbhísí, agus tá sé i gceist go leanfaí ar aghaidh leis an bpróiseas seo i rith an Phlean seo. Táthar ag breathnú ar na critéir seo a leanas, agus leanfar ar aghaidh ag déanamh machnaimh orthu, mar chuid den phróiseas athbhreithnithe:

- Naisc níos fearr a chruthú idir na seirbhísí tuaithe áitiúla agus seirbhísí bus agus iarnróid sceidealaithe thar achar níos faide;
- Leanúint de bhéim a leagan ar ionchuimsiú sóisialta;
- Scrúdú a dhéanamh ar mhodhanna chun riachtanais Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte nach mbaineann le héigeandálaí a chomhtháthú sa líonra seirbhísí Local Link; agus
- Leas a bhaint as deiseanna ar sheirbhísí nua agus nuálacha chun tacú le tionscnaimh áitiúla agus pobail fiontair agus turasóireachta.

Is í fíis an Údaráis ná, laistigh de na teorainneacha buiséideacha, go bhfásfaidh seirbhísí iompair tuaithe agus go gcuirfear ar fáil iad go seasmhach ar fud na tíre. Is é an cuspóir uileghabhálach go mbeidh an deis ag gach pobal tuaithe rochtain a fháil ar shráidbhailte agus bailte ina bhfuil

seirbhísí poiblí lonnaithe (m. sh. An Post, an dochtúir, clubanna na bhfear, áiseanna pobail srl.) trí úsáid a bhaint as iompar poiblí atá ar fáil go réasúnta minic.

9.3 Seirbhísí Iarnróid

The rail network consists of heavy rail operated nationally by Irish Rail including DART, commuter and Intercity services, and light rail operated by a contracted operator, Transdev, along the Green and Red lines in Dublin.

Is é ról an ghréasáin iarnróid ná bealaí iompair phoiblí ardluais agus ardacmhainne a chur ar fáil. Cuireann na stáisiúin agus na stadanna ar fáil moil do thurais siúil, rothaíochta, busanna friotálacha agus páirceála agus taistil, chomh maith le ról a bheith acu i bhforbairt thalamhúsáide. Tá sé i gceist ag an Údarás, thar shaolré an Phlean, an gréasán iarnróid a fheabhsú chun go mbeidh ról lárnach aige i gcónaí i ngluaiseacht daoine agus i gcur chun cinn ghníomhaíocht eacnamaíoch sa réigiún.

Is seirbhís Oibleagáide Seirbhíse Poiblí í gach seirbhís iarnróid agus tá siad rialaithe ag Conarthaí Iompair Phoiblí. I gcás iarnród trom, tá an Conradh ag Iarnród Éireann faoi láthair. I gcás iarnród éadrom, i.e. Luas, is iad an tÚdarás agus Bonneagar Iompair Éireann (TII) na comhpháirtithe conartha i gcomhar le Transdev, a fheidhmíonn na seirbhísí Luas. Tugann an tÚdarás feidhmeanna bainistíochta laethúla sa chonradh do Bhonneagar Iompair Éireann.

Thar thréimhse an Phlean, agus mórán mar an gcéanna leis na socruithe atá leagtha síos don chóras bus thuas, is iad seo a leanas cuspóirí ginearálta an Údaráis don seirbhís iarnróid:

- Barrfheabhas a chur ar seirbhísí chun éileamh paisinéirí a chomhlíonadh;
- Comhcheangailt iarnróid idir na príomhionaid ghníomhaíochta eacnamaíocha agus Lár Chathair Bhaile Átha Cliath a uasmhéadú;
- Amanna turais agus iontaofacht ghinearálta sheirbhísí traenach agus traim a fheabhsú i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath;
- An Conradh oibriúcháin do sheirbhísí Luas a bhainistiú go héifeachtach; agus
- Iarracht leanúnach a dhéanamh feabhas a chur ar cháilíocht eispéireas chustaiméirí.

9.3.1 Iarnród Trom

Mar chuid den chonradh idir Iarnród Éireann agus an tÚdarás, déanann an tÚdarás íocaíochtaí le go solátharófaí na seirbhísí conraithe ar an ngréasán iarnróid throm. Síníodh an comhaontú reatha le hIarnród Éireann i mí na Nollag 2009 ar feadh tréimhse 10 mbliana, go dtí Nollaig 2019 agus cuirfear conradh eile 10 bliana Dámhachtana Dírí i bhfeidhm do na seirbhísí ó 2019 ar aghaidh.

Amhail chomhaontais do sheirbhísí bus, baineann an Conradh leis na critéir atá leagtha síos sa reachtaíocht, á éilíonn go leagfaí síos caighdeáin maidir le feidhmíocht oibriúcháin agus seirbhísí do chustaiméirí, agus córas chun réimsí neamhfheidhmíochta a bhainistiú. Déanann an tÚdarás monatóireacht ar fheidhmíocht chonraithe Iarnróid Éireann ar bhonn ráithiúil agus foilsíonn sé na torthaí ar an suíomh gréasáin www.nationaltransport.ie.

Ónar síníodh an Conradh ar an 3^ú Nollaig 2009, tá feabhas curtha ag an Údarás ar sholáthraithe feidhmíochta agus tá na táscairí feidhmíochta dí-chomhbhailithe aige chun go mbeifear in ann athbhreithniú a dhéanamh ar an bhfeidhmíocht seirbhíse ar dhóigh níos fóiréinsice. Leanfaidh an tÚdarás ar aghaidh leis an bpróiseas seo i rith thréimhse an Phlean tríd an gcéad chonradh eile a neartú a thuilleadh.

Amhail na seirbhísí bus, déanfar athbhreithniú ar na seirbhísí iarnróid ar bhonn leanúnach thar thréimhse an Phlean. Déanfar athbhreithniú bliantúil ar an bpatrún seirbhísí i bhfianaise an éilimh le déanaí agus aiseolais ó phaisinéirí.

Cruthóidh cur i gcrích Thionscadal Athshoilsithe Lár na Cathrach deiseanna le bealaí traenach breise a sheoladh trí Stáisiún Uí Chonghaile. Cuirfidh sé seo cumraíochtaí feabhsaithe ar fáil do sheirbhísí Idirchathracha agus comaitéireachta.

Tugadh isteach amchlár feabhsaithe, lena n-áirítear seirbhís DART a chur ar fáil gach deich nóiméad i rith na tréimhse is gnóthaí den lá oibriúcháin, go déanach i 2018. Déanfar feabhsúcháin seirbhíse eile a fhorbairt i rith shaolré an Phlean seo agus cuirfear i bhfeidhm iad de réir infhaighteacht fhóirdheontais chun na seirbhísí a fheidhmiú, más gá é sin a dhéanamh. Cuirfidh rothstoc breise, nuair a sheachadfar é, deiseanna breise chun seirbhísí iarnróid throm a mhéadú agus a fheabhsú.

9.3.2 Iarnród Éadrom

I Nollaig 2018, tá an tÚdarás agus Bonneagar Iompair Éireann (BIÉ) ag lorg tairiscintí le haghaidh oibreoir nua chun an córas Luas a oibriú agus a choimeád. Téann na conarthaí atá ann faoi láthair chun na seirbhísí Luas a oibriú agus an ráille agus flít a choimeád in éag i Q3 2019. D'aontaigh BIÉ agus an tÚdarás chun oibriú na seirbhísí Luas a tharraingt le chéile le bonneagar agus flít Luas a choimeád i gconradh amháin. Roimhe seo, rinneadh tairiscintí a lorg i leith an dá chonradh astu féin, cé go raibh na conarthaí cothabhála nuaite sa chonradh oibriúcháin.

Cuireann an córas Luas iompar poiblí éifeachtach agus éifeachtúil ar fáil i mBaile Átha Cliath, agus faoi láthair níl fóirdheontas oibriúcháin ag teastáil ina leith. Ní thabharfar aon líne Luas nua isteach le linn shaolré an phlean seo, ach moltar na bearta seo a leanas le cur leis an infheistíocht shuntasach chaipitil in iarnród éadrom:

- Chun riar ar an éileamh réamh-mheasta, méadófar acmhainn ar Líne Ghlas an Luas trí na tramanna atá ann cheana a mhéadú;
- Nuair a mheascann an Luas le trácht sráide, tabharfar tuilleadh tosaíochta don Luas trí na soilse glas tráchta ag acomhail a fhágáil lasta tamall níos faide nuair is cuí sin; agus
- Déanfar athbhreithniú leanúnach ar phatrúin seirbhísí thar thréimhse an Phlean.

9.3.3 Stadanna tram agus stáisiúin traenach

Cuirfear feabhas ar eispéireas paisinéirí ag stadanna tram agus stáisiúin traenach chun na cuspóirí seo a leanas a bhaint amach:

- Beidh ardáin, stáisiúin agus traenacha go hiomlán inrochtana do dhaoine faoi mhíchumas luaineachta agus daoine faoi mhíchumas;
- Feabhas a chur ar an rochtain do choisithe agus rothaithe ón limistéar máguaird;
- Spás a sholáthar, nuair is cuí, do stadanna bus, stadanna tacsáí agus áiseanna leagan síos paisinéirí;
- Foscadáin a bhfuil baill mhaith orthu, atá dea-shoilsithe agus a bhfuil suíocháin iontu, nuair is cuí sin agus nuair atá a dhóthan spáis ann, a chur ar fáil;
- Gnéithe slándála feabhsaithe do phaisinéirí feithimh, i gcás ina meastar go bhfuil gá leo;
- Scáileáin a thaispeánann amchláir shainiúla stadanna/stáisiún agus faisnéis fíor-ama faoi theacht agus imeacht traenacha agus tramanna;
- Eolas maidir le táillí a thaispeáint;

- Scáileáin a thaispeánann faisnéis taistil eile lena n-áirítear léarscáileanna limistéir áitiúla agus léarscáileanna a thaispeánann na naisc idir sheirbhísí bus agus traenach;
- Páirceáil rothar dhóthanach agus slán;
- Páirceáil stáisiúin i limistéir lasmuigh den chathair, nuair is cuí sin agus mura bhfuil siad ann cheana;
- Áiseanna tánaisteacha (leithris, sólaistí, srl.) ag stáisiúin traenach níos mó agus
- Suiteálfar léitheoirí breise cártaí Leap ag stadanna gnóthacha.

9.4 Córais do Chustaiméirí Iarnróid

Faoin gClár "Tús áite do Chustaiméirí", tá an tÚdarás ag obair i ndlúthchomhar le hIarnród Éireann le bealaí feabhsaithe a chur i gcrích chun riar ar éilimh chustaiméirí:

- Acmhainní nua agus feabhsaithe ar an gcaoi a dhéantar áirithintí ar líne;
- Córais agus trealamh nua d'oifigí áirithinte;
- Uirlisí do Bhainistíocht ar Chaidreamh le Custaiméirí chun tacaíocht a thabhairt do ghníomhaíochtaí promóisin, taisteal gnó, turais agus grúpa, dílseacht agus déileáil le gearráin;
- Córais tacaíochta ioncaim agus bainistíochta táillí feabhsaithe a thabhairt isteach; agus
- Trealamh nua ticéadaithe ar líne (gar don am) chun déileáil le custaiméirí inseirbhíse.

Oibreoidh an tÚdarás i gcomhar le hIarnród Éireann chun na riachtanais a fhorbairt agus soláthraí/soláthraithe a lorg i dtaca le córais faisnéise custaiméara atá feabhsaithe go suntasach, go háirithe córais chun na nithe seo a leanas a chur ar fáil:

- Faisnéis amhairc agus inchloiste i bhfad níos fearr ar ardáin agus i dtraenacha;
- Scáileáin a thaispeánann faisnéis "comhaireamh síos" Fíor-ama ar bhealach níos fearr ar ardáin;
- Tuartha níos fearr Fíor-ama maidir le teacht/imeacht traenacha le haghaidh an idirlín agus aipeanna ar fhóin phóca;
- Áiseanna níos fearr le haon chur isteach ar sheirbhísí traenach a bhainistiú; agus
- Córas fógartha poiblí ardchaighdeán a chlúdaíonn gach stáisiún agus ardán.

9.5 Tacsaithe agus Hacnaithe

Is iad seo a leanas cuspóirí an Údaráis maidir le beagfheithiclí seirbhíse poiblí (BSPanna) , a chuimsíonn tacsaithe, hacnaithe agus limisíní, thar thréimhse an Phlean:

- Líon na bhfeithiclí sa bhflít BSP atá oiriúnach do chathaoireacha rothaí a mhéadú;
- Soláthar agus cothabháil seirbhísí BSP d'ardchaighdeán, atá dírithe ar chustaiméirí agus atá rialáilte go hiomchuí chun leasa soláthraithe seirbhíse agus úsáideoirí poiblí a chur chun cinn;
- Comhlíonadh na gceanglas rialála a mhéadú trí chumarsáid agus forfheidhmiú;
- Seirbhís chustaiméirí oibreoirí beagfheithiclí seirbhíse poiblí agus seirbhísí áirithintí a fhorbairt atá proifisiúnta, sábháilte agus éifeachtúil, agus a chuireann cosaint úsáideoirí agus soláthraithe seirbhíse araon chun cinn; agus
- Tacaíocht a thabhairt do sholáthar stadanna tacsáí breise ag áiteanna iomchuí.

Chun déileáil leis na cuspóirí thuas, cuirfidh an tÚdarás i bhfeidhm na bearta straitéiseacha seo a leanas:

- Déanfaidh an tÚdarás iarracht inrochtainteacht an fhlít fheithicil náisiúnta a fheabhsú, ag leagan síos sprioc go mbeidh 10% den fhlít oiriúnach do chathaoireacha rothaí roimh 2020, agus go n-ardóidh an sprioc sin go dtí 100% i 2035;
- Tháinig na Rialacháin um Rialáil Tacsaithe (Beagfheithicil Seirbhíse Poiblí) 2015 i bhfeidhm ar an 31 Eanáir 2015. In éineacht le hAchtanna um Rialáil Tacsaithe 2013 agus 2016, is ionann iad seo agus creat reachtach na hearnála. Déanfar an creat reachtach a athbhreithniú de réir mar is gá i rith thréimhse an Phlean chun a chinntiú go bhfuil caighdeán chuí ann don tionscal;
- Leanfaidh an tÚdarás ar aghaidh ag cur feabhas ar cháilíocht agus ar chaighdeán na bhfeithicil sa bhflít trí rialacháin chaighdeán agus cigireachtaí ar a laghad uair sa bhliain a dhéanamh ar gach fheithicil chun a hoiriúnacht le haghaidh úsáide mar bheagfheithicil seirbhíse poiblí a dheimhniú;
- Rachaidh an tÚdarás i gcomhairle leis an tionscal agus leis na páirtithe leasmhara ábhartha maidir le feabhas a chur ar inbhuanaitheacht an fhlít BSP, ach go háirithe maidir le feithicil leictreacha;
- Déanfaidh an tÚdarás measúnú ar an bpoitéinseal atá ann córas grádaithe cáilíochta a thabhairt isteach do thionscal na mbeagfheithicil seirbhíse poiblí, chun an soláthar seirbhíse do chustaiméirí a fheabhsú agus, ag brath ar thorthaí an mheasúnaithe agus an chomhairliúcháin sin, cuifear i bhfeidhm a leithéid de chóras;
- I gcomhairle leis an nGarda Síochána, déanfaidh an tÚdarás athbhreithniú ar na riachtanais atá ann chun cead a fháil isteach sa tionscal mar oibreoir, chomh maith le hathbhreithniú a dhéanamh ar oiriúnacht na n-oibreoirí atá sa tionscal cheana;
- Déanfar monatóireacht bhreise ar fhorfheidhmiú na gcaighdeán feithicle agus tiománaithe cuí agus déanfar athbhreithniú orthu chun feabhas leanúnach a chinntiú thar thréimhse an Phlean. Spreagfaidh agus cuirfidh an tÚdarás chun cinn oibríochtaí comhpháirteacha i gcomhar le gníomhaireachtaí forfheidhmithe éagsúla chun cosaint a thabhairt d'úsáideoirí agus do sholáthraithe na seirbhíse;
- Déanfar athbhreithniú ar tháillí tacsáí agus ar an dtimpeallacht eacnamaíoch reatha gach dara bliain nó thar cibé tréimhse eile a mheasann an tÚdarás a bheith oiriúnach;
- Cuirfidh an tÚdarás chun cinn úsáid phoiblí an fheidhmchláir Driver Check, feidhmchlár sábháilteachta poiblí a thugann deis do dhaoine stádas cláraithe tiománaí nó feithicile a sheiceáil; agus
- Tacóidh an tÚdarás le soláthar stadanna tacsáí ag suíomhanna cuí i gCathair Bhaile Átha Cliath agus in ionaid ghníomhacha eile i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath áit a bhfuil éileamh ann, agus cuirfidh sé chun cinn comhtháthú sheirbhísí BSP le córacha iompair phoiblí eile freisin. Rachaidh an tÚdarás i gcomhairle leis an údarás áitiúil maidir le soláthar stadanna tacsáí ag suíomhanna malartacha i gcomhairle leis an tionscal agus le páirtithe leasmhara nuair a bheidh gá leis de bharr gníomhaíochtaí tógála, agus cuirfidh sé maoiniú ar fáil dó seo.

10 Comhtháthú agus Inrochtaineacht

10.1 An Cárta Leap

Rinneadh an scéim cárta Leap a sheoladh go poiblí i mí na Nollag 2011.

I dtosach báire, seoladh Leap mar sparán leictreonach "Íoc-Mar-a-Úsáidtear" ina baineadh úsáid as slischárta gan tadhall ath-inlódáilte. Nuair a cuireadh an scéim seo i bhfeidhm ar bhonn níos leithne, tugadh isteach an Cárta Taistil do Mhic Léinn, na cártaí taistil do chuairteoirí (ar fáil mar chárta 1, 3, 7, 14, 21 agus 28 lá), na cártaí teaghlaigh agus cártaí pearsantaithe Tax saver Leap. Ag tús 2018, bhí os cionn 3 mhilliún cárta díolta a úsáidtear cártaí Leap le haghaidh os cionn 10 milliún turas in aghaidh na míosa. Baintear úsáid as cárta Leap do thimpeall 80% de na turais ar fad.

I 2015, sheol an Roinn Coimirce Sóisialaí (RCS), ag obair i gcomhar leis an Údarás, leagan saorthaistil den Chárta Seirbhísí Poiblí (CSP), lena gcuimsítear leagan den fheidhmchlár cárta Leap atá taifeadta go leictreonach ar an CSP. Ní gá do chustaiméirí a bhfuil cearta saorthaistil acu ach an cárta a thadhall agus iad ag dul ar nó ag tuirlingt den fheithicil díreach mar an gcéanna leis na paisinéirí a íocann táille. Ag tús 2018, bhí os cionn 800,000 CSP ann a fuair cearta saorthaistil ón RCS.

Cuireann an cárta Leap ar fáil deiseanna ticéadaithe cliste ar leith lena n-áirítear cadhpáil táillí (go laethúil agus go seachtanúil), lascaine do thréthurais agus uathbhreisiú creidmheasa ar an toirt den luach sparáin atá ar an gcárta. Tugann an chadhpáil táillí deis do chustaiméir a chárta Leap a úsáid ar cibé líon seirbhísí is mian leo go laethúil nó go seachtanúil agus féadann siad a bheith cinnte go socrófar nó go 'gcadhpálfar' a gcostais ag ráta mhaith.

Tá rath ar an mbreisiú creidmheasa móibíleach a tugadh isteach i 2016; déantar os cionn 20% de gach breisiú creidmheasa ar ghléasanna móibíleacha.

I rith thréimhse an Phlean, déanfaidh an tÚdarás measúnú ar fheabhsuithe eile, agus cuirfear i bhfeidhm iad más cuí sin, lena n-áirítear:

- Leathnú amach scéim an chárta Leap chuig na réigiúin chomharsanachta go háirithe sna limistéir chomaitéireachta ar feadh chonairí iompair phoiblí, lena n-áirítear cur isteach an trealaimh atá riachtanach chun an córas Leap a fheidhmiú;
- Úsáid an Fheidhmchlár Cumarsáid Neasréimse (NFC) a seoladh i 2016 chun tacaíocht a thabhairt d'fheidhmeanna Leap eile lena n-áirítear stádas faisnéis an chárta a chur in iúl do chustaiméirí;
- Úsáid scéim an chárta Leap chun íoc as páirceáil ag suíomhanna páirceála agus taistil.

10.2 Ticéadú den Chéad Ghlúin eile

Tá an tÚdarás ag súil leis go dtiocfaidh sáithiú ar an éileamh don scéim Leap i rith na tréimhse seo agus go dtiocfaidh laghdú seasmhach ar úsáid airgid chun íoc as turais. I gcás seirbhísí sa chathair, féadfar nach ligfear do dhaoine íoc le hairgead tirim ar an mbus ar chor ar bith. Tá tionchar suntasach aige seo ar sheirbhísí á úsáidtear go minic áit a mbíonn tionchar suntasach ag an luas bordála ar an am turais iomlán.

I réigiúin eile agus i gcathracha go hidirnáisiúnta, tá íocaíochtaí d'iompar poiblí agus do sheirbhísí gaolmhara ag aistriú ó scéimeanna seanbhunaithe ar nós Leap, nó Oyster i Londain, chuig

samhlacha oibriúcháin eile. Go háirithe, tá údarais iompair ag baint leasa as athruithe teicneolaíochta chun eispéireas i bhfad níos fearr a thabhairt do chustaiméirí. Cuireann na feabhsuithe as cuimse i luas, méid agus costas cumarsáid sonraí "tríd an aer" réimse deiseanna a bhí dochreidte fiú le déanaí ar fáil don earnáil.

I 2012, thug Transport for London isteach úsáid chártaí bainc gan tadhall in ionad cártaí cliste Oyster. Cuireadh i bhfeidhm scéimeanna den chineál seo i roinnt cathracha san Ollainn agus tá go leor cathracha san Eoraip agus sna SA ag aistriú chuig réitigh chuntasbhunaithe áit a thugtar rogha do phaisinéirí cuntas a réamhlódáil, nó íocaíocht a sheoladh ó chuntas bainc nó cuntas eile ag úsáid Doiciméad Aitheantais leictreonach (Fón póca, cárta cliste, cárta aitheantais, cárta bainc gan tadhall, srl.) chun tadhall air/as agus iad ag taisteal. Brostaíonn na réitigh éiritheacha seo bordáil agus tuirlingt, cuireann siad roghanna íocaíochta taistil níos fearr ar fáil do chustaiméirí, agus tairgíonn siad ticíid shimplí agus sothuigte a chuirtear ar fáil ar dhóigh slán agus áisiúil. Tá an tÚdarás ag forbairt an sonrúcháin maidir le teicneolaíochtaí ticéadaithe nua, ticéadú móibíleach, ticéadú barrachóid agus ticéadú le cártaí bainc gan tadhall.

I rith thréimhse an Phlean, tosóidh an tÚdarás ag cur i bhfeidhm réiteach cuntasbhunaithe a ghlacfaidh le cártaí bainc gan tadhall, le barrachóid agus le ticéid mhóibíleacha. Déanfar an t-aistriú chuig teicneolaíochtaí a bhainistiú go cúramach agus ní mór go ndéanfar cinnte go gcoimeádfar buntáistí agus buanna na scéime Leap i rith na tréimhse aistrithe.

Ós rud é go bhfuil an trealamh ticéadaithe ar na busanna a úsáidtear faoi láthair ag druidim chuig "deireadh a shaolré", oibreoidh an tÚdarás leis na soláthraithe seirbhíse chun pleananna cuí a fhorbairt chun an trealamh seo a athnuachan. Déanfar na soláthair seo a thacú tríd an bplean aistrithe chuig réiteach Cuntasbhunaithe, agus tacófar leis an Cárta Leap atá ann faoi láthair freisin le Faisnéis Fíor-ama do Phaisinéirí.

Tá svuít córais Faisnéis Fíor-Ama do Phaisinéirí (RTPI) curtha i bhfeidhm ag an Údarás bunaithe ar shonraí an Uathchórais Aimsithe Feithiclí (AVL) atá chuireann oibreoirí iompair ar fáil chuig córais rialaithe lárnacha.

Faigheann na córais lárnacha sonraí ó gach seirbhís de chuid Bus Átha Cliath, Go Ahead agus Bus Éireann agus seirbhísí Iarnróid agus Luas, agus déantar na sonraí sin a phróiseáil chun tuartha cruinne a chur ar fáil go díreach do chustaiméirí ar chúig dhóigh dhifriúil:

- Os cionn 700 comhartha sráide ag stadanna bus agus ag eochairshuíomhanna;
- Trí Aip mhóibíleach atá ar fáil ar bheagnach gach ardán fón cliste.
- Ar líne trí shuíomh gréasáin an Údarais www.transportforireland.ie atá dírithe ar chustaiméirí
- Ag na príomh-mhoil iompair, lena n-áirítear Aerfort Bhaile Átha Cliath, ar scáileáin chomhréidh nua-aimseartha, in éineacht le faisnéis ábhartha eile faoi iompar poiblí; agus
- Trí theachtaireacht SMS mhóibíleach a úsáid.

Tá cruinneas an chórais 96% ag an bhfaisnéis seo i gcás seirbhísí cathrach Bhus Átha Cliath i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath, cruinneas atá i bhfad os cionn gnáthchaighdeán an tionscail. Tá Bus Éireann ag obair leis an Údarás chun leibhéil chosúla cruinnis a bhaint amach.

Tá an tÚdarás ag obair leis an earnáil bus phríobháideacha chun go bhféadfaí sonraí óna gcuid seirbhísí a thaispeáint ar an gcóras RTPI freisin, agus tá sé de chuspóir ar dtús acu amanna sceidealaithe na n-oibreoirí príobháideacha a thaispeáint i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath. Níl ach cuid de shonraí sceidealaithe oibreoirí príobháideacha ar taispeáint faoi láthair.

Tá sé i gceist leanúint de scáileáin RTPi a chur i bhfeidhm i suíomhanna eile agus measúnú a dhéanamh ar shocruithe eile chun go gcuirfí faisnéis am sroichte ar fáil ar bhonn níos leithne.

10.3 Pleanáil Turais

Tá Pleanálaí Turais Náisiúnta d'iompar poiblí atá bunaithe ar an ngréasán forbartha ag an Údarás chun go mbeifear in ann aon turas iompair ar oileán na hÉireann a réamhphleanáil, lena n-áirítear turais i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath, ó dhoras go doras, ag cur an tsiúil san áireamh. Taispeánann an Pleanálaí Turais roghanna maidir le táillí agus faisnéis fíor-ama d'úsáideoirí gréasáin agus feidhmchlár. Rinneadh Feidhmchlár ar leith a forbairt do phleanáil turais rotháíochta. Tá na Pleanálaí seo ar fáil trí:

- Fheidhmchlár móibíleach – Real Time Ireland (iPhones Apple agus gléasanna Google Android);
- Ar líne trí shuíomh gréasáin an Údarais www.transportforireland.ie atá dírithe ar chustaiméirí.

Thar tréimhse an Phlean, cuirfaidh an tÚdarás feabhas ar fheidhmíocht agus soláthar faisnéise na bPleanálaithe agus déanfaidh siad athbhreithniú air ar bhonn leanúnach chun a chinntiú go bhfuil an fhaisnéis suas chun dáta maidir leis na seirbhísí iompair poiblí ar fad atá ar fáil aige i gcónaí.

Iarrfaidh an tÚdarás leagan den Aip mhóibíleach a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm a thacódh le daoine atá faoi mhíchumais éagsúla. Úsáidfí an Aip faisnéis shuíomhbhunaithe chun comhairle a thabhairt d'úsáideoirí maidir le suíomh na stadanna agus tuartha fíor-ama na seirbhísí atá ag teacht. Is dócha chomh maith go gcuirfidh an Aip comhairle ar fáil maidir le stadanna atá le teacht le linn an turais.

10.4 BusConnects – Athbhreithniú ar Tháillí

Is gné ríthábhachtach do mheallacht iompair poiblí táillí atá sothuigte agus iomaíoch. Gach bliain cuireann oibreoirí iarratais isteach chuig an Údarás maidir le hathruithe ar tháillí agus ceaduithe i dtaca le lascaí bolscaireachta. I ndiaidh anailís mhionsonraithe, foilsíonn an tÚdarás cinntí foirmeálta a leagan amach na leibhéil táillí faofa agus na cúiseanna a mbíonn le haon ardú nó laghdú a dhéantar ar tháillí. Chomh maith le harduithe táillí a fhaomhadh atá riachtanach chun seirbhísí a chosaint, tá iarracht déanta ag an Údarás, le gach cinneadh faoi tháillí, na tairscintí táillí casta a shimpliú agus comhsheasmhacht a bhaint amach ar fud na seirbhísí ar fad.

Thar thréimhse an Phlean, déanfaidh an tÚdarás na rudaí seo a leanas:

- Tuilleadh dul chun cinn a dhéanamh ar tháillí iompair poiblí a chomhtháthú do Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath agus do na cathracha réigiúnacha;
- Táillí Bhus Átha Cliath, Iarnród Éireann agus Luas a shimpliú níos mó trí éagsúlacht na dtáirgí atá ar fáil a laghdú;
- Tacaíocht leanúnach a thabhairt don difríocht idir tháillí Leap agus táillí airgid chun úsáid Leap a spreagadh;
- An bealach is fearr a lorg chun táillí a shocrú ag an teorainn idir Chríos Turas Gairid Iarnróid Éireann, an crios comaitéireachta lasmuigh agus táillí idirchathracha;
- An struchtúr táillí a fhorbairt chun turais idirmhódúil a fhorbairt;
- Dreasachtaí do tháillí ilthurais agus táillí idirmhalartacha a fhorbairt tríd an gcárta Leap;
- Fáil réidh le neamhréireachtaí i gcóras cianphraghsála Bhus Éireann de réir a chéile; agus

- Comhsheasmhacht níos fearr a fhorbairt ar bhonn leanúnach ar fud na hoibreoírí i dtéarmaí cianphraghsála/criosphraghsála, praghsála lascaine, agus praghsáil do leanaí/daoine óga agus mic léinn.

10.5 Branda Iompair Phoiblí

Tá cumas an Údaráis maidir le forbairt bhranda iompair phoiblí leagtha amach in Alt 57(2) den Acht um Údarás Iompair Bhaile Átha Cliath 2008 a mhaíonn *“Déanfaidh an tÚdarás, d’fhonn iompar poiblí a chur chun cinn, branda aonair a dhearadh agus a fhorbairt agus cur i ngníomh branda aonair a áirithiú ar branda é a bheidh le húsáid ag na hoibritheoirí iompair phoiblí go léir a sholáthraíonn seirbhísí de réir conartha seirbhísí iompair phoiblí leis an Údarás i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath”*.

Nuair a bunaíodh é, shainaithin an tÚdarás an gá a bhí le cuíchóiriú a dhéanamh ar an sreabhadh faisnéise do chustaiméirí iompair phoiblí. Ní raibh pointe nó tairseach aonair ann a d’fhéadfadh daoine é a úsáid chun turas a phleanáil idir aon dhá phointe in Éirinn ag úsáid:

- Pleanálaí Turais;
- Faisnéis Fíor-Ama do Phaisinéirí;
- Léarscáileanna; agus
- Amchláir.

Cruthaíodh branda comhaontaithe, Iompar Éireann, chun go gcuirfí ar fáil réiteach 'eintiteas aonair – ionad ilfhreastail' a chuimsigh na soláthraithe iompair éagsúla.

Is é cuspóir an bhranda ná go ndéanfaí níos éasca do chustaiméirí agus do chuairoteoirí ar Éirinn an córas iompair a shainaithint agus a úsáid agus go mbeadh rochtain éasca acu ar fhaisnéis faoi gach gné den taisteal amhail amchláir, srl. Tacaíonn agus feabhsaíonn an branda le soláthar seirbhísí cuideachtaí bus príobháideacha agus poiblí agus cuireann sé in iúl don phobal go bhfuil siad ag taisteal laistigh de chreat iompair náisiúnta atá rialáilte go poiblí.

Tá a shuíomh gréasáin féin ag an mbranda a chuireann tairseach ar fáil inar féidir teacht ar sheirbhísí amhail an Pleanálaí Turais Náisiúnta, Faisnéis Fíor-Ama, Leap, faisnéis do thomhaltóirí tacsaí, agus faisnéis faoi chearta paisinéirí. Úsáidtear é ar na feidhmchláir éagsúla atá seolta ag an Údarás agus feidhmíonn sé mar chomhbhranda in éineacht le brandaí oibreoírí conraithe ar fhlíteanna, ar a suíomhanna gréasáin, agus ar bhilleoga eolais.

Tá íomhá láidir ag brandaí na n-oibreoírí aonair agus cuireann siad go mór le cur chun cinn iompair phoiblí in Éirinn, ach ní chuireann siad ach cuid bheag den tairseacht atá ann don phobal in iúl. Ní mór thar tréimhse an Phlean an bhraistint go bhfuil deiseanna comtháite, ilchóracha ar fáil chun turais a dhéanamh a threisiú agus a chur in iúl freisin go bhfuil faisnéis ar fáil go héasca.

I rith thréimhse an Phlean, déanfaidh an tÚdarás na rudaí seo leanas:

- Leanúint ar aghaidh de bheith ag cur chun cinn branda iompair phoiblí comhaontaithe amháin do gach feithicil iompair phoiblí sceidealaithe a fhreastalaíonn ar Mhórcheantar Bhaile Átha Cliath, agus cabhrú le daoine an gréasán iompair phoiblí a bhraistint mar eintiteas amháin. Beidh branda Iompar Éireann ar taispeáint go soiléir ar na meáin faisnéise iompair ar fad, ar thicéid agus ag na stadanna agus stáisiúin ar fad agus, in am trátha, ar gach feithicil iompair phoiblí sceidealaithe.
- Déanfar brandáil a thaispeáint ar threochoimharthaí a thaispeánann an bealach go dtí agus uaidh stadanna agus stáisiún iompair phoiblí i lár gach baile, agus cuirfear leis seo, nuair is

cuí sin, léarscáileanna áitiúla a léiríonn stadanna bus agus stáisiúin iarnróid, lonnaithe go feiceálach i lár bailte;

- Úsáidfear brandáil ar léarscáileanna seirbhísí ar leith, agus cuirfear léarscáileanna den ghréasán iompair phoiblí in éineacht leo, nuair is cuí sin, ag stadanna bus, stáisiúin iarnróid agus i bhfeithiclí iompair phoiblí;
- Scrúdú a dhéanamh ar féidearthacht lárionaid glaonna amháin le haghaidh faisnéis iompair phoiblí a chur ar bun;
- I gcomhréir leis an bPlean Forbartha Náisiúnta 2018-2027, cuirfear i bhfeidhm brandáil bus nua, rud a chomhtháthóidh feithiclí bus oibreoirí éagsúla agus feithiclí bus de chineálacha éagsúla; agus
- Déanfar an suíomh gréasáin www.transportforireland.ie a fheabhsú agus a fhorbairt chun go mbeidh sé ar aon chaighdeán leis na samplaí idirnáisiúnta is fearr a bhfuil ann.

10.6 Inrochtaineacht

Tá feabhsuithe inrochtaineachta i seirbhísí iompair phoiblí ag dul chun cinn ar fud na tíre i gcomhthéacs Phlean Earnála na Roinne Iompair, Turasóireachta agus Spóirt faoin Acht um Míchumas 2005, *Inrochtaineacht Iompair do Chách*. Leagan plean na Roinne amach sraith cuspóirí agus spriocanna beartais chun iompar poiblí inrochtana a bhaint amach do gach cóir iompar agus tá dul chun cinn suntasach déanta le blianta beaga anuas.

Tá feabhsuithe inrochtaineachta sa chóras iompair phoiblí do dhaoine faoi mhíchumas á gcur i bhfeidhm a mhéad is féidir ag brath ar na hacmhainní a bheith ar fáil.

Le roinnt blianta anuas bhí méadú mór ar líon na bhfeithiclí iompair phoiblí inrochtana chomh maith le rochtain níos fearr ar go leor den infreastruchtúr iompair phoiblí. Rinneadh athruithe sa dóigh ina sholáthraítear seirbhísí iompair agus freisin sa dóigh ina dhéantar taighde agus comhairliúchán chun an bealach a réiteach le tuilleadh bearta inrochtana a phleanáil agus a chur i bhfeidhm sna blianta atá amach romhainn.

Baineadh amach go leor spriocanna cheana agus tá dul chun cinn suntasach déanta i dtreo baint amach spriocanna éagsúla eile. Táthar ag obair i gcónaí ar na spriocanna sin d'ainneoin na ndúshlán eacnamaíochta suntasacha agus an laghdú mór a rinneadh ar mhaoiniú infreastruchtúir iompair.

Déanfaidh an tÚdarás cinnte de go leanfaidh an chlár infheistíochta agus a bpleananna seirbhíse ar aghaidh spriocanna náisiúnta na Roinne maidir leis an inrochtaineacht a bhaint amach.

10.6.1 Inrochtaineacht do Bhusanna

Tá sé de chuspóir ag an Údarás go mbeidh seirbhísí bus ar fáil do gach úsáideoir agus go gcinnteodh pleananna infheistíochta agus cleachtaí seirbhíse go dtugfar aird ar riachtanais ar leith na ndaoine siúd atá faoi mhíchumas.

Tá 100% d'fhlít Bhus Átha Cliath feistithe le húláir ísil atá oiriúnach do chathaoireacha rothaí agus déanfar é seo a choinneáil amhlaidh sa chlár infheistíochta in infreastruchtúr. Cinnteoidh sé seo go bhfuil gach bus sceidealaithe ar sheirbhísí bus cathrach Bhaile Átha Cliath fóirdheonaithe ag an Údarás agus go leanfaidh siad ar aghaidh a bheith oiriúnach do chathaoireacha rothaí, le socruithe bordála, suíocháin agus leagan amach taobh istigh atá oiriúnach do riachtanais na bpaisinéirí ar fad.

Fógraítear an chéad stad eile ar ghléas idirchumarsáide ar gach fheithicil i bhflít bus cathrach i mBaile Átha Cliath agus fógraítear an chéad stad eile ar aonad fístaispeána ar 90% de na feithicilí. Is cuid den seanfhlít na feithicilí nach bhfuil an áis fhístaispeána seo acu agus cuirfear feithicilí nua ina n-áit i mblianta tosaigh an Phlean. Déanfar gach flít nua a cheannaítear faoin bplean a fheistiú leis na háiseanna seo.

Beidh an flít ar fad a fheidhmítear faoi na seirbhísí conaraithe nua i limistéar Bhaile Átha Cliath feistithe le húrláir ísil atá oiriúnach do chathaoireacha rotha agus le haonaid fhuaimne agus fhístaispeána a fhógraíonn an chéad stad eile.

Feidhmíonn Bus Éireann flít meascáithe bus agus cóiste do sheirbhísí comaitéireachta i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath. San iomlán, tá timpeall 80% dá fhlít bus a bhfuil áiseanna de shaghas éigin atá oiriúnach do chathaoireacha rotha. Méadóidh an clár infheistíochta é seo go dtí 100% thar tréimhse an Phlean.

Tá spás amháin do chathaoireacha rotha ar na busanna atá oiriúnach do chathaoireacha rothaí, agus éilítear ar úsáideoirí cathaoir rothaí suíochán a chur in áirithint 24 uair roimh ré. Ag tús thréimhse an Phlean, déanfar measúnú ar an bpoitéinseal atá ann flít bus le húrláir ísil atá oiriúnach do chathaoireacha rothaí a chur i bhfeidhm ar bhealaí cuí laistigh den ghréasán comaitéireachta, agus nach gá suíocháin a chur in áirithe orthu roimh ré.

Le go gcuirfí i bhfeidhm busanna atá oiriúnach do chathaoireacha rothaí ar bhealach ar leith, ní mór suíomhanna stad bus atá suite agus deartha go hiomchuí a chur ar fáil. Cuirfear ar fáil iad seo ar bhonn bealaigh, chomh luath agus a chuirtear flít bus atá oiriúnach do chathaoireacha rothaí i bhfeidhm ar bhealach ar leith. Ina theannta sin, feistítear gach bus agus cóiste nua le córais fhógartha poiblí, chomh maith le córais amhairc agus inchloiste faoin gcéad stad eile.

Tá uasghráduithe inrochtaineachta déanta ar roinnt stáisiún de chuid Bhus Éireann ar fud na tíre le blianta beaga anuas. É sin ráite, tá gá le tuilleadh oibre a dhéanamh ag stáisiúin bus éagsúla agus déanfar an obair seo a chur i gcrích trí Chlár Inrochtaineachta ar leith de chuid na Roinne Iompair, Turasóireachta agus Spóirt.

Úsáideann roinnt oibreoirí príobháideacha feithicilí atá oiriúnach do chathaoireacha rothaí. Cuirfear i bhfeidhm bearta tríd an gcóras ceadúnaithe chun leibhéal na seirbhísí inrochtana atá ar fáil ar sheirbhísí do phaisinéirí bus a bhfuil ceadúnas tráchtála acu a mhéadú.

10.6.2 Inrochtaineacht don iarnród

Tá an rothstoc feidhmiúil ar fad (DART, comaitéireacht & Idirchathrach) inrochtana dóibh siúd atá faoi mhíchumas luaineachta. Ó 2000 ar aghaidh, dearadh agus tógadh gach stáisiún traenach nua de réir na gcaighdeán/na ndea-chleachtas idirnáisiúnta is fearr maidir le hinrochtaineachta.

Tá clár a bhainistíonn an tÚdarás thar ceann na Roinne Iompair, Turasóireachta agus Spóirt á chur i bhfeidhm faoi láthair chun inrochtaineacht stáisiúin Iarnróid Éireann éagsúla a fheabhsú ar fud an Stáit.

Dearadh an córas Luas ón dtús le go mbeadh sé inrochtana do gach duine. Cuimsíonn na gnéithe inrochtana ar thramanna bratú úrláir frithshleamhnánach, dorais leathana, lámhráillí ard-infheictheachta, dhá limistéar tiomnaithe do chathaoireacha rothaí, ceithre shuíochán tosaíochta dóibh siúd atá faoi mhíchumas luaineachta, aonaid taispeána digiteacha d'ainmneacha stadanna agus d'fhaisnéis eile, fógraí fuaime uathoibríocha ar bord agus lúbanna ionductaithe do phaisinéirí a úsáideann áiseanna éisteachta. Féadfaidh rochtain a fháil ar stadanna ar árdaitheoirí nuair is gá, agus bíonn rampaí ar thaobh amháin nó ar dhá thaobh na n-árdán chun go mbeidh

paisinéirí ábalta na ráillí a thrasnú ar leibhéal na ráillí. Rinneadh na gnéithe seo a chóipeáil nuair a tógadh an Luas Traschathrach.

10.6.3 Beagfheithicilí Seirbhíse Poiblí

I Meitheamh 2018, ba é líon na bhfeithicil a bhí oiriúnach do chathaoireacha rothaí i bhflít na mbeagfheithicilí seirbhíse poiblí (tacsaithe, hacnaithe agus limisíní) ná timpeall 9.3% den fhlít iomlán. San iomlán, tá (i Meitheamh 2018) 1,899 bhfeithicil oiriúnach do chathaoireacha rothaí sa bhflít i gcomparáid le 850 i 2014. Faoin Straitéis Iompair do Mhórchéantar Bhaile Átha Cliath 2016-2035, tá sé mar chuspóir go mbeadh 10% den fhlít oiriúnach do chathaoireacha rothaí roimh 2020 agus 100% den fhlít oiriúnach do chathaoireacha rothaí roimh 2035.

10.6.4 Cearta Paisinéirí agus Inrochtaineacht

Iarnród

Tá forálacha sainsiúla ag Rialachán an AE 1371/2007 um chearta agus oibleagáidí paisinéirí maidir le cearta dhaoine faoi mhíchumas agus cearta daoine faoi mhíchumas luaineachta. Ainmníodh an tÚdarás mar chomhlacht fhorfheidhmithe náisiúnta i mí na Nollag 2010.

Feidhmíonn reachtaíocht an AE maidir le cearta paisinéirí iarnróid chun a chinntiú gur féidir le paisinéirí atá faoi mhíchumas luaineachta taisteal ar dhóigh atá incomparáide le saoránaigh eile. Ní mór do chuideachtaí iarnróid agus do bhainisteoirí stáisiún rialacha rochtana neamh-idirdhealaitheacha a bhunú d'iompar dhaoine faoi mhíchumas agus daoine faoi mhíchumas luaineachta, lena n-áirítear seandaoine, mar shampla.

Ní foláir do chuideachtaí iarnróid cúnamh saor in aisce a thabhairt do dhaoine faoi mhíchumas agus daoine faoi mhíchumas luaineachta ar bord traein agus i rith bordála nó tuirlingte ó thraein. Cuirtear cúnamh ar fáil ar choinníoll go ndéantar riachtanas cúnaimh an duine a chur in úil don chuideachta iarnróid, don bhainisteoir stáisiúin, don díoltóir ticéad nó don tionscnóir turas ar a laghad 48 uair roimh a bhíonn an cúnamh ag teastáil.

Báid Farantóireachta

Cruthaíonn Rialachán 1177/2010 an AE cearta do phaisinéirí a thaistealaíonn ar muir agus ar uiscí intíre. Tháinig an Rialachán i bhfeidhm ón 18 Nollaig 2012 agus ainmníodh an tÚdarás mar an gcomhlacht fhorfheidhmithe náisiúnta freagrach chun críocha an Rialacháin in Éirinn. Tá an Rialachán cosúil leo siúd sna hearnálacha eitlíochta agus iarnróid. Cuimsíonn na cearta neamh-idirdhealú agus cúnamh do dhaoine faoi mhíchumas agus do dhaoine faoi mhíchumas luaineachta.

Bus/Cóiste

Ar deireadh, clúdaíonn Rialachán AE 181/2011 cearta paisinéirí a thaistealaíonn leis an earnáil bus/chóiste fhadraoin agus ghlac an tÚdarás an ról mar chomhlacht fhorfheidhmithe náisiúnta dó seo i mBealtaine 2013.

Faoi réir eisceachtaí áirithe, baineann an rialachán seo le paisinéirí a thaistealaíonn ar ghnáthsheirbhísí áit a bhfuil an pointe bordála nó tuirlingte laistigh den Aontas Eorpach agus áit a bhfuil achar sceidealaithe na seirbhíse 250km nó níos mó. Baineann cuid dá fhorálacha le gach seirbhís, lena n-áirítear iad sin a thaistealaíonn thar achar gearr.

Tá na cearta nua a bhaineann le seirbhísí fadraoin (i.e. atá níos mó ná 250km) infheidhme sna cásanna seo a leanas:

- cúnamh speisialta saor in aisce do dhaoine faoi mhíchumas agus do dhaoine faoi mhíchumas luaineachta ag críochfoirt agus ar bord agus, nuair i gá, iompar saor in aisce do dhaoine atá in éindí leo.

Ina theannta sin, tá cearta ann a bhaineann le gach seirbhís (lena n-áirítear iad siúd atá faoi 250km), lena n-áirítear:

- déileáil le daoine faoi mhíchumas nó le daoine faoi mhíchumas luaineachta ar dhóigh neamh-idirdhealraitheach chomh maith le cúiteamh airgid do chaillteanas nó damáiste a dhéantar do threalamh luaineachta i gcás timpiste; agus
- bunrialacha maidir le faisnéis taistil do gach paisinéir roimh agus i rith a dturas chomh maith le faisnéis ghinearálta faoina gcearta ag críochfoirt agus ar líne; i gcás inarb indéanta, cuirfear an fhaisnéis seo ar fáil i bhfoirmeacha inrochtana nuair a iarrtar é.

Déileálfaidh an tÚdarás go pras le gach gearrán a fhaightear maidir le cearta paisinéirí ar thraenacha, busanna, cóistí, agus báid farantóireachta agus ordóidh sé go ndéanfar athruithe ar chleachtais oibriúcháin, nuair is gá, chun tacaíocht a thabhairt do chearta inrochtaineachta.

10.7 Sábháilteacht agus Slándáil Phearsanta

Is é ceann de phríomhchuspóirí an phlean seo úsáid iompair phoiblí a mhéadú. Chun an cuspóir seo a bhaint amach, ní mór do thraenacha, tramanna agus busanna i Mórcheantar Bhaile Átha Cliath a bheith sábháilte agus go mbraithear go bhfuil siad sábháilte an t-am ar fad, i ngach áit. Rachaidh an tÚdarás i gcomhairle leis na hoibreoirí iompair, na húdaráis áitiúla agus leis an nGarda Síochána chun leas, sábháilteacht agus slándáil phearsanta an phobail taistil a chosaint, agus déanfaidh sé infheistíocht in infreastruchtúr feabhsaithe nuair a mheastar gur gá sin.

11 Rioscaí agus Srian

11.1 Achoimre

Amhail gach clár, ní mór aird a thabhairt ar na príomhshrian agus na príomhrioscaí a d'fhéadfadh tionchar a bheith acu ar chur i gcrích na mbeart éagsúil atá leagtha amach sa Phlean. D'fhéadfadh tionchar a bheith ag tosca seachtracha éagsúla ar dhul chun cinn scéimeanna agus tograí áirithe. I gcásanna áirithe, féadfar bearta maolaithe a chur i bhfeidhm chun drochthionchair phoitéinsiúla a laghdú ach i go leor cásanna níl bearta feabhsaithe laistigh de chompás an Údaráis.

Déanann na codanna seo a leanas mionsonrú ar na príomhshrian agus na príomhrioscaí a bhaineann leis an bPlean agus ar gá aird a thabhairt orthu.

11.2 Srian

Tá líon suntasach srian ann a d'fhéadfadh dul i dtionchar ar chur i gcrích an Phlean. San áireamh leo siúd tá:

- Acmhainní an Údaráis:** is iad acmhainní pearsanra an Údaráis ceann de na príomhshrian a d'fhéadfadh dul i dtionchar an chur i gcrích an Phlean. De réir thograí an Phlean, beidh tuilleadh acmhainní pearsanra ag teastáil ón Údarás chun an leibhéal infheistíochta caipitil agus forbartha seirbhíse a bhaint amach thar tréimhse an Phlean. Táthar ag plé na ceiste seo ag leibhéal an Rialtais lárnach faoi láthair;
- Acmhainní an Údaráis:** laistigh de ghníomhaireachtaí áirithe, go háirithe údaráis áitiúla, beidh acmhainní breise ag teastáil chun na cláir rothaíochta agus siúil a chur i gcrích agus chun forbairt an ghréasáin bus agus na bearta bainistíochta tráchta éagsúla ar gá leo faoin bPlean a bhaint amach. Tabharfaidh an tÚdarás tacaíocht do na gníomhaireachtaí ábhartha ar fad chun an pearsanra breise is gá a fháil;
- Maoiniú:** is ceann de na príomhshrian is mó ná an méid mhaoinithe a bheidh ar fáil chun na tograí atá riachtanach lenár gcóras iompair a uasghrádú a chur i bhfeidhm. Cé go bhfuil próifíl mhaoinithe tháscach tugtha ag an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt, beidh leithdháileadh na maoinithe sin do gach bliain rithábachtach chun go bhféadfaí tograí an Phlean a bhaint amach. Maidir leis an maoiniú atá ar fáil faoin mbuiséad reatha a thugann tacaíocht d'íocaíochtaí Oibleagáide Seirbhíse Poiblí agus do chostais riaracháin an Údaráis, beidh cur ar fáil mhaoinithe dhóthanach rithábachtach chun tacú le cur i bhfeidhm na bhfeabhsaithe ábhartha; agus
- Acmhainní tionscail:** beidh na mílte daoine speisialaithe, idir dhaoine proifisiúnta sa dearadh innealltóireachta, bainisteoirí tionscadail agus ceardaithe, ag teastáil chun an Plean seo a chur i gcrích. Laistigh den tionscal innealltóireachta sibhialta, tá fianaise ann go bhfuil easpa acmhainní speisialaithe i réimsí áirithe, amhail daoine proifisiúnta sa dearadh innealltóireachta. D'fhéadfaí an t-easpa seo a mhaolú trí acmhainní idirnáisiúnta a úsáid agus cuideachtaí a úsáid a bhfuil rochtain acu ar pháirtneirí idirnáisiúnta.

11.3 Rioscaí

Amhail gach príomhphlean infheistíochta, bíonn rioscaí éagsúla ann a bhfuil sé de chumas acu tionchar a imirt ar chur i gcrích na dtograí beartaithe. I gcás an Phlean seo, is iad seo a leanas cuid de na príomhrioscaí a aithníodh:

- a) **Ceadanna pleanála:** tá cur i gcrích an chláir ag brath ar cheadanna pleanála a fháil gan mhoill. Beidh tionchar ag aon teip ceadanna pleanála a fháil thar amlíne réasúnta ar dháta tosaithe agus críochnaithe na dtionscadal ábhartha;
- b) **Agóidí dlíthiúla:** tá sé de cheart ag daoine agus ag eagraíochtaí agóidí dlíthiúla in aghaidh cinntí agus pleananna a thabhairt trí chóras na gcúirteanna, agus déanann sé seo cinnte de go gcosnaítear cearta an duine agus go gcloítear leis an reachtaíocht atá i bhfeidhm. Má chloítear go docht le dea-chleachtais agus riachtanais reachtúla, maolóidh sé seo an poitéinseal atá ann go n-éireoidh le haon agóid;
- c) **Boilsiú tógála:** tá costais thógála in Éirinn agus ar fud iarthar na hEorpa, rud ar gá aird a thabhairt air i gcás tionscadail infreastruchtúir mhóra, ag ardú agus d'fhéadfadh go mbeadh tionchar aige seo ar na costais a bhaineann le cur i gcrích an tionscadail;
- d) **Arduithe costais:** baineann an poitéinseal atá ann d'arduithe costais le go leor cúinsí éagsúla lena n-áirítear leathnú scóip an tionscadail, fadhbanna maidir le meastachán costais, boilsciú costais agus bainistíocht tionscadail neamh-dhóthanach. Féadfaidh bearta ar nós rialaithe dochta ar scóip agus an mbuiséad chomh maith le bainisteoirí tionscadail phroifisiúnta a úsáid an riosca seo a mhaolú;
- e) **Caidreamh tionsclaíoch:** d'fhéadfadh cur i bhfeidhm cuid bhearta den Phlean fadhbanna caidrimh thionsclaíoch a chothú. Tá creat cuimsitheach i bhfeidhm ag an Stát chun díospóidí tionsclaíocha a réiteach; agus
- f) **Moilleanna ama:** tá cur i gcrích tráthúil na mbeart atá leagtha amach sa Phlean riachtanach le go mbainfí amach na torthaí beartaithe. Lagaíonn agus iarchuireann moilleanna ama na tairbhí atá le fáil ó thionscadal nó feabhsúchán seirbhíse ar leith. Cuirfear i bhfeidhm bearta bainistíochta tionscadail cúramacha chun monatóireacht a dhéanamh thráthúlacht chur i gcrích na dtionscadal.